

АНА СЮЕЛ

**ЧЕРНИЙ
КРАСАВЕЦ**

АНА СЮЕЛ ЧЕРНИЯ КРАСАВЕЦ

Превод: Правда Митева

chitanka.info

Ана Сюел е родена през 1820 година в Англия. След случайно падане на връщане от училище тя остава инвалид за цял живот. Семейството ѝ има малка ферма и момиченцето расте сред природата, заобиколено от любимите си животни. Понито, което тегли двуколката на Ана — тя не може да се придвижва по друг начин става неин любимец. С времето болестта ѝ се влошава и през последните седем години на своя живот Ана Сюел дори не може да държи писалка. Ала точно тогава — от 1870 до 1877 година, тя описва с помощта на майка си патилата и радостите на Черния красавец. Благородната и цел е „да събуди любов разбирателство и състрадание към тези умни и предани приятели на човека — конете“. Ана Сюел очевидно я постига, тъй като повече от век историята на Черния красавец трогва децата по цял свят.

ЧАСТ ПЪРВА

ГЛАВА ПЪРВА

ПЪРВИЯТ МИ ДОМ

Първото място, което добре си спомням, беше обширна, хубава ливада с бистро езерце. Над него се надвесваха сенчести дървета, а в по-дълбоката му част растяха тръстики и водни лилии. От едната страна на ливадата, отвъд живия плет, се виждаше изорана нива, а от другата, зад портата и съвсем близо до пътя — къщата на нашия господар. В най-високата част на ливадата растяха ели, а в ниската ромолеше поточе с надвиснали стръмни брегове.

Докато бях малък, се хранех с млякото на майка ми, защото не можех да паса трева. Денем тичах край нея, а нощем лежахме близо един до друг. Когато беше горещо, стояхме край езерцето в сенките на дърветата, а за по-студено време имахме уютен топъл обор близо до еловата горичка.

Щом пораснах достатъчно, за да мога да паса, майка ми започна да излиза денем на работа и да се прибира вечер.

Освен мен на ливадата имаше още шест жребчета, но те бяха поголеми, някои почти млади коне. Обичах да тичам с тях — доставяше ми огромно удоволствие. Обикаляхме поляната в галоп и всеки препускаше колкото сили има. Понякога играта ни ставаше доста груба, защото освен че препускаха, те често ритяха и хапеха.

Един ден, когато здравата се ритяхме, майка ми изцвили да отида при нея.

— Искам много да внимаваш в това, което ще ти кажа. Жребчетата, които живеят тук, са чудесни, но те са товарни коне и естествено не са научени на обноси. Ти си от добра порода и добро семейство. Името на баща ти е много известно по нашите места; дядо ти две години е печелил купата на надбягванията в Нюмаркет; баба ти бе кобила с благ нрав, а мен, мисля, никога не си ме виждал да ритам и хапя. Надявам се, че ще израснеш кротък и добър и няма да се научиш на лоши навици. Върши работата си съвестно, повдигай краката си високо, когато се движиш в тръс, никога не хапи и не ритай, дори на игра.

Цял живот помних мамините съвети. Знаех, че е мъдра кобила и че господарят високо я цени. Казваше се Херцогиня, но той често и викаше Любимка.

Нашият господар бе мил и добър. Хранеше ни и ни гледаше отлично и винаги се обръщаше към нас с блага дума. Говореше ни така галовно, както говореше на децата си. Всички го харесвахме, а мама много го обичаше. Видеше ли го край вратата, тя изцвилваше от радост и се втурваше да го посрещне. Той пък я галеше и казваше: „Е, стара приятелко, как е твоят Чернушко?“ Викаше ми така, защото косъмът ми беше черен. После ми даваше вкусен комат хляб, а понякога носеше и моркови за майка ми. Всички коне идваха при него, но мисля, че ние му бяхме любимци. В пазарен ден винаги мама го водеше до града, впрегната в малка двуколка.

Имаше един орач, младо момче на име Дик, който идваше да бере къпини до нашия жив плет. Когато се наядеше до насита, започваше „да се забавлява с жребчетата“. Замерваше ни с камъни и пръчки, за да ни накара да тичаме в галоп. Не му обръщяхме особено внимание, защото винаги можехме да избягаме, но от време на време някой камък ни удряше и нараняваше.

Един ден Дик отново се забавляваше по този начин, без да знае, че господарят е в съседната нива. Той обаче го наблюдаваше. Прехвърли плета с един скок, сграбчи момчето за ръката и му зашлеви такъв шамар, че го накара да зареве от болка и изненада. Щом видяхме господаря, ние доприпкахме по-близо, за да видим какво става.

— Лошо момче! — Извика той. — Лошо момче! Да преследва жребчетата! Това не ти е нито за първи, нито за втори път, но ще бъде за последен! Ето — вземи си парите и си отивай в къщи! Не искам да те виждам повече в моето стопанство!

И така ние никога повече не видяхме Дик. Старият Даниъл, който се грижеше за конете, беше благ като господаря ни и ние живеехме много добре.

ГЛАВА ВТОРА

ЛОВЪТ

Преди да навърша две години, се случи нещо, което никога няма да забравя. Беше ранна пролет. През нощта се бе появил лек скреж и над ливадите и горичките все още се стелеше мъглица. Аз и останалите жребчета пасяхме в долната част на нивата, когато ни се счу, че някъде далеч лаят кучета. Най-възрастният жребец повдигна глава, наостри уши и рече: „Ето ги хрътките!“ И веднага препусна към горната част на нивата. Всички го последвахме и застанахме край живия плет, откъдето можехме да виждаме надалеч. Мама и един стар яздитен кон на господаря също бяха застанали наблизко и по всичко личеше, че знаеха какво ще последва.

— Открили са заек — каза майка ми — и ако минат оттук, ще видим преследването.

Съвсем скоро кучетата се втурнаха през нивата с млада пшеница, която граничеше с нашата. Никога дотогава не ги бях чувал да издават такива звуци. Те не лаеха, не виеха, не джавкаха, а бясно задавено квичаха. Следваха ги няколко ездачи. Някои от мъжете бяха облечени в зелени костюми и всички препускаха с все сила. Старият кон жално изпръхтя подире им, а на нас, жребчетата, ни се прииска да препуснем покрай тях. Те обаче скоро се изгубиха надолу из нивята. После спряха. Кучетата млъкнаха и затичаха наоколо, забили носове в земята.

— Изгубиха следата — каза старият кон. — Може би заекът ще се отърве.

— Кой заек? — попитах.

— О, откъде да знам кой. Спокойно може да бъде и някое от нашите зайчета, дете живеят в горичката. На кучетата и хората е нужен просто заек, когото да преследват.

Не след дълго хрътките отново лавнаха и с пълна скорост влетяха в ливадата ни, там, където стръмният бряг и живият плет бяха надвиснали над поточето.

— Сега ще видим заека — каза майка ми.

В същия миг едно обезумяло от страх зайче профуча край нас и се насочи към горичката. Появиха се и кучетата. Изкачиха брега, прескочиха потока и се втурнаха през нивата, гонени от ловците. Шест-седем мъже прелетяха с конете си над водата, като следваха кучетата по петите, зайчето се опита да мине през плета, но той се оказа твърде гъст. Тогава рязко сви към пътя, но вече беше твърде късно. Задавените от бяс кучета го настигнаха. Чу се само слаб писък и всичко свърши. А ако един от ловците не се беше приближил и разгонил кучетата с камшика си, те щяха да разкъсат животинчето на парчета. Той вдигна разръфаното и окървавено зайче за крака и всички господа останаха много доволни.

Бях така изненадан, че отначало не видях какво става край потока, а когато най-сетне обърнах очи натам, гледката бе много тъжна. Паднали бяха два чудесни коня. Първият се бореше с водата в потока, а другият стенеше на тревата. Единият от ездачите излизаше от водата, целият в кал, а вторият лежеше неподвижно.

— Счупил си е врата — каза майка ми.

— Така му се пада — обади се старият кон.

Аз мислех същото, но майка ми бе на друго мнение:

— Не, не бива да говорите така. И все пак, макар че съм вече стара и съм чула и видяла много, още не мога да разбера защо хората толкова обичат този спорт. Често се нараняват, осакатяват хубави коне и съсипват нивята само заради някакъв заек, лисица или елен, които биха могли да заловят много по-лесно и по друг начин. Но ние сме само коне и не можем да ги разберем тези работи.

Докато майка ми говореше, всички наблюдавахме какво става край потока. Много от ездачите се бяха приближили до младежа, но моят господар, който гледаше какво става, пръв го повдигна. Главата на момчето падна назад, а ръцете му увиснаха и всички бяха много сериозни. По-късно научих, че това бил Джордж Гордън, единственият син на местния земевладелец прекрасен, висок младеж, гордост за семейството си.

След малко ездачите се пръснаха във всички посоки — към лекаря, ветеринаря, а несъмнено и към дома на земевладельца Гордън, за да го уведомят. Когато мистър Бонд, ветеринарният лекар, дойде да прегледа черния кон, който стенеше на земята, той го опипа и поклати глава. Единият крак бе счупен. Някой изтича до къщата на господаря и

се върна с пушка. Малко след това се чу силен изстрел и ужасен вик. После всичко стихна. Черният кон повече не помръдна.

Мама изглеждаше разстроена. Каза, че познавала коня от много години и че името му било Роб Рой. Бил добър, смел кон, без никакви недостатъци. Мама повече не стъпи в онази част на нивата.

Не минаха много дни и църковната камбана заби продължително. Погледнахме през оградата и видяхме странна, дълга черна каляска, покрита с черен плат и теглена от черни коне. След нея идваше още една и още една, и още една, и всичките бяха черни, а камбаната биеше ли, биеше. Караха младия Гордън към църковния двор, за да го погребат. Той никога повече нямаше да язди. Какво направиха с Роб Рой, така и не разбрах, но всичко стана заради едно малко зайче.

ГЛАВА ТРЕТА

ОБЯЗДВАНЕТО

Постепенно започнах да се разхубавявам. Катраненочерният ми косъм бе станал мек и лъскав. Единият ми крак беше бял, а на челото имах красива бяла звезда. Всички ме смятаха за много хубав. Господарят отказваше да ме продаде, докато не навърша четири години. Твърдеше, че докато не пораснат достатъчно момчетата не бива да работят като мъже, а жребчетата като коне.

Когато навърших четири години, дойде да ме види земевладелецът Гордън. Разгледа очите и устата ми и опипа краката ми от горе до долу. После трябваше да повървя, да потичам в тръс и в галоп. Изглежда, ме хареса, защото каза: „Когато се обядди добре, ще се справя чудесно.“ Господарят му обеща той лично да ме обядди, за да не се уплаша или нараня, и без да губи повече време, започна още на следващия ден.

Може би не всеки знае какво е обядване, затуй ще ви го опиша. Това значи да научиш един кон да носи седло и юзда, а на гърба си мъж, жена или дете. Освен това да се движи точно така, както те искат, и то спокойно. Трябва още да свикне да носи хамут, подопашен ремък и каиш, който минава през задните части, и да стои мирно, докато му ги слагат. После да му закачат каруца или файтон, така че да не може нито да ходи, нито да тича, без да ги влачи подире си. Конят трябва да върви бързо или бавно, точно както желае кочияшът. Не бива никога да се стряска от онова, което вижда, да разговаря с други коне, да хапе, рита или проявява собствената си воля, а да се подчинява единствено на волята на господаря си, дори когато е много изморен или гладен. Но най-лошото е, че запретнат веднъж, той не трябва нито да скача от радост нито да ляга от изнемога. Така че, както виждате, това обядване е сложна работа.

Аз, разбира се, отдавна бях свикнал с оглавника, а също и да ме развеждат из нивите и ливадата, но сега трябваше да ми сложат мундщук и юзда. Както обикновено господарят ми даде овес и след много придумки и ласки напъха мундщука в устата ми и нагласи

юздата. Но трябва да ви кажа, че беше противно! Този, който не е имал мундщук в устата си, не може да си представи колко е неприятно. Натикват ти между зъбите голямо парче студена твърда стомана, дебела колкото мъжки показалец и го нагласяват над езика ти, така че краищата му да се подават от двете страни на устата. Прекарват през тях здрави каиши, които минават през главата, под гърлото, около носа и под брадичката, и за нищо на света не можеш да се отървеш от това отвратително твърдо нещо. Нетърпимо, направо нетърпимо! Поне аз мислех така. Знаех обаче, че когато мама излизаше, винаги носеше такова нещо. Носеха го и другите коне, след като пораснеха, затова къде с овес, къде с милувки, внимание и нежни думи, се съгласих да ми сложат мундщука и юздата.

После дойде седлото, но то далеч не бе толкова неприятно. Господарят го постави на гърба ми много внимателно, а старият Даниъл държеше главата ми. После здраво стегнаха коланите под корема, като през цялото време ми говореха и ме галеха. След това ми дадоха овес и ме разведоха наоколо. И така всеки ден, докато започнах да чакам с нетърпение овеса и седлото. Най-после една сутрин господарят се качи на гърба ми и ме поизди по меката трева на ливадата. Вярно, чувствах се някак странно, но, от друга страна, бях горд, че нося господаря си и след като продължи да ме язди по малко всеки ден, скоро свикнах и с това.

Следващото неприятно изживяване беше заковаването на подковите. С тях също ми беше много трудно. Господарят дойде с мен в ковачницата, за да е сигурен, че няма да ме наранят или уплашат. Ковачът повдигаше краката ми един по един и обрязваше част от копитото. Не ме болеше, затова стоях спокойно на три крака и чаках да свърши. После взе парче желязо с формата на стъпалото ми, постави го долу и заби няколко гвоздеа направо в копитото, за да закрепим здраво подковата. Отначало чувствах краката си вдървени и натежали, но после свикнах.

След като постигнахме толкова много, господарят реши, че е време да ме впрягат. За тази цел се налагаше да ми сложат още някои неща. Първо — тежък и твърд хамут, който се надява на врата и юзда с големи капази за очите, наречени наочници. И наистина бяха наочници, защото не можех да виждам встрани, а само пред себе си. След това имаше малко седло с отвратително твърд каиш, който

минаваше точно под опашката ми — това беше подопашният ремък. Да знаете как го мразех. Да сгъват красивата ми дълга опашка на две и да я провират през този каиш беше почти толкова неприятно, колкото и слагането на мундщука. Никога не съм изпитвал по-силно желание да ритам, но, разбира се, не биваше да ритам такъв добър господар и след време свикнах с всичко и успях да върша работата си не по-зле от мама.

Да не забравя да ви разкажа и за онази страна от обучението ми, която винаги съм смятал за голямо предимство. Господарят ме изпрати за две седмици във фермата на един съсед, който имаше ливада до железопътна линия. Там пасяха кравите и овцете.

Никога няма да забравя първия влак, който мина по линията. Пасях си кротко недалеч от оградата до железопътната линия, когато дочух някакъв странен, далечен звук. Още преди да разбере откъде идва, край мен прелетя нещо дълго и черно: пухтеше бясно, изпускаше дим и дрънчеше. То изчезна още преди да успея да си поема дъх. Обърнах се и с всички сили запрепусках към противоположния край на ливадата, където спрях, пръхтейки от изненада и страх. До вечерта минаха още много влакове, някои — по-бавно. Те спираха на близката гара, но преди това пищяха и ужасно скърцаха. Според мен влаковете бяха много страшни, но кравите продължаваха спокойно да си пасат и дори не повдигаха глави, когато черните чудовища с пухтене и скърцане минаваха покрай нас.

Първите няколко дни не можех да се храня спокойно, но след като се убедих, че това страшно нещо никога не идва при нас на ливадата и не ни причинява зло, започнах да не му обръщам внимание и много скоро се отнасях към минаващите влакове така спокойно, както към кравите и овцете.

Виждал съм много коне, които се ужасяват и объркват при вида или грохота на парната машина, но благодарение на грижите на моя стопанин аз съм спокоен на железопътната гара като в собствената си конюшня.

Господарят често ме слагаше в един впряг с майка ми — тя беше спокойна и можеше да ме научи да се движа по-добре от който и да било непознат кон. Тя ми каза, че колкото по-хубаво се движа, толкова по-хубаво ще се отнасят с мен и че трябва да полагам голямо старание, за да е доволен господарят. „Но — добави мама — има най-различни

хора. Някои са добри и грижовни като нашия господар. На тях всеки кон с гордост би служил. Но има и лоши, жестоки хора, които никога не би трябвало да притежават коне или кучета. Освен това има и много глупави хора, суетни, неуки и небрежни, хора, които никога не си правят труда да се замислят. Те най-много съсипват конете просто поради липса на здрав разум. Не го правят нарочно, но така излиза. Надявам се, че ще попаднеш в добри ръце, въпреки че един кон никога не знае кой ще го купи или кара. Всичко е въпрос на късмет. И все пак, запомни от мен, където и да си, давай от себе си всичко, на което си способен, и пази доброто си име.“

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

БЪРТУИК ПАРК

По това време вече живеях в конюшната и всеки ден ме разресваха, докато заблестя като гарваново крило. Беше в началото на май, когато един от хората на земевладелеца Гордън дойде да ме вземе и да ме заведе в имението. Господарят ми каза: „Довиждане, Чернушко, Бъди добър кон и се старай колкото можеш повече“. Нямаше как да му кажа довиждане, затова пъхнах муцуна в ръката му. Той нежно ме потупа и аз напуснах първия си дом. И тъй като няколко години живях при земевладелеца Гордън, по-добре ще бъде да ви опиша имението.

Паркът на земевладелеца Гордън граничеше със село Бъртуик. В него се влизаше през голяма желязна порта, до която бе и първата постройка — къщата на пазача. После се минаваше по хубав равен път сред огромни стари дървета, докато се стигнеше до втората постройка и още една порта. Зад нея бяха къщата и градините. Следваха ливадата за коне, старата овощна градина и конюшните. Имаше място за много коне и карети, но аз ще опиша само конюшната, в която ме заведоха. Тя беше много просторна, с четири хубави бокса и широк прозорец, който гледаше към двора и я правеше приятна и проветрива. Първият бокс беше голям и квадратен, с дървена врата. Останалите също бяха хубави, с обикновена форма, но не така просторни. Вътре имаше ниски ясли за сено и овес. Конят в квадратен бокс не е вързан, а оставен свободно да прави каквото си иска. Чудесно е да живееш при такива условия. Вътре беше чисто, приятно и проветрено. Никога не съм бил на по-хубаво място. Освен това страничните стени не бяха много високи и над железните перила можех да виждам всичко, което става наоколо.

Конярят ми даде чудесен овес, погали ме, каза ми няколко мили думи и си излезе.

След като изядох овеса, започнах да се оглеждам. В съседния бокс се мъдреше малко, дебело сиво пони с гъста опашка и грива,

много красива глава и вирнато после. Надникнах през железните пръти и казах:

— Приятно ми е да се запознаем. Как се казвате?

То се обърна, доколкото му позволяваше оглавникът, вдигна глава и отвърна:

— Казвам се Бързоножко. Много съм красив, затова нося госпожиците на гърба си, а понякога и господарката в малкия файтон. Всички много ме обичат, Джеймс също. Ти ли ще ми бъдеш съсед?

— Да — отвърнах.

— Надявам се, че имаш добър нрав. Не обичам съседите ми да хапят.

Точно тогава от отсрещния бокс надникна една конска глава. Ушите бяха прилепнали назад, а очите гледаха малко раздразнено. Това беше висока червеникава кобила с дълга, красива шия. Тя ме изгледа и рече:

— Значи ти ме изхвърли от моя бокс. Не се случва много често такова младо жребче да дойде и изхвърли една дама от собствения ѝ дом.

— Извинете — казах, — но никого не съм изхвърлил. Човекът, който ме доведе, ме настани тук и аз нямам нищо общо с цялата работа. Освен това не съм жребче, а четиригодишен кон и досега не съм влизал в пререкания с нито една кобила или кон. Затова желанието ми е да живея в мир.

— Хм — въздъхна тя, — ще видим. Разбира се, нямам никакви намерения да влизам в пререкания с младок като теб.

Нищо не ѝ отвърнах.

Следобед, когато кобилата излезе, Бързоножко ми разказа всичко за нея.

— Работата е там — подхвана той, — че Рижка има лошия навик да хапе и да се зъби. Когато беше в горния бокс, много се зъбеше. Един ден захапа Джеймс за ръката и му потече кръв. Оттогава мис Флора и мис Джеси, които много ме обичат, се боят да идват в конюшната. Преди ми носеха вкусни неща — ябълки, моркови, комати хляб, но след като Рижка се настани в бокса, те не смеят да идват и много ми липсват. Надявам се, че ако ти не хапеш и не се зъбиш, може да дойдат отново.

Казах му, че не съм захапвал нищо друго, освен трева, сено и овес и не мога да разбера какво удоволствие намира Рижка в тези неща.

— Мисля, че не намира никакво удоволствие — рече Бързоножко, — а просто ѝ е лош навик. Казва, че никой не се държи добре с нея, следователно защо да не хапе? Разбира се, това е много лош навик, но според мен, ако всичко, което казва, е вярно, преди да дойде тук трябва да са се отнасяли много зле с нея. Джон прави всичко възможно, за да ѝ угоди, Джеймс също, а господарят никога не използва камшик, ако конят се държи добре. Така че според мен тук спокойно би могла да не хапе. Виждаш ли — добави той и ме изгледа мъдро, — аз съм на дванайсет години, знам много и мога да ти кажа, че за един кон няма по-добро място от това в цялата околност. Джон е най-добрият коняр на света и работи тук от четиринайсет години, а по-мило момче от Джеймс надали съществува. Следователно само Рижка си е виновна, че не остана в този бокс.

ГЛАВА ПЕТА

ДОБРО НАЧАЛО

Кочияшът се казваше Джон Манли. Живееше с жена си и малкото си детенце в къщата до конюшните.

На следващата сутрин той ме изведе на двора и хубаво ме разреса. Тъкмо когато се прибирах в бокса, а косъмът ми беше мек и лъскав, господарят дойде да ме огледа. Остана много доволен.

— Джон — каза той, — тази сутрин смятах да изпробвам новия кон, но имам друга работа. Защо не го изведеш след закуска? Минете покрай общинската мера и гората и се върнете край мелницата и реката. Това ще му даде възможност да покаже на какво е способен.

— Разбира се, сър — отвърна Джон.

След закуска той дойде и ми сложи юздата. Много внимаваше каишите около главата ми да не са нито много стегнати, нито хлабави, за да ми бъде удобно. После донесе седлото, но то беше малко тясно за гърба ми. Джон веднага забеляза това и го смени с друго, което ми бе по мярка. Отначало ме подкара бавно, а после в тръс и кариер. Щом излязохме на мерата, лекичко ме докосна с камшика и се впуснахме във вихрен галоп.

— Хо, хо, моето момче! — възкликна той, след като спряхме. — Май няма да имаш нищо против да препускаш след хрътките, а?

Когато се връщахме, през парка, срещнахме господаря и мисис Гордън, които се разхождаха. Те се спряха, а Джон скочи от гърба ми.

— Е, Джон, как го намираш?

— Първа класа, сър. Пъргав е като сърна, но и много спокоен, въпреки че реагира и на най-лекото придърпване на юздата. В края на мерата срещнахме една каруца, цялата напичена с кошници, черги и какво ли не. Много коне не биха минали спокойно покрай нея, но той само внимателно я огледа и я подмина, сякаш нищо не е било. Край гората стреляха по зайци и една пушка изгърмя съвсем наблизко. Той поспря и се огледа, но не пристъпи нито крачка вляво или дясно. Аз просто държах здраво юздите и не го пришпорвах. Според мен не е напласен и докато е бил млад, с него са се отнасяли много добре.

— Това е чудесно — отвърна господарят. — Утре ще го изпробвам лично.

На другия ден ме заведоха при господаря. Припомних си съветите на мама и стария ми господар и се опитах да правя точно това, което искаше от мен. Установих, че е много добър ездач, но и внимателен с коня си. Когато се върнахме в къщи, господарката ни чакаше на прага.

— Е, скъпи — попита тя, — как го намираш?

— Точно такъв, какъвто го описа Джон. Не съм и мечтал, че някога ще яздя толкова приятно същество. Как ще го наречем?

— Харесва ли ти Алабастър?

— Не, не Алабастър.

— Защо не го кръстиш Черното пиле като стария кон на чичо ти?

— Не, Черното пиле никога не е бил толкова красив.

— Вярно съгласи се тя. Той наистина е голям красавец, а лицето му е толкова умно и очите така интелигентни! Какво ще кажеш да го наречем Черния красавец?

— Черния красавец ли? Ами, да, мисля, че е чудесно име. Щом ти харесва, така ще го кръстим.

И ме кръстиха така.

Джон влезе в конюшната и каза на Джеймс, че господарят и господарката са ми избрали хубаво и смислено английско име, което има съдържание, а не е като Маренко, Пегас или Абдула. Те се разсмяха, а Джеймс рече:

— Ако не събуждаше тъжни спомени, аз бих го нарекъл Роб Рой. Никога не съм виждал два коня така да си приличат.

— В това няма нищо чудно — отвърна Джон. — Ти не знаеш ли, че старата Херцогиня на мистър Грей е майка и на двамата?

За пръв път чувах това! Значи клетият Роб Рой, който беше убит по време на лова, е бил мой брат! Ето защо мама беше толкова разстроена. Но, изглежда, конете нямат роднини. Поне никога не могат да, се познаят, след като ги продадат.

Джон очевидно много се гордееше с мен. Разресваше гривата и опашката ми, докато станеха меки като коса на девойка, и все ми говореше. Естествено не разбирах всичко, което ми казваше, но все повече се научавах да се досещам какво има предвид и какво иска от мен. Много го обичах. Беше толкова мил и внимателен! Струваше ми

се, че знае точно как се чувства конят и когато ме разтриваше, внимаваше да не ме претърка на по-нежните места и да не ме докосва там, където имах гъдел; заобикаляше очите ми така внимателно, сякаш бяха негови собствени и никога не ми причини болка.

Джеймс Хауард, конярчето, беше също така мило и приятно момче, затова смятах, че съм попаднал на добро място. Още един човек помагаше на двора, но ние с Рижка почти не общувахме с него.

След няколко дни трябваше да ни впрегнат заедно във файтона. Чудех се как ли ще се спогодим, но освен че присви уши назад, когато ме заведоха при нея, тя се държа много добре. Вършеше работата си съвестно и изобщо не клинчеше, така че за по-добър партньор в двоен впряг не бих могъл да мечтая. Стигнахме ли до стръмнина, вместо да намали ход, тя натискаше с цялата си тежест върху хамута и дърпаше с всички сили. И двамата влагахме еднакво усърдие в работата си, така че на Джон по-често му се налагаше да ни възпира, отколкото да ни подкарва. А до камшик така и не се стигна. Освен тона имахме еднакъв ход и затичахме ли в тръс, ми беше много лесно да съм в крак с нея. Беше ни приятно, а и на господаря му харесваше, когато се движим в крак. След като излязохме два-три пъти заедно, ние съвсем се сприятелихме, което пък ми помогна да се отпусна и да се почувствувам като у дома си.

Колкото до Бързоножко, скоро двамата станахме почти неразделни. Той беше толкова весел, храбър и добродушен дребосък, че всички го обичаха, а особено мис Джеси и мис Флора, които го яздеха из овощната градина, или пък измисляха разни игри за него и кученцето им Скокльо.

Господарят имаше още два коня, които живееха в друга конюшня. Справедливко беше як, дорест жребец, когото използваха за езда или за товарната каруца. Другият — стар, кафяв ловен кон, наречен Сър Оливър, вече не ставаше за работа, но беше голям любимец на господаря и го пускаха свободно из парка. Понякога теглеше някоя по-лека каруца в имението или пък го яздеха младите госпожици, когато излизаха с баща си. Беше много кротък и спокойно можеше да му се повери дете. Същото важеше и за Бързоножко. Дорестият беше силен, добре сложен, благонрав жребец, с когото си бърбяхме на двора, но, разбира се, с него никога не можех да бъда толкова близък, колкото с Рижка, с която живеехме в една конюшня.

ГЛАВА ШЕСТА

СВОБОДАТА

Бях много щастлив на новото място и ако нещо ми липсваше, не бива да смятате, че недоволствувах. Хората, които се занимаваха с мен, бяха добри, имах просторна, слънчева конюшня и отлична храна. Какво още можех да искам? Как какво, свобода! Три години и половина от живота си бях имал всичката свобода, за която можех да мечтая, докато сега, седмица след седмица, месец след месец и несъмнено година след година трябваше да прекарвам в конюшня ден и нощ — освен когато имаха нужда от мене, да съм кротък и спокоен като всеки стар кон, работил над дваисет години. Каиши тук, ремъци там, мундщук в устата и наочници на очите. Не ме разбирайте криво, не се оплаквам, защото знам, че така трябва. Искам само да ви кажа, че за млад кон, пълен със сила и енергия, свикнал с широкото пасище или голямата ливада, където може да отмята глава, размахва опашка и галопира с всички сили, а после да се завръща с пръхтене при своите другари е много трудно никога отново да няма свободата да прави каквото си иска. Случваше ли се дълго да не ме изведат, тогава така преливах от жизненост и енергия, че когато Джон ме поведеше навън, наистина не можех да стоя кротко. Каквото и да правех, все излизаше, че трябва да подскоча, да потанцувам или да се изправа на задните си крака и кой знае как съм го измъчвал, особено в началото. Ала той бе винаги добър и търпелив.

— Кротко, кротко, момчето ми — казваше ми Джон, — ей сегичка ще се поразтъпчем и краката ще престанат да те сърбят.

А излезехме ли от селото, веднага ме пускаше да потичам няколко мили в тръс и ме връщаше бодър, както и преди, но освободен от „щръклицата“. Когато не извеждат достатъчно конете, често ги смятат за буйни и капризни. Някои хора ги наказват, но нашият Джон никога не го правеше. Той знаеше, че причината се крие в буйния ни нрав. И все пак Джон притежаваше свои собствени начини, за да ме накара да го разбера — или сменяше тона на гласа си, или подръпваше юздата. Винаги разбирах по интонацията дали е сериозен и

категоричен и гласът му имаше много по-силно въздействие върху мен от каквито и да било други мерки. Толкова го обичах!

В интерес на истината трябва да кажа, че понякога получавахме два-три часа свобода — обикновено в хубавите неделни дни през лятото. Тогава не излизаха с файтона, защото църквата беше наблизно.

За нас беше голямо щастие да ни пуснат свободно в ограденото пространство край конюшните или в старата овощна градина. Тревата бе така прохладна и мека под краката ни, въздухът така опияняващ, и свободата, че можем да правим всичко, каквото си пожелаем така сладка. Препускахме в галоп, лежахме и се търкаляхме по гръб, хрупкахме вкусната трева. Това беше и най-удобното време за разговори, защото всички се събирахме заедно под сянката на големия кестен.

ГЛАВА СЕДМА

РИЖКА

Веднъж, когато бяхме останали сами под сенките на дърветата, ние с Рижка надълго и нашироко се разприказвахме. Тя искаше да знае как са ме отгледали и обяздили и аз разказах всичко.

— Ех — въздъхна тя, — ако и мен бяха гледали така, може би и аз щях да бъда като теб, но сега вече не вярвам това да стане.

— Защо да не стане? — попитах.

— Защото с мен всичко беше толкова различно. Никога и никой — нито кон, нито човек — не е бил така добър с мен, та да имам желание да го зарадвам. Отделиха ме от майка ми веднага щом се отбих и ме затвориха при другите жребчета. Те не се интересуваха от мен, нито пък аз от тях. Нямах добър господар като твоя, който да се грижи за мен, да ми говори и носи вкусни неща за ядене. Човекът, който ни гледаше, не ми е казал една добра дума в живота си. Не че ме е измъчвал, но освен че ми осигуряваше достатъчно храна и подслон през зимата, нищо повече не го интересувахе.

През пасището минаваше пътечка, откъдето момчетата ни замерваха с камъни, за да ни накарат да тичаме в галоп. Мен лично никога не уцелиха, но едно чудесно жребче раниха така лошо в главата, че белегът сигурно му е останал за цял живот. Не им обръщаме особено внимание, но поведението им, естествено, ни правеше по-невъздържани и затвърждаваше убеждението, че момчетата са наши врагове.

Иначе на ливадата ни беше добре. Препускахме на воля нагоре-надолу, гонехме се, във вихрен бяг обикаляхме в кръг, а после отдъхвахме под сенките на дърветата. Но дойде часът да ме обяздват и настанаха тежки времена. Няколко мъже се спуснаха да ме уловят и когато най-сетне ме притиснаха в единия край на пасището, единият ме хвана за гривата, а другият за носа — стискаше ме така силно, че едва си поемах дъх. Третият сграбчи долната ми челюст с коравата си ръка и разчекна устата ми, за да може насила да ми нахлузи оглавника и натика мундщука. След това единият ме потътри за оглавника, а

другият ме шибаше ли, шибаше, и това бе първият ми досег с човешката „доброта“ — всичко беше само проява на груба сила. Те просто не ми дадоха възможност да разбера какво се иска от мен. От чистокръвна порода съм, нравът ми е буен и несъмнено бях много дива. Смея да твърдя, че им създадох много неприятности. Но пък толкова е ужасно дни наред да си затворен в конюшната и да ти е отнета свободата. Беснеех, тъгувах и исках да се измъкна. Сам знаеш колко е мъчително, дори ако имаш добър господар и много милувки, а при мен те липсваха.

Всъщност имаше един, старият господар, мистър Райдър, който бързо би ме обзидил — той можеше да направи всичко от мен, само че беше оставил цялата тежест на работата на сина си и на още един човек, като идваше само да ги наглежда. Синът му беше силен, висок и смел. Наричаше се Самсън и обичаше да се хвали, че досега не се е намерил кон, който да го хвърли на земята. За разлика от баща му, в него нямаше никаква доброта, а само жестокост — жесток глас, жесток поглед, жестока ръка, и аз разбрах от самото начало, че целта му е да сломи характера ми и да ме превърне в обикновено, кротко, хрисимо и послушно парче конско месо. „Конско месо“! Това беше единственото, към което се стремеше. — Рижка тропна с крак, сякаш самото споменаване на тези думи я влудяваше. После продължи. — Ако не правех точно онова, което искаше, той излизаше от кожата си и ме караше да обикалям в кръг на дълга юзда, докато капна от умора. Според мен много пиеше и колкото по-често се наливаше, толкова по-лошо ставаше за мен. Един ден бе изцедил силите ми до капка и когато най-после ме остави да легна, аз се почувствувах ужасно изморена, нещастна, но и разгневена. Всичко беше толкова жестоко. На следващата сутрин дойде рано и отново ме кара да тичам дълго. Не бях починала и час, когато пак се появи със седлото, юздата и някакъв нов вид мундщук. И сега не ми е много ясно как точно се случи, но тъкмо ме яхна, когато някакво мое движение го накара да се разбеснее и силно да дръпне юздата. Новият мундщук беше много неудобен и аз неочаквано се изправих на задните си крака, което съвсем го влуди и той започна да ме бие. Усетих как цялото ми същество се надига срещу него и започнах да ритам, да скачам и да се изправам на задни крака, така както никога не бях правила в живота си.

Разрази се истинско сражение. Той се задържа дълго време върху седлото. Жестоко ме удряше с камшика и ръгаше с шпорите, но кръвта ми така кипеше, че изобщо не обръщах внимание какво прави, исках само да го съборя от седлото. Най-после след жестока борба успях да го хвърля назад. Чух как тежко падна на земята и без да се обръщам, хукнах към другия край на поляната. Там погледнах назад и видях как мойт мъчител бавно се изправя на крака и влиза в конюшната. Стоях под един дъб и наблюдавах, но никой не дойде. Времето минаваше, слънцето прежуряше и наоколо гъмжеше от мухи, които кацах по кървящите ми рани, там, където се бяха забивали шпорите. Бях гладна, защото не бях яла от рано сутринта, но на ливадата нямаше трева и за една гъска. Искаше ми се да легна и да си почина, но с толкова пристегнато седло това беше невъзможно. Да не говорим, че никъде нямаше капка водица. Следобедът се изниза и слънцето слезе ниско. Видях, че прибраха другите жребчета, за да ги нахранят.

Най-после, тъкмо когато слънцето залезе, видях, че старият господин излиза със сито в ръка. Беше красив старец с почти снежнобели коси и с глас, който можеш да разпознаеш сред хиляди други: не беше висок, но не беше и нисък, а плътен, ясен и благ. Издаваше ли заповеди обаче, той бе толкова твърд и решителен, че всички — и хора, и коне, знаеха, че те трябва да бъдат изпълнени. Господарят кротко се приближи до мен, като от време на време разклащаше овеса в ситото и ми говореше бодро и нежно.

— Хайде, моето момиче, ела, ела тук, момичето ми.

Стоях неподвижно и му позволих да се приближи. Той ми поднесе овеса и аз започнах да ям без страх. Гласът му ме бе успокоил напълно. Господарят стоеше до мен, галеше ме и ме потупваше, докато ядях, а когато видя съсирената кръв по хълбоците ми, много се ядоса.

— Клетото ми момиче! Лоша, много лоша работа.

После кротко хвана юздата и ме поведе към конюшната. Самсън стоеше на прага. Свих уши назад и се опитах да го ухапя.

— Дръпни се — заповяда господарят — и не се мяркай пред очите й! Достатъчно зле си се държал с нея днес. — А после измърмори нещо, от което долових само думите „жесток звяр“. — Запомни — добави бащата, — че лошият човек никога не може да отгледа добър кон. Не си научил още занаята, Самсън.

След това ме отведе в бокса, свали седлото и юздата със собствените си ръце и ме върза. Поиска да му донесат ведро с топла вода и гъба, свали сакото си и докато конярят държеше ведрото, започна да мие хълбоците ми така внимателно, че очевидно знаеше как силно ме боляха раните.

— Тпрууу, красавице! Стой мирно, стой мирно!

Само от гласа му ми ставаше по-добре, да не говорим за облекчението, което ми донесе банята. Но кожата в ъгълчетата на устата ми беше така наранена, че не можех да ям сено. Стъбълцата я разкървавяваха. Той внимателно ме прегледа, поклати глава и каза на коняря да донесе кърмилото от трици, в което да сложи и малко едро брашно. Колко вкусно беше кърмилото, колко меко и приятно за устата. Господарят стоеше край мен през цялото време, докато се хранех, галеше ме и говореше на коняря.

— Ако такова буйно животно не може да се обзиди с добро, по нататък за нищо няма да го бива.

След това често идваше да ме види и когато устата ми заздравя, другият мъж, когото наричаха Джоб, продължи да ме обучава. Той беше сериозен и разумен и аз скоро научих онова, което искаше от мен.

ГЛАВА ОСМА

РИЖКА ПРОДЪЛЖАВА СВОЯ РАЗКАЗ

Следващия път, когато бяхме с Рижка в ограденото място, тя ми разказа за първия си дом.

— Купи ме един търговец, защото хареса червеникавия ми цвят. Няколко седмици ме кара в общ впряг с друг черен кон, след което ни продаде на един префърцунен господин и ни изпрати в Лондон. Търговецът използваше късата юзда, която ненавиждах повече от всичко друго, но на новото място я стягаха още по-често, защото кочияшът и господарят му смятаха, че така е по-изискано. Често ни развеждаха из Хайд Парк^[1] и на други места, където се събираха светски тълпи. Ти, който никога не си носил къса юзда, не знаеш какво е, но мога да те уверя, че е ужасно.

Аз обичам свободно да размахвам глава и да я държа високо като всеки друг кон. Но опитай да си представиш, че повдигнеш ли високо глава, трябва да я държиш така с часове, без да можеш да я помръднеш — освен с рязко движение, и то още по-нависоко. А вратът те боли така, че направо не знаеш къде да се денеш. Да не говорим, че вместо един, имаш два мундщука. Моят беше остър, нараняваше езика и челюстите ми така, че кръвта оцветяваше пяната, която непрекъснато хвърчеше от устата ми, тъй като се дразнех и гризах мундщуките и юздата. Още по-лошо беше, когато с часове трябваше да чакаме господарката да излезе от бал или друго забавление. А ако нервничех или тропях с крака от нетърпение, заиграваше камшикът. Всичко това беше достатъчно, за да те побърка.

— Господарят ви не проявяваше ли никакви грижи за вас? — попитах.

— Не — отвърна Рижка. — Единствената му грижа беше да има, както го наричаха — изискан екипаж. Според мен той почти нищо не разбираше от коне и оставяше всичко на кочияша си, който му каза, че характерът ми е сприхав и че не съм добре обучена да нося късата юзда, но че скоро би трябвало да свикна. Той обаче не беше човекът, който можеше да ми помогне — когато се прибирах в конюшната

разгневена и нещастна, вместо да ме успокои и приласкае с добра дума, получавах само удари и ругатни. Ако се беше държал добре с мен, щях да се опитам да изтърпя. Имах желание да работя и бях готова да работя много, но да бъда тормозена само заради техните прищевки, това ме вбесяваше. С какво право ме караха да страдам така! Освен разранената уста и болките във врата, гръклянът постоянно ме болеше и ако бях останала там по-дълго време, знам, че щях да започна да се задъхвам. Аз обаче ставах все по-неспокойна и раздразнителна — не можех повече да се въздържах. Хапех и ритях, когато идваха да ме запретнат. Конярят пък ме биеше, докато един ден, тъкмо вече ни бяха впрегнали във файтона и започнаха да повдигат главата ми с онази проклета юзда, аз започнах да скачам и ритам с всички сили. Изпотроших сума неща и в крайна сметка се освободих. Така престоят ми на това място приключи.

После ме изпратиха в Татърсолс^[2], за да ме продадат. И тъй като никой не можеше да гарантира, че някога ще се отърва от лошотията си, естествено, нищо не бе казано за нея. Красивата ми външност и равният ход скоро привлякоха погледа на един господин и не след дълго ме купи нов посредник. Той ме изпробва в различни впрягове и с различни мундщуци и веднага разбра за какво ме бива. Започна да ме продава без късата юзда и най-сетне ме продаде като кротък кон на един господин от провинцията. Той беше добър господар и животът ми потръгна чудесно, но старият му коняр напусна и дойде нов. Този човек беше груб и суров като Самсън. Говореше с дрезгав, припрян глас. Не влезех ли бързо в бокса, започваше да ме удря по краката с метлата, вилата или каквото му попаднеше. Всичките му действия бяха груби и аз го намразих. Искаше да ми вземе страха, но аз бях твърде непокорна. Един ден ме ядоса повече от обикновено, аз го ухапах и той, разбира се, се вбеси и ме заудря по главата с камшика. След този случай вече никога не посмя да влезе в бокса ми, защото знаеше, че копитата и зъбите ми бяха винаги готови да го посрещнат. Бях много кротка с господаря си, но той естествено се вслушваше в думите на коняря и в крайна сметка отново ме продадоха.

Посредникът чу за мен и каза, че знаел едно място, където би трябвало да живея по-добре. „Колко жалко — заключи той, — че такъв хубав кон се съсипва само защото си няма късмет.“ Ето как се озовах тук, малко преди да дойдеш. Вече твърдо бях решила, че хората са

естествените ми врагове, от които трябва да се защитавам. Разбира се, тук е много по-различно, но кой ми гарантира, че ще продължава все така? Ще ми се и аз да мисля като теб, но не, след всичко, което съм преживяла, това е невъзможно.

— Мисля, че ще е голям срам, ако ухапеш и ритнеш Джон или Джеймс — рекох.

— Нямам намерение — отвърна тя, — докато са добри с мен. Между другото веднъж доста силно ухапах Джеймс, но Джон каза: „Опитай с добро“, и вместо да ме накаже, както очаквах, Джеймс дойде при мен с превързаната си ръка, погали ме и ми донесе кърмилото от трици. Оттогава не съм го хапала, а няма и да го напая.

Беше ми мъчно за Рижка, но тогава не разбирах много неща и мислех, че най-вероятно тя си е виновна. Ала колкото повече време минаваше, забелязвах, че Рижка става все по-кротка и весела, че вече не е така напрегната и озлобена към всеки непознат. Един ден Джеймс каза: „Струва ми се, че кобилата започна да се привързва към мен. Тази сутрин например изцвили подире ми, след като разтрих челото ѝ.“

— Така, така Джим — насърчи го Джон. — Причината се крие в специалитета на Бъртуик. Постепенно и тя ще стане добра като Красавецата. Добрината е единственото лекарство, от което се нуждае бедничката.

Господарят също забеляза промяната. Един ден слезе от файтона и дойде да ни поприказва, както често обичаше да прави, после я погали по красивата шия и рече:

— Е, хубавице, как вървят работите при теб? Струва ми се, че си много по-щастлива, отколкото в началото, когато дойде при нас, а?

Рижка дружелюбно и доверчиво свря муцуна в ръката му, а той нежно я потупа.

— Ще я излекуваме, Джон — заяви господарят.

— Да, сър, състоянието и много се подобри и тя вече не е онова наплашено същество, което беше, благодарение на бъртуикския специалитет, сър! — засмя се Джон.

Това беше негова шега. Той твърдеше, че почти всеки злонравен кон може да се излекува, ако редовно получава от бъртуикския специалитет, който се състоял от нежност и търпение, твърдост и ласки: смесваш по половин кило от всяко с двеста и петдесет грама здрав разум и го даваш на коня всеки ден.

[1] Най-големият парк в Лондон. — Б.пр. ↑

[2] Лондонски пазар за чистокръвни коне. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ДЕВЕТА БЪРЗОНОЖКО

Мистър Блумфийлд, викарият, имаше много деца момичета и момчета, които понякога идваха да играят с мис Джеси и мис Флора. Едно от момчетата беше колкото мис Джеси, две от момчетата бяха по-големи, а имаше и няколко по-малки. Дойдеха ли, за Бързоножко се отваряше много работа. Нищо не им доставяше такова удоволствие, както да го яздят на смени и да обикалят с него из овощната градина или ограденото място за конете, и то с часове.

Един следобед, след като беше прекарал с тях дълго време, Джеймс го доведе, сложи му оглавника и каза:

— Слушай, разбойнико, внимавай как се държиш, че ще загазим!

— Какво си направил, Бързоножко? — попитах.

— О! — отвърна той и отметна назад малката си главица. — Само дадох на младежите един урок. Просто не се сещаха, че и за тях, и за мен, препускането е било предостатъчно. Наложил се да ги съборя, тъй като това беше единственият начин да разберат.

— Какво?! — извиках аз. — Ти си хвърлил децата? Мислех те за много по-разумен! Да не си хвърлил мис Джеси или мис Флора?

Той ме изгледа много обидено и каза:

— Разбира се, че не. Не бих направил такова нещо и за най-вкусния овес в тази конюшня. Та аз внимавам за малките госпожици точно толкова, колкото и самият господар. А що се отнася до дребосъците, нали аз съм този, който ги учи да яздят. Когато ми се стори, че са се уплашили или не седят стабилно на гърба ми, тръгвам бавно и внимателно, като стара котана, която следи мишка. Усетя ли, че всичко е наред — тръгвам по-бързо, за да свикнат, нали разбираш. Затова, моля ти се, недей да ме назидаваш. Аз съм най-добрият приятел и най-добрият учител по езда на тези дечица. Но не става дума за тях, а за момчетата. Момчетата — повтори той и поклати глава — са нещо съвсем различно. Тях трябва да ги обездват точно така, както обездват и нас като жребчета, че и да ги понаучат на едно друго. Момчетата ме бяха яздили два часа, когато момчетата решиха, че е

дошъл техният ред. Бяха прави и аз откликнах с готовност. Яздиха ме на смени, препускахме из полето и овощната градина цял час. И двамата си бяха отрязали по една голяма лешникова пръчка и я използваха за камшик. Удряха доста силничко, но аз го приемах като шега, докато най-после реших, че ездата е била достатъчна за всички ни. Спрях два-три пъти, за да им го намекна. Момчетата обаче смятат, че конят или понито са като парния локомотив и могат да вървят толкова дълго и толкова бързо, колкото им заповядат. Никога не се сещат, че едно пони може да се измори или да има чувства. И тъй като този, който ме яздеше, не можа да се досети за какво става дума, аз просто се изправих на задните си крака и го оставих да се свлече на земята. Това беше всичко. Той ме яхна отново и аз отново го съборих. После на гърба ми се качи другото момче и започна да ме бие с пръчката, ала и него изтърсих на тревата и така нататък, докато най-после се усетиха. Това беше всичко. Те не са лоши момчета и нямат желание да проявяват жестокост. Много са ми симпатични, но, разбираш ли, просто трябваше да им дам урок. Когато ме заведоха при Джеймс и му казаха, той много се ядоса заради дебелиите пръчки в ръцете им. Каза, че с такива тояги можели да ходят само търговците на добитък или циганите, но не и млади господа като тях.

— Ако бях на твое място — обади се Рижка, — така здраво щях да ритна тези момчета, че добре да ме запомнят.

— Не се и съмнявам, че си щяла да го направиш — отвърна Бързоножко, — но, първо, не съм такъв глупак — извинявай, — че да ядосам господаря или да накарам Джеймс да се срамува от мен и, второ, за тези деца, докато яздат, отговарям аз и хората ми имат доверие. Ами нали онзи ден чух как господарят казва на мисис Блумфийлд: „Мила госпожо, изобщо не бива да се тревожите за децата. Моят Бързоножко ще се грижи за тях не по-зле отколкото ние с вас. Уверявам ви, не бих продал това пони за нищо на света — до такава степен мога да се доверя на благия му нрав.“ Е, за такъв неблагодарник ли ме смяташ, че да забравя всичката добрина, която съм получавал тук в продължение на пет години, и цялото доверие, което ми имат, та да се озлобя, защото две глупави момчета са се държали зле с мен? Не! Не! Никога не си живяла в дом, където са били добри с теб, и не ги разбираш тези работи, за което само те съжалявам. Но от мен да го запомниш — добрите хора правят добрите коне. Аз

лично не бих ядосал нашите господари за нищо на света, защото наистина ги обичам — заяви Бързоножко и тихичко изпръхтя през ноздри, както правеше всяка сутрин, когато чуеше стъпките на Джеймс пред вратата. Освен това — продължи той, — започна ли да ритам, докъде ще стигна? Ами нали веднага ще ме продадат и ще се озова под камшика на някой слуга, или ще работя до изнемога по морските курорти, където изобщо няма да се интересуват от мен, а ще трябва да пропускам безспир! Може и да ме пребиват до смърт в някоя каручка, натоварена с трима-четирима едри мъжаги, излезли на неделна разходка — често виждах подобни гледки на мястото, където живеех преди. Не — повтори той и поклати глава, — надявам се никога да не стигна дотам.

ГЛАВА ДЕСЕТА

РАЗГОВОР В ОВОЩНАТА ГРАДИНА

Ние с Рижка не бяхме от обикновените високи впрегатни коне, а приличахме по-скоро на състезателни. Височината ни беше около метър и петдесет и пет, затова станахме както за езда, така и за впрягане. Господарят често повтаряше, че не обича, когато конете или хората умеят да вършат само едно нещо, и понеже нямал желание да се показва из лондонските паркове, предпочитал по-работливи и полезни коне. Колкото до нас, най-голямо удоволствие ни доставяше да ни оседлят за групова езда. Господарят яхваше Рижка, господарката мен, а младите госпожици — Сър Оливър и Бързоножко. Толкова беше хубаво да препускаме всички заедно, че винаги ме обземаше прекрасно настроение. Да не говорим, че моята работа беше най-приятна, защото аз винаги носех господарката, а тя беше лека, гласът ѝ нежен и ръката ѝ така незабележимо докосваше юздата, че ме направляваше почти без да усетя.

О! Ако хората знаеха какво облекчение за конете е лекото докосване с юздата и как запазва устата ни здрава и духа бодър, те никога не биха ни тормозили, пришпорвали и теглили поводите. Устите ни са толкова нежни, че когато не са ожулени или загрубели от тормоз и невежество, ние усещаме и най-лекото движение на ръката и веднага разбираме какво се иска от нас. Моята уста не беше наранявана и, предполагам, затова господарката предпочиташе мен пред Рижка, въпреки че и нейният ход бе равен като моя. Тя често ми завиждаше и твърдеше, че лошото обяздване и времето, прекарано в Лондон, били причина устата ѝ да не е така чувствителна като моята. В такива случаи Сър Оливър винаги се обаждаше: „Хайде, хайде! Не се ядосвай. На теб и без туй се пада най-голямата чест — кобила, която може да носи мъж с теглото и височината на нашия господар, и е така пъргава и скоклива, не бива да унива, защото не носи господарката. Ние, конете, трябва да възприемаме нещата такива, каквито са, и гледат ли ни добре, да сме доволни и да работим с желание.“

Отдавна се чудех защо Сър Оливър има такава къса опашка. Дължината и беше не повече от двайсетина сантиметра и завършваше със снопче косми. Един ден, когато си почивахме в овощната градина, аз се осмелих да го попитам при какъв нещастен случай е загубил опашката си.

— Нещастен случай ли?! — яростно изпръхтя той. — Не беше никакъв нещастен случай, а жестоко, срамно и хладнокръвно деяние! На младини попаднах сред хора, които вършеха тези жестокости. Завързаха ме така здраво, че да не мога да мръдна, а после дойдоха и отрязаха дългата ми красива опашка, заедно с костта и месото и я отнесоха нанякъде.

— Какъв ужас! — възкликнах.

— Хм! Ужас! Да, беше ужасно, но въпросът не беше само в болката, която наистина бе нетърпима и продължи много дълго, не беше и в обидата, че ме лишават от най-богатото ми украшение, макар че и това бе неприятно. Всичко се свеждаше до въпроса — как ще пъдя мухите от хълбоците и бутовете си. Вие, които имате опашки, просто помитате мухите, без да се замислите, и не подозирате каква мъка е да те накацат и да те жият, а ти по никакъв начин да не можеш да ги пропъдиш. Казвам ти, сторената злина и загубата са за цял живот. Но, слава богу, сега вече не го правят!

— А за какво са го правили тогава? — попитах Рижка.

— Така беше модерно! — въздъхна старият кон и тропна с копито. — Беше модерно, ако знаете какво означава това. По мое време нямаше млад чистокръвен кон, чиято опашка да не е подрязана по този срамен начин, като че ли бог, когато ни е създавал, не е знаел от какво имаме нужда и как ще изглеждаме най-добре.

— Предполагам, че пак модата е била причина да държат главите ни високо повдигнати с тези ужасни мундшуци, с които ме изтезаваха в Лондон! — възмути се Рижка.

— Ами да! — възкликна Сър Оливър. — Според мен модата е най-жестокото нещо на света. Вземи например как се отнасят с кучетата. Режат им опашките, за да изглеждат по-храбри, и красивите ушенца, за да станат по-остри. Дивотия! Навремето имах една приятелка кафяв териер. Наричаха я Небесна. Толкова ме обичаше, че никога не спеше извън бокса ми. Правеше си легло под яслата, където и роди своите пет прекрасни кутрета. Не ги удавиха, защото бяха от

хубава порода. Да знаете колко им се радваше! А когато прогледнаха и защъкаха насам-натам, беше толкова вълнуващо да ги гледаш. Един ден обаче конярят дойде и ги отнесе всичките. Помислих си, че се бои да не ги настъпя. Но причината се оказа друга. Вечерта клетата ми приятелка ги върна — носеше ги едно по едно в устата си. Но това не бяха онези щастливи кутрета, а някакви окървавени и жално пищящи създания. Бяха им отрязали опашчиците и меката част на красивите ушенца. Как само ги ближеше майка им, как се тревожеше горката! Никога няма да забравя. След време оздравяха и забравиха болката, но онази красива мека част, предназначена да предпазва вътрешността на ушенцата им от прах и нараняване, беше загубена завинаги. Защо не подрязват ушите на собствените си деца, за да изглеждат по-остри? Или пък върховете на носовете им, за да станат по-храбри? В едното има точно толкова смисъл, колкото и в другото. Какво право имат да изтезават и загрозяват божиите създания?

Сър Оливър, макар и благонравен, здравата се разяри. Всичко, което разказваше, беше съвсем ново за мен и така ужасно, че усетих как в гърдите ми се надига неприязън към хората, каквато никога преди не бях изпитвал. Рижка естествено силно се развълнува. Размята глава с пламнали очи и разширени ноздри и заяви, че хората са зверове и тъпаци.

— Кой каза думата тъпаци? — попита Бързоножко. — Тъкмо се беше върнал от старата ябълка, о чиито ниски клони обичаше да се чеше. — Кой каза тъпаци? Това е лоша дума.

— Лошите думи са измислени за лошите неща — отвърна Рижка и повтори онова, което ни беше разказал Сър Оливър.

— Всичко това е вярно — тъжно се съгласи Бързоножко, — а онова нещо с кучетата съм го наблюдавал многократно в стария си дом. Но тук няма да говорим за такива неща. Знаете, че господарят, Джон и Джеймс винаги са били добри с нас и да се говори срещу хората на такова място е нечестно и неблагодарно. А има и други добри коняри и господари освен нашите, въпреки че нашите, разбира се, са най-добри.

Дългата реч на добродушния Бързоножко отговаряше на истината и ни поохлади, особено Сър Оливър, който беше силно привързан към господаря си. За да сменя темата, попитах:

— Може ли някой да ми каже каква е ползата от наочниците?

— Не! — кратко отвърна Сър Оливър. — Защото полза няма.

— Предназначени са — както винаги спокойно подхвана Справедливко — да предпазват конете от силна уплаха, ако се стреснат внезапно, защото така може да се стигне до нещастни случаи.

— Тогава защо не ги слагат на яздитните коне, особено на тези, които се яздят от жени? — попитах.

— Няма логична причина — тихо отвърна той, — освен че така е модерно. Твърдят, че ако конят види колелата на каруцата или файтона, който тегли, ще се уплаши и ще побегне, въпреки че когато го яздят, той ги вижда навсякъде, около себе си, особено ако улиците са оживени. Признавам, че понякога се приближават на твърде неприятно разстояние, но ние не бягаме. Свикнали сме, разбираме нещата и ако не ни бяха слагали наочници, нямаше и да се нуждаем от тях. Щяхме да виждаме какво има наоколо, да знаем кое какво е и да се плашим много по-малко, отколкото с ограничено полезрение. Естествено, може би има някои по-нервни коне, които са били наранявани или плашени като млади. За тях сигурно е по-добре да носят наочници, но тъй като аз никога не съм бил нервен, не мога да съдя.

— Според мен — обади се Сър Оливър — наочниците са много опасни нощем. Ние, конете, виждаме в тъмното далеч по-добре от хората и доста нещастия не биха се случили, ако имахме пълна възможност да използваме очите си. Спомням си как преди няколко години една катафалка с два коня се прибирала късно през нощта и точно до къщата на фермата Спароу и езерото колелата се подхлъзнали и катафалката се преобърнала във водата. Двата коня се удавили, а кочияшът едва се спасил. Разбира се, след този случай поставиха здрав бял парапет, който се вижда отдалеч, но ако конете не са били частично заслепени, те биха се движили по-далеч от ръба и нещастиято нямаше да се случи. Когато файтонът на господаря се преобърна — тогава вас още ви нямаше, — казаха, че ако лампата вляво от пътя не била изгаснала, Джон щял да забележи голямата дупка, оставена от работниците. Сигурно е така, но ако старият Колин беше без наочници, той щеше да я види и без лампа, тъй като бе твърде опитен, за да попадне в беда. А така и той пострада сериозно, и файтонът се счупи, а Джон се отърва като по чудо.

— Ами тогава — обади се Рижка и сбърчи ноздри, — щом хората са толкова големи умници, да наредят в бъдеще всички жребчета да се

раждат с очи в средата на челото, вместо отстрани на главата. Нали все си мислят, че могат да променят природата и подобрят божиите творения.

Атмосферата отново се нажежи, затова Бързоножко повдигна умното си лице и рече:

— Ще ви издам една тайна. Мисля, че и Джон не одобрява наочниците. Един ден ги чух как си говорят с господаря, който каза, че ако конете са свикнали с тях в някои случаи може би е опасно да им се свалят. Джон пък отвърна, че би било много хубаво, ако всички жребчета се обзавдат без наочници, както правят в някои други страни. Затова горе главите и да изтичаме до другия край на градината. Мисля, че вятърът е съборил малко ябълки и не виждам защо да не ги изядем ние вместо голите охлюви.

На Бързоножко не можеше да се устои, затова прекъснахме дългия си разговор и докато хрупкахме сладките ябълки, които вятърът бе пръснал по земята, съвсем се развеселихме.

ГЛАВА ЕДИНАДЕСЕТА

ОТКРОВЕН РАЗГОВОР

Колкото по-дълго живееш в Бъртуик, толкова по-горд и щастлив бях, че имам такъв дом. Всички, които познаваха господаря и господарката, ги обичаха и уважаваха. И не става дума само за хората, ами и за конете, магаретата, кучетата, котките, кравите и птиците. Нямаше потискано или измъчвано животно, което да не намери приятел в тяхно лице, а и слугите им се държаха по същия начин. Ако за някое от децата в селото се разбере, че се е отнесло жестоко с живо същество, скоро общинският съд се заемаше с него.

Повече от двайсет години мистър Гордън и фермерът Грей се бяха борили за премахването на късите юзди, затова те бяха голяма рядкост в нашия край. Ако господарката срещнеше тежко натоварен кон с високо вдигната от юздата глава, тя спираше файтона, слизаше и с нежния си, сериозен глас разговаряше с каруцаря, като се опитваше да го убеди колко глупаво и жестоко е това. Мисля, че никой мъж не можеше да устои на нашата господарка. Бих искал всички жени да са като нея. Господарят също реагираше много остро на жестокостта. Спомням си как една сутрин ме яздеше към къщи, когато съгледахме, че насреща ни се задава едър мъж в лека двуколчица, теглена от красиво пони с тънки крачка и чувствителна расова муцунка. Когато стигнаха портите на имението, понито зави към тях. Без да продума или да го сгълчи, мъжът внезапно дръпна поводите и изви така рязко главата на животното, че едва не му счупи врата. След като дойде на себе си, понито продължи пътя си, но господарят му започна яростно да го налага. Красивото същество се втурна напред, но силната тежка ръка го дръпна със сила, достатъчна да му счупи челюстта, а камшикът продължаваше да се връзва в тялото му. За мен гледката беше непоносима, защото знаех каква ужасна болка изпитва нежната му устица, но господарят ме пришпори и само след секунди се озовахме до тях.

— Сойър! — извика той със суров глас. — Това пони от плът и кръв ли е направено?

— От плът, кръв и инат! — отвърна мъжът. — Твърде много държи на своето, а това не ми харесва. — Явно беше много разярен. Той беше строител и често идваше по работа в имението.

— А ти мислиш ли — сурово продължи господарят, — че подобно отношение ще го накара да уважава твоята воля?

— От къде на къде ще завива нататък? Пътят му беше напред! — грубо отвърна мъжът.

— Ти често си идвал с това пони в дома ми — рече господарят — и поведението му е доказателство за добра памет и интелигентност. Откъде ще знае, че не идваш у нас? Но това всъщност няма значение. Трябва да ти кажа, мистър Сойър, че по-нечовешко и жестоко отношение към такова малко пони никога не съм наблюдавал. Като даваш воля на подобни страсти, ти вредиш на собствения си характер точно толкова — какво ти, много повече! — колкото и на коня си. Не забравяй, че един ден всички ще ни съдят за делата ни, независимо дали са свързани с хора или животни.

Господарят ме подкара към къщи. По гласа му разбрах колко беше натъжен. Със същата прямота той разговаряше не само с равните нему, но и с хора от по-нисшите съсловия. Друг път например срещнахме капитан Лангли — приятел на господаря. В колата му бяха впрегнати прекрасна двойка сиви жребци. Като поприказваха малко, капитанът рече:

— Какво ще кажеш за новия ми впряг, мистър Дъглас? Знаем, че си най-добрият познавач на коне в нашия край, затова искам да чуя мнението ти.

Господарят ме върна малко назад, за да може да ги огледа по-добре, и каза:

— Необикновено красива двойка. И ако са толкова добри, колкото изглеждат, няма какво повече да желаш. Виждам обаче, че отново си се поддал на любимата си привычка да тормозиш конете и изтощаваш силите им.

— Какво имаш предвид? — попита капитанът. — Късата юзда ли? Ах, да, знам, че това ти е болната тема. Работата е там, че обичам конете ми да са с високо повдигнати глави.

— Аз също — отвърна господарят, — както и всеки друг ездач, ала не обичам насила да им ги повдигат. Тогава всичко е различно. Ти си военен, Лангли, и несъмнено обичаш полка ти да изглежда добре на

парад. „Високо главите“ и прочие. Но щеше ли да имаш голяма вяра в обучението си, ако главите на всичките ти войници бяха прикрепени към дъски, завързани за враговете им? Е, колкото за един парад, вредата може и да не е толкова голяма, освен мъката и изтощението на войниците, но как си ги представяш в атака, когато всеки мускул трябва да бъде свободен и всички сили хвърлени в боя? Не възлагам големи надежди на шансовете им за победа. Същото е и с конете. Ти ги измъчваш, изнервяш и по този начин намаляваш силите им. Затрудняваш движенията им, те напрягат много повече мускулите и ставите си и естествено се изхабяват по-бързо. Помни думите ми — конете са създадени да движат главите си свободно така, както и хората. И ако в постъпките си се ръководеха повече от здравия разум и по-малко от модата, доста неща щяха да ни се виждат по-лесни. Освен това ти не по-зле от мен знаеш, че ако конят стори погрешна стъпка, възможността да я оправи с опъната глава и врат е далеч по-малко. Е — завърши господарят със смях, — доста време отделих на болната си тема. Не може ли тя да стане и твоя, а капитане? Примерът ти ще запали много хора.

— Убеден съм, че на теория си прав — отвърна капитанът. — И примерът с войниците си го биваше, но... както и да е, ще си помисля.

И те се разделиха.

ГЛАВА ДВАНАДЕСЕТА

БУРЯТА

Един ден късно през есента на господаря му се наложи да пътува доста далеч по работа. Впрегнаха ме във високата двуколка. Джон също тръгна с нас. Много обичах тази двуколка. Беше съвсем лека и големите колела се търкаляха тъй приятно. Беше валяло много, духаше силен вятър, който застилаше пътя с порой от листа. Бодро вървахме напред, докато стигнахме бариерата и ниския дървен мост. Бреговете на реката бяха доста високи и вместо да се издига, мостът бе на тяхното ниво. Когато прииждаше, реката стигаше чак до подножието му. Но тъй като имаше здрави перила, хората спокойно го прекосяваха.

Човекът при бариерата каза, че реката бързо се покачвала и се боял, че нощта ще бъде тежка. Много ливади бяха наводнени, а в една падина водата стигна до коленете ми. Настилката обаче беше здрава и господарят караше внимателно, така че всичко мина добре.

Когато стигнахме в града, наложи се да чакаме дълго. Работата на господаря му отне много време и тръгнахме към къщи доста късно следобед. Вятърът се беше засилил и чух господарят да казва на Джон, че никога не бил пътувал в такава буря. Аз си помислих същото, когато навлязохме в гората, където големите клони се люлееха заплашително и вятърът бучеше страховито.

— Искан ми се по-скоро да излезем от тази гора — рече господарят.

— Да, сър — отвърна Джон, — ще бъде много неприятно, ако някой от клонците падне отгоре ни.

Думите едва бяха излезли от устата му, когато се чу силен стон, пукот и рязко прашчане, и сред дърветата се сгромоляса огромен дъб, изтръгнат от корените. Дървото падна направо на пътя, точно пред нас. Няма да крия, че се уплаших. Заковах се на място и сигурно съм треперил. Естествено, не завих и не хукнах обратно, така не ме бяха учили. Джон скочи на земята и след миг беше до главата ми.

— Измъкнахме се на косъм — каза господарят. — Ами какво ще правим сега?

— Не можем да минем през дървото, нито да го заобиколим, сър — отвърна Джон. — Не ни остава нищо друго, освен да се върнем до разклона, а това означава още шест мили, докато стигнем дървения мост. Ще позакъснеем, но конят е със свежи сили.

И така върнахме се до кръстопътя и заобиколихме, но докато стигнем моста, почти се стъмни. Единственото, което се виждаше, бе, че водата го е заляла по средата, но това се беше случвало и друг път и господарят не спря. Движехме се с добра скорост, но в мига, в който краката ми докоснаха моста, усетих, че нещо не е наред и се заковах на място.

— Хайде, Красавецо! — подкани ме господарят и ме докосна с камшика, но аз не смеех да помръдна. Той ме шибна и аз подскочих, но така и не продължих напред.

— Тук има нещо съмнително, сър — каза Джон, скочи от двуколката, дойде при мен и се заоглежда. После опита да ме поведе. — Хайде, Красавецо, какво има?

Разбира се, не можех да му отговоря, но знаех много добре, че мостът не е сигурен.

Точно тогава от другата страна изскочи пазачът на бариерата и заразмахва факла като луд.

— Хей, хей, вие там, спрете! — крещеше той.

— Какво има? — извика господарят.

— Мостът е счупен по средата и част от него е отнесена! Тръгнете ли, ще се сгромолясате в реката!

— Слава богу! — въздъхна господарят.

— О, Красавецо! — възкликна Джон, хвана юздата и внимателно ме поведе обратно по пътя от дясната страна на реката. Слънцето вече беше залязло, а вятърът сякаш се беше поукротил след онзи бесен порив, който изтръгна дървото. Ставаше все по-тъмно и по-тъмно, все по-тихо и по-тихо. Леко препусках напред и колелата безшумно се търкаляха по мекия път. Дълго време господарят и Джон мълчаха, но най-после господарят запrikaзва със сериозен глас. Не разбирах голяма част от думите, но, общо взето, говореха, че ако бях продължил, както искаше господарят, най-вероятно мостът щеше да се срути и кон, двуколка, господар и слуга щяха да се сгромолясат в реката. А тъй като течението беше много силно, цареше мрак и нямаше кой да ни чуе, беше повече от сигурно, че щяхме да се удавим. Господарят рече, че

господ е дал на хората разум, с чиято помощ могат да правят своите изводи. На животните пък е дал знания, които не зависят от разума и които по свой начин са по-точни и по-съвършени и благодарение на тях животните спасяват хората. Джон разказа много истории за кучета и коне, извършили чудни постъпки. Според него хората не ценели достатъчно животните, нито ги смятали за свои приятели, а така не бивало. Аз обаче съм сигурен, че ако някога животните са имали приятел, това беше именно той.

Най-после стигнахме до портата на имението и видяхме градинаря, който ни очакваше. Той каза, че господарката още от мръкнало била ужасно разтревожена, защото смятала, че ни се е случило нещо лошо, и изпратила Джеймс със Справедливко пьстрия жребец до дървения мост да пита за нас.

Видяхме, че салонът и горните прозорци светеха и щом приближихме, господарката изтича навън.

— Добре ли си, скъпи? — извика тя. — О, толкова се разтревожих, какво ли не си представях! Нищо ли не ви се случи?

— Не, мила, но ако твоят Черен красавец не беше по-умен от нас, реката при дървения мост щеше да ни отнесе.

Не чух повече, защото влязоха в къщата, а Джон ме заведе в конюшната. О, да знаете каква вечеря ми даде! Прекрасно кърмилото от трици и смлян боб с овес, че и дебела сламена постелка, на която се отпуснах с удоволствие — така бях изморен.

ГЛАВА ТРИНАДЕСЕТА

ПЕЧАТЪТ НА ДЯВОЛА

Един ден с Джон ходихме да вършим някаква работа на господаря и бавно се прибирахме по дългия прав път, когато забелязахме момче, което се опитваше да накара понито си да прескочи една ограда. Понито се дърпаше и момчето го зашиба с камшика, но то само се завъртя и застана на една страна. Той го наби отново и понито се обърна на другата страна. Тогава момчето слезе на земята и здравата го наложи, като го удряше и по главата. После се качи отново и се опита да го накара да прескочи оградата. През цялото време грубо го риташе, но понито отново отказа. Когато наближихме, то наведе глава, вдигна задните си крака и запрати ездача си в средата на широкия жив плет, а после препусна с увиснала юзда в галоп към къщи. Джон високо се разсмя и каза:

— Така му се пада!

— Олеле! — ревеше момчето и се мъчеше да се измъкне от трънаците. — Хей, вие, елате да ми помогнете!

— Моля, моля — рече Джон, — мисля, че точно там ти е мястото и може би като се поодереш, ще се научиш да не караш понито си да прескача ограда, която е прекалено висока за него. — И Джон отмина. — Може пък — замърмори си той — това момче да не е само жесток човек, но и лъжец. Ще минем през фермата на мистър Бушби, Красавецо, и ако някой иска да разбере какво се е случило, ние с теб можем да му разкажем.

После завихме надясно и стигнахме на хармана, откъдето се виждаше къщата. Фермерът бързаше по пътя към нас, а жена му стоеше на прага и изглеждаше много уплашена.

— Виждали ли сте сина ми? — попита мистър Бушби, когато наближихме. — Излезе преди час с черното пони, а животното току-що се върна без него.

— Според мен, сър, ако не го яздят както трябва, по-добре ще е да остане без ездач.

— Какво искате да кажете? — попита фермерът.

— Ето какво, сър, аз лично видях как вашето момче без всякакъв свян удря с камшика, рита и бие малкото пони, защото отказва да прескочи ограда, твърде висока за него. Понито се държеше добре, сър, и не проявяваше никаква злонамереност, но най-после вдигна задните си крака и събори младия господин в бодливия плет. Той ме помоли да му помогна и, надявам се, ще ме извините, сър, но аз не бях склонен да го сторя. Няма нищо счупено, сър, просто малко се поодраска. Аз обичам конете и много се ядосвам, когато ги измъчват. Лошо нещо е да раздразниш животното до такава степен, че да те хвърли от гърба си. Първият път невинаги е последен.

Междувременно майката се разплака.

— О, нещастният ми Бил! Трябва да отида да го посрещна, сигурно се е наранил.

— Ти по-добре си влез в къщи, жено — каза фермерът. — Бил заслужава хубав урок и аз ще се погрижа да си го получи. Не му е за първи път да измъчва понито, но аз ще прекратя тази работа. Безкрайно съм ви задължен, Манли. Довиждане.

И така, ние продължихме, а Джон хихика по целия път до дома. Когато се прибрахме, разказа на Джеймс за случилото се, той се разсмя и каза:

— Така му се пада! Познавах това момче в училище. Придаваше си големи важности, защото е фермерски син. Имаше навика да се перчи и да тормози малките момченца. Естествено, на нас, по-големите, тези не ни минаваха и му давахме да разбере, че в училище и на игрището и фермерските, и работническите синове са равни. Помня, че един ден преди следобедните занятия го заварих до големия прозорец ловеше мухи и им късаше крилцата. Той не ме забеляза и аз така го цапардосах, че го проснах на пода, но макар да бях много ядосан, здравата се уплаших така ужасно реवेशе и виеше. Момчетата долетяха от игрището, а учителят дотича от пътя да види кого убиват. Честно и почтено си признах какво съм направил и защо, а после показах на учителя нещастните мухи — някои бяха смачкани, а други безпомощно пълзяха наоколо. Показах му и крилцата върху перваза на прозореца. Никога не съм го виждал толкова ядосан. Но понеже Бил все още виеше и подсмърчаше като страхливец, не го наказа с бой, а го накара до края на деня да седи на едно малко столче; забрани му и да играе до края на седмицата. После много сериозно говори на всички

момчета за жестокостта и подчерта колко безсърдечно и подло е да се измъчват слабите и беззащитните. Едно нещо обаче съм запомнил завинаги. Каза ни, че жестокостта е дяволски печат и видим ли някой, комуто тя доставя удоволствие, веднага ще познаем чий слуга е той, защото дяволът бил убиец в началото и мъчител до края. От друга страна видим ли хора, които обичат съседите си и са добри с хората и животните веднага ще познаем божия печат, защото „Бог е любов“.

— Надали твоят учител е могъл да ви каже по-голяма истина — рече Джон. — Няма религия без любов и някои могат да си говорят колкото щат за своите религии, но ако те не ги учат да се отнасят с любов и доброта към хората и животните, значи всичко е измама, всичко е лъжа, Джеймс, и религията им няма да издържи изпитанието на времето.

ГЛАВА ЧЕТИРИНАДЕСЕТА

ДЖЕЙМС ХАУАРД

Една ранна декемврийска утрин Джон тъкмо ме бе довел в конюшната след разходка и ме намяташе с чула, а Джеймс изнасяше овес от хамбара, когато влезе господарят. Изглеждаше доста сериозен и носеше отворено писмо. Джон затвори вратата на бокса ми, докосна шапката си за поздрав и зачака нареждания.

— Добро утро, Джон — каза господарят. — Искам да разбера имаш ли някакви оплаквания от Джеймс.

— Оплаквания ли, сър? Не, сър.

— Заляга ли над работата? Уважава ли те?

— Да, сър, винаги.

— И не смяташ ли, че клинчи зад гърба ти?

— Никога, сър.

— Това е добре, но трябва да ти задам още един въпрос — имаш ли основания да предполагаш, че когато извежда конете на разходка или отива да предаде съобщение, той се спира да разговаря с познатите си или влиза в къщи, в които няма работа и оставя конете отвън?

— Не, сър, няма такова нещо и ако някой е наклеветил Джеймс, нито му вярвам, нито имам намерение да му вярвам, освен ако не го докаже пред свидетели. Не е моя работа да гадая кой се е опитал да очерни Джеймс, сър, но мога да ви кажа следното — в тази конюшня никога не е влизало по-сериозно, приятно, честно и умно момче. Вярвам на думата му, вярвам и на работата му. С конете се държи умно и кротко, и с много по-голямо доверие бих ги поверил на него, отколкото на половината от младежите с лампази и ливреи, които познавам. Така че, който иска да научи нещо за Джеймс Хауард — Джон решително тръсна глава, — нека дойде при Джон Манли.

През цялото време господарят беше сериозен и слушаше внимателно, но когато Джон свърши, по лицето му се разля широка усмивка. Той благо погледна към Джеймс, който стоеше неподвижен до вратата, и каза:

— Джеймс, остави овеса, моето момче, и ела тук. Много съм доволен, че мнението, което има Джон за теб, така точно съвпада с моето. Джон е изключително сдържан — каза той със закачлива усмивка, — и невинаги е лесно да разбереш какво мисли за хората, затова реших, че ако хвърля камъка от тази страна на трънката, заекът може да излезе от другата и бързо ще науча всичко, което искам да разбера. Затова сега ще говоря делово. Получих писмо от моя зет, сър Клифърд Уилямс от Клифърд Хол. Искане да му намеря способен млад коняр, дваветинагодишен, който разбира от работата си. Кочияшът му работи при него от двацет години и вече не е така силен, както преди, затова му трябва помощник, на когото да предаде опита си и който да наследи мястото му, когато се пенсионира. Отначало ще получава по осемнайсет шилинга седмично, плюс работни дрехи, униформа на кочияш, стая над постройката за колите и едно момче за помощник. Сър Клифърд е добър господар и ако получиш мястото, това ще бъде чудесно начало за теб. На мен никак не ми се иска да се разделяме и знаей, че ако ни напуснеш, Джон ще изгуби дясната си ръка.

— Това е вярно, сър — обади се Джон, — но за нищо на света не бих застанал на пътя му.

— На колко години си, Джеймс? — попита господарят.

— През май ще навърша деветнайсет, сър.

— Твърде млад си. Ти какво ще кажеш, Джон?

— Вярно, че е млад, сър, но е улегнал, едър и силен — истински мъж и макар че няма голям опит като кочияш, ръката му е едновременно лека и здрава, а очите зорки. Много е внимателен и съм сигурен, че при него няма да има нито един кон, който да остане неподкован или контузен.

— Вярвам на думата ти, Джон — каза господарят. — Чуй какво добавя сър Клифърд в послепис: „Успее ли да намеря човек, обучен от твоя Джон, ще предпочета него пред всички останали“. И така, Джеймс, момчето ми, помисли си добре, поговори довечера с майка си и ме уведоми за решението си.

Няколко дни след разговора беше решено, че Джеймс ще отиде в Клифърд Хол след месец, месец и половина — както реши господарят му, а междувременно трябваше да се научи да кара файтон колкото може по-добре. Никога дотогава файтонът не беше изкарван толкова често. Когато господарката не излизаше, господарят обикновено

караше сам двуколката. Ала сега ни впрягаха с Рижка и Джеймс ни подкарваше — возехме и господаря, и госпожиците, изпълнявахме разни поръчки. Отначало и Джон седнаше на капрата, но сетне остави Джеймс сам.

Най-интересно беше в събота — господарят обикаляща целия град и минавахме през какви ли не странни улици. Пристигахме на гарата точно когато идваше влакът и всички коли, файтони, каруци и пътнически коли се опитваха да минат по моста едновременно. А за този мост трябваша добри коне с добър кочияш, особено когато дрънчеше камбаната на гарата: мостът беше много тесен, с опасен остър завой на края — не внимаваш ли и не си ли отваряш очите на четири, много лесно можеш да се блъснеш в насрещния файтон.

ГЛАВА ПЕТНАДЕСЕТА

СТАРИЯТ КОНЯР

Господарят и господарката решиха да погостуват на свои приятели, които живееха на около четирийсет и шест мили от нас. Джеймс трябваше да ги закара. Първия ден изминахме трийсет и две мили. Пътят беше труден и хълмист, но Джеймс караше така внимателно и разумно, че изобщо не се измъчихме. Нито веднъж не забрави да сложи спирачката когато слизахме по нанадолнище, или пък да я свали, когато трябва. Избираше най-равната част от пътя и ако стръмнината беше много дълга, правеше така, че колелата на файтона да се движат малко напреки на коловозите, за да не се връщат обратно и за да можем да си поемем дъх. Всички тези дреболии помагат много на коня, особено ако са придружени с ласкава дума.

По време на пътуването спирахме един-два пъти и точно по залез-слънце стигнахме в града, в който щяхме да пренощуваме. Отседнахме в голямата странноприемница на пазарния площад. Сградата беше много голяма. През сводест вход влязохме в дълъг двор, в чийто отдалечен край бяха конюшните и помещенията за файтоните. Поведоха ни двама коняри. По-главният от тях носеше жълта раирана жилетка, накуцваше и беше приятен, пъргав дребен човечец. Никога не бях виждал така бързо да се сваля конска амуниция. С потупване и благи думи конярят ме отведе в дълга конюшня с шест или осем бокса и два-три коня. Другият коняр доведе Рижка. Джеймс остана край нас, докато ни разтрият. Никога не ме бяха почиствали с такава лекота и така бързо. Когато конярят свърши, Джеймс пристъпи напред и ме погали, сякаш не вярваше, че всичко е готово, но намери, че кожата ми е чиста и гладка като коприна.

— Хм, — въздъхна той. — Смятах се за доста бърз, а нашия Джон за още по-бърз, но ти удари всички ни в земята.

— Практиката води до съвършенство — отвърна куцийт коняр и щеше да е жалко, ако не е така. Четирийсет години практика, а да не се усъвършенствувам! Ха-ха! Наистина щеше да е жалко! Що се отнася до бързината — всичко е въпрос на навик. Свикнеш ли да работиш

бързо, ще ти бъде точно толкова лесно, колкото ако работиш и бавно, къде ти, дори по-лесно, ако питаш мен. Лично аз смятам, че не е здравословно да се мотаеш с една работа два пъти по-дълго, отколкото е необходимо. И дума да не става! Аз не мога да се влача като някои! Трябва да знаеш, че с коне се занимавам от дванайсетгодишна възраст. Работил съм в конюшни и за ловни, и за състезателни коне. Поради дребния си ръст няколко години бях и жокей, но в Гудуд хиподрумът бе много хлъзгав и клетият ми кон падна. Тогава си счупих коляното и, разбира се, нямаше как да продължа на тази работа. Но не можех да живея без конете, естествено, че не можех, затова тръгнах да работя като коняр по странноприемниците. Нямате представа какво удоволствие е да се грижиш за животно като вашето — чистокръвно, расово, гледано. Винаги мога да позная как се отнасят с конете. Дай ми коня за двайсет минути и веднага ще ти кажа какъв коняр е имал. Едни са кротки, спокойни, обръщат се точно когато трябва, повдигат крак, за да ги изтриеш или каквото там трябва. Ала други са трескави, неспокойни, не се обръщат накъдето трябва, застават напреки, мятат глава щом се приближиш, прибират уши и очевидно се боят. Дори вдигат копита насреща ти! Бедничките! Веднага ми става ясно как са се отнасяли с тях. Плахи ли са — стряскат се, буйни ли са — стават зловни и опасни. Характерите им се формират, докато са млади. И те са като децата. Научи ги да се държат както трябва и когато пораснат — няма да забравят наученото, ако имат късмет, разбира се.

— Приятно ми е да те слушам — каза Джеймс. — Точно такива принципи имаме и в дома на моя господар.

— Кой е твоят господар, младежо? От това, което виждам, стигам до извода, че е добър човек.

— Мистър Гордън от Бъртуик Парк, от другата страна на Бийкън Хилс — отвърна Джеймс.

— А, значи такава била работата! Чувал съм да говорят за него. Много разбира от коне, нали? И е най-добрият ездач в графството.

— Мисля, че е така — отвърна Джеймс, — но откакто младият господар загина, язди много рядко.

— О! Горкият човек! Четох за нещастieto във вестника. И хубав кон загинал, нали?

— Да рече Джеймс. — Прекрасно същество. Беше брат на този тук и изглеждаше точно като него.

— Жалко! Жалко! — въздъхна старецът. — Доколкото си спомням, мястото, където е скочил, е било много коварно ограда и стръмен склон към реката под нея, нали? Животното не е имало възможност да види къде отива. И аз като всеки мъж уважавам смелата езда, но има места, където само много опитни стари ловци мотат да се справят. Животът на човека и коня струват доста по-скъпо от една лисича опашка — поне аз мисля, че е така.

През това време другият коняр се погрижи за Рижка. Донесе и зоб за двама ни, а старецът излезе с Джеймс от конюшната.

ГЛАВА ШЕСТНАДЕСЕТА

ПОЖАРЪТ

Късно вечерта младият коняр доведе нов кон и докато го разтриваше със сено, при него влезе младеж с лула, за да си поприказват.

— Таулър — рече конярят, — изтичай, моля те, по стълбата горе до плевника и донеси сено за коня. Само че остави лулата.

— Добре — отвърна другият и се отправи към тавана. Чух го как ходи над главата ми и как трупа купчини сено. После Джеймс дойде да ни нагледа за последен път и заключиха вратата.

Не мога да кажа колко съм спал, нито кое време беше, но се събудих с неприятно чувство, макар да не знаех на какво се дължеше. Изправих се. Имаше дим и беше задушно. Чух Рижка да кашля, а един от другите коне се размърда неспокойно. Беше много тъмно и нищо не виждах, но конюшната беше пълна с дим и едва се дишаше.

Капакът на отвора, който водеше към тавана, беше отворен и ми се струваше, че димът идва именно оттам. Ослушах се и чух приглушен съскащ звук, придружен от припукване и прашене. Не знаех какво е, но в звука имаше нещо толкова странно, че целият се разтрепери. Всички коне се разбудиха — някои се опитваха да се отвържат, други тропаха с копита Най-сетне се зачуха стъпки и младият коняр връхлетя с фенер в ръка. Започна да развързва конете, за да ги изведе. Той самият обаче бе така припрян и толкова уплашен, че аз се изплаших още повече. Първият кон отказа да тръгне с него. Опита с втори, с трети, но и те не помръдваха. После дойде при мен и силен се помъчи да ме извлече навън, но естествено, това беше невъзможно. Пробва с всички коне поред и накрая излезе от конюшната.

Ние несъмнено се държахме много глупаво, но ни се струваше, че отвсякъде ни заобикаля опасност, нямаше никой, на когото да се доверим, а всичко бе така страшно и несигурно. От свежия въздух, нахлул през отворената врата, дишането стана по-леко, но съскащият звук на тавана се усили и когато погледнах нагоре, забелязах, че между

процепите на гредите проблясва светлина. После чух как някой извика „Пожар!“ и старият коняр се втурна при нас. Започна да извежда конете, но пламъците вече облизваха капака към тавана и бученето над главите ни беше ужасно.

После чух гласа на Джеймс спокоен и бодър, както винаги.

— Хайде, красавците ми, време е да се махаме оттук, затова се събуждайте и тръгвайте с мен!

Аз бях по-близо до вратата, и той дойде първо при мен. Ласкаво ме потупа и каза:

— Хайде, Красавцо, надявай юздата и да изчезваме от тази пушилка!

За миг ми сложи юздата, а после свали шалчето от врата си, леко го завърза около очите ми и с ласки и придумки ме изведе от конюшната. Вече в безопасност на двора, Джеймс свали шала от очите ми и се провикна:

— Я някой да подържи този кон, докато отида за другия!

Висок широкоплещест мъж пристъпи напред и пое юздата, а Джеймс се хвърли обратно в конюшната. Аз пък, като го видях, че си отива, пронизително изцвихих. После Рижка ми каза, че това изцвилване било най-голямата помощ, която съм могъл да ѝ окажа, защото ако не била чула, че съм навън, никога нямало да събере смелост да излезе.

В двора цареше голяма бъркотия. Изкарваха конете от другите конюшни, и файтоните и кабриолетите изпод навесите, в случай че огънят се разпростре. В другия край на двора хората отваряха прозорци и крещяха.

Аз обаче не свалях очи от вратата на конюшната, откъдето димът бълваше — гъст и черен, а вече се виждаха и червени отблясъци. По едно време над цялата шумотевица и олелия се разнесе висок, ясен глас — гласът на господаря.

— Джеймс Хауард! Джеймс Хауард! Тук ли си?

Отговор не последва, но нещо с трясък се сгромоляса в конюшната. В следващия миг аз високо и радостно изцвихих, защото видях как Джеймс измъква от дима Рижка. Тя кашляше неудържимо, а той не можеше да говори.

— Смелото ми момче! — каза господарят и сложи ръка на рамото му. — Добре ли си?

Джеймс поклати глава, защото все още не беше в състояние да говори.

— Да-а-а — рече мъжаката, който ме държеше, — момчето е смело, няма грешка.

— А сега, Джеймс — каза господарят, — след като си поемеш дъх, ще се махнем от това място колкото може по-бързо.

Отправихме се към изхода, когато откъм пазарния площад се чу силно дрънчене и тропот на галопиращи коне.

— Това е пожарната! Пожарната! — развиваха се гласове. — Отстъпете назад! Сторете път!

Със силно трополене и дрънчене върху паважа в двора се втурнаха два коня, които влачеха тежката машина след себе си. Пожарникарите скочиха на земята. Не беше необходимо да питат къде е пожарът — над покрива се издигаше висок огнен стълб.

Колкото може по-бързо излязохме на широкия тих пазарен площад. Звездите грееха и като изключим шума зад нас, наоколо цареше спокойствие. Господарят ни заведе в голяма странноприемница от другата страна на площада и щом конярят се появи, каза:

— Джеймс, аз трябва бързо да се върна при господарката ти. Поверявам ти конете изцяло. Поръчай всичко, каквото смяташ, че е необходимо.

И си тръгна. Не тичаше, но никога не съм виждал човек да върви така бързо.

Преди да ни приберат в конюшната, се разнесоха ужасни звуци — писъците на конете, които бяха останали вътре и горяха живи в пламъците. Беше просто непоносимо и двамата с Рижка се почувствувахме много зле. След малко обаче ни прибраха и добре се погрижиха за нас.

На следващата сутрин господарят дойде да ни види как сме и да поговори с Джеймс. Не успях да чуя много, защото конярят ме четкаше, но виждах, че Джеймс изглежда щастлив и си помислих, че господарят сигурно се гордее с него. Господарката толкова много се уплашила през нощта, че отложиха пътуването за следобед. Сутринта Джеймс беше свободен. Първото нещо, което направи, беше да отиде до голямата странноприемница и да се погрижи за амуницията ни и файтона, а после да научи повече подробности за пожара. Когато се върна, разказа на коняря, че отначало никой не се сещал каква може да

е причината за пожара, но най-после някой казал, че видял Дик Таулър да влиза в конюшната с лула в устата, а когато излязъл, лулата я нямало. После отишъл в кръчмата да си купи друга. По-младият коняр си спомнил, че помолил Дик да се качи по стълбата и да свали сено, но изрично го предупредил да си остави лулата. Дик отрекъл, че е влизал в плевнята с лула, но никой не му повярвал. Спомних си правилото на нашия Джон Манли — да не допуска никого с лула в конюшните — и си помислих, че това трябва да важи навсякъде.

Джеймс каза, че подът и покривът са паднали и сега стърчали само черни стени. Двата нещастни коня, които не успели да изведат, били погребани под овъглените греди и керемиди.

ГЛАВА СЕДЕМНАДЕСЕТА

ДЖОН МАНЛИ РАЗКАЗВА

Остатъкът от пътя бе много лек и след залез-слънце стигнахме при приятелите на нашия господар. Заведоха ни в чиста, спретната конюшня и един внимателен коняр добре се погрижи за нас. Джеймс явно му се издигна в очите, когато му разказа за пожара.

— Едно нещо е ясно, млади момко — каза конярят. — Твоите коне знаят на кого могат да се доверят. Едно от най-трудните неща на света е да изведеш кон от конюшня, когато има пожар или наводнение. Не знам защо отказват да излизат, но това е факт — отказват и толкоз. Ако един на дваисет склони, пак добре.

Погостувахме два-три дни, а после се върнахме у дома. Пътуването мина добре и ние бяхме радостни, че отново сме в собствената си конюшня, а Джон — не по-малко радостен, че ни вижда.

Преди да ни оставят да спим, Джеймс каза:

— Чудя се кой ли ще дойде на мое място.

— Малкият Джо Грийн, синът на портиера.

— Малкият Джо Грийн! Как, но той е още дете!

— На четиринайсет и половина е — отвърна Джон.

— Но той е такава дребосъче.

— Да, дребничък е, но е чевръст, любознателен и добродушен. Освен това има голямо желание да дойде, а и баща му настоява. Аз пък знам, че господарят иска да му даде възможност да се прояви. Каза ми да помисля ако смятам, че няма да се справи, щял да потърси по-голямо момче. Аз обаче отвърнах, че съм съгласен да го изпробвам за шест седмици.

— Шест седмици! — възкликна Джеймс. — Според мен трябва да минат шест месеца, преди да има някаква полза от него. Ще се наложи здравата да поработиш!

— Е — разсмя се Джон, — ние с работата сме стари приятели. Досега не съм се плашил от нея.

— Ти си много добър човек — рече Джеймс. — Ще ми се да съм като теб.

— Не обичам да говоря за себе си — отвърна Джон, — но тъй като си заминаваш и вече сам ще си изкарваш хляба, ще ти кажа как гледам на тези неща. Бях точно колкото Джоузеф, когато майка ми и баща ми умряха от треска — един след друг за десет дни. С куцата ми сестричка Нели останахме сам-самички на света, без нито един роднина, който да ни помогне. Аз бях селски ратай и не печелех достатъчно да издържам себе си, камо ли двама ни. И така, Нели трябваше да отиде в приют за бедни, ако не се беше намесила господарката. Нели я нарича свой ангел-спасител и има пълно право. Та тя и нае стая при вдовицата Малет, даваше ѝ да плете и да бродира. Когато боледуваше, ѝ изпращаше храна и много други хубави неща, изобщо ѝ беше като майка. Господарят пък ме взе в конюшните като помощник на стария Норман — тогавашния кочияш. Хранех се в къщата, спях в плевника, получавах кат дрехи и по три шилинга седмично, така че можех да помагам и на Нели. А и на Норман много дължа. На неговата възраст, спокойно можеше да каже, че не желае да се измъчва с някакво невежо селско ратайче, но той ми беше като баща и положи безкрайни грижи, за да ме обучи. Когато след няколко години умря, аз заех мястото му и сега, разбира се, получавам висока заплата. Мога да спестявам и за черни дни — знае ли човек, а Нели е щастлива като птичка. Така че, както виждаш, Джеймс, не съм човек, който ще обърне гръб на едно малко момче, нито пък ще ядосам добрия, благороден господар. Не! Не! Ти ще ми липсваш много, Джеймс, но все някак ще се оправим, а на този свят няма нищо по-хубаво от това да направиш добро, щом имаш такава възможност. Щастлив съм, че мога да ти помогна.

— Тогава — подхвана Джеймс, — ти не вярваш на поговорката „Всеки гледа себе си и се грижи за собствените си интереси“?

— Разбира се, че не — отвърна Джон. — Къде щяхме да бъдем ние с Нели, ако господарят, господарката и старият Норман бяха гледали само собствените си интереси? Много ясно — тя в приюта за бедни, а аз да прекопавам рязата! Къде щяха да бъдат Рижка и Красавеца, ако ти се беше грижил само за себе си? Естествено, щяха живи да се опекат! Не, Джим, не! Това е егоистична, дивашка поговорка и всеки, който смята, че трябва да се грижи единствено за

собствените си интереси, е трябвало да бъде удавен като кутре още преди да прогледне, колкото и грубо да звучи. Това е моето мнение — завърши Джон и решително тръсна глава.

Джеймс се разсмя, но когато отново заговори, гласът му леко потреперваше.

— Като изключим мама, ти беше най-добрият ми приятел. Надявам се, че няма да ме забравиш.

— Не, момче, няма! И винаги, когато мога, ще ти правя услуги. Надявам се, че и ти няма да ме забравиш.

На следващия ден Джо дойде в конюшната, за да научи всичко каквото може, преди Джеймс да си е отишъл: как да мете пода, как да носи сламата и сеното, как да почиства амуницията и да мие файтона. Все още беше твърде нисък, за да се грижи за Рижка и мен, затова Джеймс го обучаваше върху Бързоножко — Джо щеше изцяло да отговаря за него под ръководството на Джон. Джо беше весел дребосък и винаги идваше с подсвиркване на работа.

Бързоножко бе много недоволен, че е „мачкан от хлапак, който нищо не знае“, но към края на втората седмица ми довери, че според него момчето щяло да се справи.

И така денят, в който Джеймс трябваше да ни напусне, дойде. Той беше винаги весел, ала тази сутрин изглеждаше съвсем посърнал.

— Оставям толкова много неща зад гърба си — каза Джеймс. — Мама, Бетси, теб, добрия господар и господарката. Ами конете и любимия ми Бързоножко? На новото място няма да познавам жива душа. Ако не беше по-добрата работа и възможността да помагам на мама, мисля, че никога нямаше да се реша. Нуждата ме е поставила натясно, Джон.

— Да, Джеймс, момчето ми, така е, но нямаше да ми се издигнеш много в очите, ако напуснеш дома си за пръв път, без да се нажалиш. Горе главата — там ще си намериш нови приятели и ако се справиш добре, в което съм сигурен, майка ти ще е много доволна и ще се гордее, че си се наредил на такова хубаво място.

Джон успя да го поободри, но на всички ни беше мъчно, че се разделяме с Джеймс. Да не говорим за Бързоножко. Няколко дни страда и съвсем загуби апетита си. Две-три сутрини, когато ме извеждаше, Джон взимаше и него. Като препускаше край нас, дребосъкът се развесели и поуспокои.

Бащата на Джо често идваше да помага, понеже разбираше от работата, а Джо влагаше огромно старание и Джон вярваше в успеха му.

ГЛАВА ОСЕМНАДЕСЕТА

СПЕШЕН СЛУЧАЙ

Една нощ, няколко дни след заминаването на Джеймс, тъкмо бях изял сеното си и лежах дълбоко заспал в сламата, когато внезапно се събудих от силното дрънчене на звънеца в конюшните. Чух, че вратата на Джон се отваря и че той тича към къщата на господаря. Джон се върна много скоро, отключи вратата на конюшните, влезе и извика:

— Събуди се, Красавецо, налага се да тичаш бързо, така, както никога не си тичал!

Преди да се осъзная, седлото беше на гърба ми и юздата на главата ми. Джон само изтича за палтото си и с бърз тръс ме закара до портата на имението. Господарят стоеше отвън с лампа в ръка.

— А сега, Джон — рече той, — препускай за живота на господарката си. Няма нито миг за губене. Предай тази бележка на доктор Уайт. Дай на коня малко почивка в странноприемницата и се връщай колкото може по-скоро.

Джон отвърна „Да, сър“ и в миг беше на гърба ми. Градинарят, който живееше в портиерната, беше чул дрънченето на звънеца и вече беше отворил портата. Полетяхме през парка, селото и надолу по хълма, докато стигнахме бариерата. Джон се развика много силно и заблъска по вратата на поста. Човекът скоро излезе и вдигна бариерата.

— Дръж я отворена за лекаря. Ето парите — извика Джон и отново препуснахме. Пред нас се простираше дългият равен път край реката. Джон каза: „А сега, Красавецо, покажи на какво си способен!“ И аз се постарях. Нямах нужда нито от камшик, нито от шпори. Две мили препусках така, че краката ми едва докосваха земята. Не вярвам дядо ми, който е спечелил надбягванията в Нюмаркет, да е тичал по-бързо. Когато стигнахме моста, Джон ме спря, потупа ме по шията и каза: „Добре, Красавецо! Браво, момчето ми!“

Той не настояваше да бързам толкова, но аз бях обзет от силна възбуда и отново препуснах с предишната скорост. Въздухът бе мразовит, луната ярка и ми беше много приятно. Минахме през едно село, после през тъмна гора, изкачихме се по хълм и се спуснахме от

другата страна и накрая, след осем мили препускане, стигнахме до града. Втурнах се през улиците и излязох на пазарния площад. Наоколо цареше пълна тишина. Само копитата ми чаткаха по камъните. Всички спяха. Когато спряхме пред вратата на доктор Уайт, часовникът на камбанарията удари три. Джон позвъни два пъти, а после заблъска по вратата като луд. Отгоре се отвори прозорец и доктор Уайт се подаде с нощна шапчица на главата.

— Какво искате?

— Мисис Гордън е много болна, сър. Господарят ви моли веднага да тръгнете. Ако не стигнем навреме, тя ще умре. Ето бележката.

— Почакай — отвърна лекарят. — Идвам веднага.

Той затвори прозореца и скоро беше на вратата.

— Най-лошото е, че конят ми е бил навън цял ден и е съвсем изтощен — каза лекарят. — А току-що извикаха сина ми и той взе другия. Какво да правим? Мога ли да взема вашия?

— Той препуска в галоп почти през целия път, сър, и трябва да си почине. Но мисля, че господарят няма да се разсърди, ако смятате, че се налага да тръгнете, сър.

— Добре. Ей сега ще се приготвя.

Джон стоеше до мен и ме галеше по шията. Бях много сгорещен. Лекарят излезе с камшика си за езда.

— Това няма да ви е необходимо, сър — каза. — Черния красавец ще препусна до последен дъх. Грижете се за него, сър, моля ви. Не бих искал да му се случи нещо.

— Няма, Джон, надявам се, че нищо лошо няма да му се случи.

Само след миг Джон вече беше далеч зад нас. Няма да ви разказвам за обратния път. Лекарят беше по-тежък от Джон и не толкова добър ездач. Аз обаче направих всичко, на което бях способен. Човекът на бариерата я държеше отворена. Когато стигнахме в подножието на хълма, лекарят ме спря.

— А сега, моето момче — каза той, — поemi си дъх.

Бях доволен, че го стори, защото бях почти на края на силите си. Отдихът ми помогна и скоро стигнахме в имението. Джо беше на портата, а господарят чакаше пред къщата, защото ни беше чул, че идваме. Той не каза нито дума. Лекарят влезе вътре с него, а Джо ме отведе в конюшната. Радвах се, че съм в къщи, защото краката ми трепереха, едва се крепях и дишах тежко. По тялото ми нямаше сух

косъм, потта се стичаше по краката ми и от мен се вдигаше пара — като от чайник на печка, както казваше Джо. Клетият Джо! Беше толкова млад и дребничък. И все още не умееше почти нищо. А баща му, който му помагаше, беше в съседното село. Сигурен съм обаче, че направи всичко, на което беше способен. Изтри краката и гърдите ми, но не ме наметна с топлия чул. Мислеше, че съм достатъчно сгорещен. После ми даде пълно ведро със студена вода и аз я изпих всичката. Накрая ми даде овес и сено, реши, че си е свършил работата и си отиде. Скоро започнах да треперя и да се треса. Целият се сковах от студ. Краката ме боляха, мускулите ме боляха, гърдите ме боляха, цялото тяло ме болеше. О, как мечтаех за топлия чул, докато стоях и треперех! Искях да дойде Джон, но той трябваше да измине осем мили пеша, затова легнах в сламата и се опитах да заспя. Бе изминало доста време, когато чух Джон да отваря вратата. Тихо изстенах, защото ми беше много зле. Само след миг той се надвеси над мен. Не можах да му кажа какво ми е, но на него, изглежда, всичко му беше ясно. Покри ме с два-три топли чула и изтича в къщи за гореща вода. Забърка ми топла овесена каша, изядох я и заспах. Джон изглеждаше много ядосан. Чувах го как непрекъснато си повтаря: „Глупаво момче! Глупаво момче! Да не го покрие с чула! И предполагам, че водата е била студена. Никаква полза няма от тези момчета.“ Но въпреки всичко Джо беше добро момче.

Бях много болен. Имах силно възпаление на дробовете и не можех да си поема дъх, без да изпитам силна болка. Джон се грижеше за мен денонощно. Ставаше по два-три пъти нощем, за да ме наглежда. Господарят също често идваше да ме види.

— Бедният ми Красавец — каза той един ден. — Доброто ми конче, ти спаси живота на господарката си! Да, ти спаси живота ѝ.

Много се зарадвах като чух тези думи — изглежда, лекарят бе споделил, че ако сме се забавили, щяло да бъде твърде късно. Джон каза на господаря, че никога не бил виждал кон да препуска така бързо, дори му се струвало, че знам какво става. Разбира се, че знаех, макар Джон да не подозираше. Най-малкото знаех, че двамата с Джон трябва да стигнем колкото може по-бързо и че всичко това се прави заради господарката.

ГЛАВА ДЕВЕТНАДЕСЕТА

САМО ОТ НЕЗНАНИЕ

Не знам колко време съм бил болен. Мистър Бонд, ветеринарният лекар, идваше всеки ден и веднъж даже ми пусна кръв. Джон държеше ведрото. След това се почувствувах много отпаднал и мислех, че ще умра. Според мен всички си мислеха същото.

Рижка и Бързоножко бяха преместени в другата конюшня, за да съм на спокойствие, тъй като треската силно бе изострила слуха ми. И най-слабият шум ми се струваше мъчително силен и можех да позная по стъпките всеки, който влизаше и излизаше от къщата. Усещах всичко, каквото ставаше наоколо. Една вечер Джон трябваше да ми даде лекарство. Томас Грийн дойде да му помогне. След като го глътнах, Джон ме нагласи колкото може по-удобно и каза, че ще остане половин час, за да види как ще ми подеждва лекарството. Томас заяви, че ще остане с него. Двамата седнаха на пейката до бокса на Бързоножко и сложиха фенера на пода, за да не ме дразни светлината.

Известно време двамата мъже мълчаха, а после Том Грийн тихо рече:

— Джон, много ми се иска да кажеш някоя блага дума на Джо. Момчето е съвсем съсипано. Нито яде, нито се усмихва. Твърди, че е виновно, макар да е сигурно, че е направило всичко по силите си. Казва, че ако Черния красавец умре, никой вече няма да говори с него. Сърцето ми се къса като го слушам. Мисля, че можеш да му кажеш някоя добра дума, той не е лошо момче.

След като помълча, Джон бавно отвърна:

— Не ми се сърди, Том. Знам, че не го е направил нарочно, никога не съм го твърдял. Знам и че момчето не е лошо, но разбираш ли, аз самият много страдам. Този кон е моята гордост, да не говорим за господаря и господарката. И мисълта, че животът му може да бъде погубен по този начин, е просто непоносима. Но ако смяташ, че съм прекалено суров с момчето, утре ще се опитам да му кажа някоя добра дума — в случай че състоянието на Красавеца се подобри.

— Добре, Джон, благодаря ти. Знаех, че не искаш да си прекалено суров и разбираш, че всичко е станало само от незнание.

Гласът на Джон почти ме стресна.

— Само от незнание! Само от незнание! Как можеш да говориш така? Та след жестокостта, то е най-страшното нещо! И кое причинява повече злини, един бог знае. Когато хората кажат: „О, ама аз не знаех, не исках да направя нищо лошо“, те си мислят, че всичко вече е наред. Предполагам, че и Марта Мълуош не е искала да убие бебето си, когато го упоила с успокоителните лекарства, но то умря и я съдиха за убийство.

— И така й се пада — рече Том. — Една жена никога не бива да се захваща да лекува крехкото си малко дете, без да знае какво е добро и какво не за здравето му.

— Бил Старки също не е искал да уплаши брат си до полуда, когато преоблечен като привидение е тичал след него на лунна светлина, но го стори. И този умен и красив младеж, гордост за всяка майка, сега е един идиот и никога няма да се оправи, та дори да живее до осемдесет години. Ти самият беше много засегнат, Том, когато преди две седмици онези госпожици оставили вратата на оранжерията ти отворена, а духал мразовит източен вятър. Нали ми каза, че доста от растенията ти измръзнали...

— Доста ли?! — възкликна Том. — Нито един от младите калеми не е останал непоразен. Ще трябва да започна всичко отначало, но най-лошото е, че не знам откъде да взема нови. Направо бях полудял от яд, когато влязох и видях какво са направили.

— И все пак рече Джон, — сигурен съм, че госпожиците не са го сторили нарочно. Всичко е било само от незнание!

Повече не чух от разговора им, защото лекарството ми подействува и ме приспа, а на сутринта се чувствувах много по-добре. След време обаче, когато поопознах света, често ми се случваше да се замислям върху думите на Джон.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТА

ДЖО ГРИЙН

Джо Грийн се справяше много добре. Учеше бързо и беше толкова старателен и прилежен, че Джон започна да му се доверява за много неща. Но както вече казах, момчето беше дребно за възрастта си и рядко му позволяваха да язди Рижка и мен. Така се случи обаче, че една сутрин Джон беше излязъл със Справедливко и товарната каруца, а господарят искаше незабавно да изпрати някакво съобщение на един господин, който живееше на около миля и половина от нас. Той нареди да повикат Джо, да ме оседлаят и да занесем бележката. Предупреди го да ме язди внимателно.

Бележката беше предадена и ние спокойно се връщахме. До тухларната видяхме каруца, тежко натоварена с тухли, колелата ѝ бяха здраво заседнали в калта на дълбокия коловоз, а каруцарят крещеше и безмилостно биеше двата коня. Джо спря. Беше тъжна картина. Двата коня се напругаха и с всички сили се опитваха да измъкнат каруцата, но не можеха да я помръднат. Потта се стичаше по краката и хълбоците им, гърдите им се издуваха и всеки мускул се напругаше, а човекът яростно теглеше конете за юздата, кълнеше и жестоко ги биеше.

— Хей, спри? — извика Джо. — Недей да биеш конете така. Колелата са дълбоко затънали и те никога няма да поместят каруцата.

Човекът не му обърна внимание и продължи да ги бие.

— Спри! Моля ти се, спри — повтори Джо. — Ще ти помогна да разтоварим колата. — Така никога няма да я помръднат.

— Ти си гледай своята работа млади негоднико, а аз ще си гледам моята.

Мъжът направо беше побеснял, а и алкохолът му помагаше. Той отново заудря с камшика. Джо ме подкара в обратна посока и в следващия миг вече летяхме към къщата на тухларя. Не мога да твърдя, че Джон щеше да одобри скоростта ни, но и двамата с Джо мислехме едно и също и бяхме толкова разгневени, че не бяхме в състояние да се движим по-бавно.

Къщата беше близо до пътя. Джо почука на вратата и извика:

— Хей, мистър Клей в къщи ли е?

Вратата се отвори и мистър Клей застана на прага.

— Здравей, младежо, струва ми се, че бързаш. Някаква поръчка от господаря ли има?

— Не, мистър Клей. В двора на вашата тухларна един човек пребива два коня до смърт. Казах му да спре, но той отказа. Предложих да му помогна да разтоварим колата, но той пак отказа. Така че, дойдох да ви уведомя. Моля ви, сър, идете. Гласът на Джо трепереше от възмущение.

— Благодаря ти, момче — рече човекът и хукна за шапката си, но се поспря. — Ще дадеш ли показания за онова, което си видял, ако изпратя човека на съд?

— Разбира се, че ще го направя — извика Джо. — И то с удоволствие!

Човекът замина, а ние си тръгнахме към къщи в лек тръс.

— Но, какво се е случило, Джо? Изглеждаш много ядосан — попита Джон, когато момчето скочи от седлото.

— Наистина съм много ядосан — отвърна той и бързо и възбудено му разказа за случилото се. Обикновено Джо беше толкова кротък и благ, че беше чудно да го видим така развълнуван.

— Правилно, Джо! Правилно си постъпил, момчето ми, независимо дали онзи ще получи призовка или не. Много хора биха отминали с мисълта „Не е моя работа да се намесвам“, но според мен има ли жестокост и насилие, винаги трябва да се намесваме. Правилно си постъпил, момчето ми.

Междувременно Джо се беше поуспокоил и се гордееше, че Джон е одобрил постъпката му. А когато ме избърса със сено, ръката му беше по-сигурна от обикновено.

Тъкмо си отиваха в къщи за вечеря, когато лакеят дойде в конюшната и съобщи, че господарят незабавно вика Джо в кабинета си. Довели някакъв човек, обвинен в жестоко отношение към конете, и се нуждаели от показанията на Джо. Момчето пламна, а очите му блеснаха.

— Ще ги получат — каза той.

— Пооправи се малко — посъветва го Джон.

Джо нагласи връзката, приглади сакото си и излетя като стрела. Тъй като господарят бе един от областните съдии, често му се налагаше да решава дела или да дава съвети. Мина време, докато разберем какво става, защото всички бяха отишли да вечерят. Когато Джо се върна, забелязах, че беше в приповдигнато настроение. Тупна ме добродушно и каза:

— Ние с теб не търпим такива работи, нали, приятелю!

По-късно разбрахме, че съвсем ясно изложил показанията си, а конете били в такова окаяно състояние и целите в белези от жестокия побой, че каруцарят бил даден под съд и можело да го осъдят и затворят.

Невероятна беше чудната промяна у Джо. Джон дори се шегуваше, че през тази седмица момчето пораснало с няколко сантиметра, а и аз мислех така. Джо беше все така мил и добър, но във всичко, което вършеше, имаше повече твърдост и решителност — сякаш с един скок се бе превърнал от момче за мъж.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЪРВА РАЗДЯЛАТА

Живеех в този щастлив дом вече три години, но ни предстояха тъжни дни. От време на време чувахме, че господарката е болна. Лекарят идваше често, а господарят изглеждаше разтревожен и мрачен. После чухме, че тя незабавно трябва да замине за две-три години в някоя по-топла страна. Вестта се разнесе из имението едва ли не като погребален звън. На всички ни беше мъчно. Господарят обаче веднага се зае да урежда подробностите около разпродажбата на част от имота и заминаването. В конюшната все за това се говореше и за нищо друго.

Джон вършеше работата си тъжен и мълчалив, а Джо рядко си подсвиркуваше. Непрекъснато трябваше да пътуваме. С Рижка работехме с пълна пара.

Първи заминаха мис Джеси и мис Флора с гувернантката. Преди това дойдоха да се сбогуват с нас. Прегърнаха Бързоножко като стар приятел, какъвто в действителност им беше. После научихме какво бяха уредили за нас. Господарят беше продал Рижка и мен на стария си приятел граф У., защото смятал, че там ще бъдем на добро място. Бързоножко дал на викария, който се нуждаел от пони за мисис Блумфийлд, но при условие, че никога няма да го продава, а когато остарее и вече не може да работи, да го застреля и погребее.

Джо щеше да отиде да се грижи за него и да помага в къщата, така че според мен Бързоножко отиваше на добро място. Джон получи предложения от няколко добри места, но каза, че ще почака и ще си помисли.

Вечерта преди отпътуването господарят дойде в конюшната, за да даде нареждания и за последен път да погали своите коне. Изглеждаше много посърнал. Познах го по гласа. Мисля, че ние, конете, разбираме по гласа много повече, отколкото хората.

— Реши ли какво ще правиш, Джон? Разбрах, че не си приел нито едно от предложенията.

— Да, сър. Реших, че ако успея да си намеря работа при някой първокласен специалист по обздравяване на жребчета и обучаване на коне, това ще бъде най-подходящото място за мен. Много млади животни стават плашливи и негодни за работа в резултат на неправилно отношение. А не би трябвало да е така, ако с тях се заеме подходящ човек. Винаги съм се разбирал добре с конете и ми се ще да им помагам в старта — тогава ще смятам, че върша добро дело. Вие какво мислите, сър?

— Никога не съм срещал човек, по-подходящ за тази работа от теб — отвърна господарят. — Ти разбираш конете, а и те те разбират. След време можеш да станеш самостоятелен в занаята. Според мен не би могъл да направиш по-добър избор. Ако мога по някакъв начин да ти помогна пиши ми. Ще говоря с посредника си в Лондон и ще му оставя препоръка за теб.

Господарят даде на Джон името и адреса на посредника и му благодари за дългата и вярна служба.

Джон обаче възрази:

— Моля ви, сър, недейте така. Вие и милата ми господарка направихте толкова много за мен, че никога няма да мога да ви се отблагодаря. Никога няма да ви забравим, сър, и дано бог даде един ден господарката отново да се върне здрава у дома. Не бива да губим надежда, сър.

Господарят стисна ръката на Джон, но не отговори и двамата излязоха.

Дойде и последният тъжен ден. Лакеят и тежкия багаж бяха заминали по-рано и в къщата бяха останали само господарят, господарката и прислужницата й. Ние с Рижка за последен път закахме файтона пред вратата на имението. Слугите изнесоха възглавници, одеяла и много други вещи. Когато всичко беше готово, господарят слезе по стълбите. Носеше господарката на ръце. Аз бях от страната на къщата и виждах всичко. Той внимателно я нагласи във файтона, а слугите стояха наоколо и плачеха.

— Още веднъж довиждане. Няма да забравим нито един от вас — каза той и се качи. — Карай, Джон!

Джо скочи отзад и ние бавно потеглихме през парка и през селото, където хората бяха излезли навън да ни видят за последен път и да кажат „Бог да ви благослови!“

Когато стигнахме до гарата, господарката сама отиде от файтона до чакалнята. Чух я да казва с благия си глас: „Довиждане, Джон, бог да те благослови.“ Усетих как поводите потрепериха, но Джон не отвърна. Може би не беше в състояние да говори. Щом Джо извади багажа от файтона, Джон го помоли да стои при конете, а той се запъти към перона. Клетият Джо! Стоеше близо до главите ни, за да скрие сълзите си. Много скоро влакът с пухтене влезе в гарата. Още две-три минути и вратите се затръшнаха. Стрелочникът изсвири, влакът потегли и остави след себе си само кълбета бяла пара и натежали сърца.

Когато влакът се изгуби в далечината, Джон се върна.

— Никога повече няма да я видим — продума той. — Никога.

Пое поводите, седна на капрата и двамата с Джо бавно потеглиха към дома. Но това вече не беше наш дом.

ЧАСТ ВТОРА

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ВТОРА

ЪРЛСХОЛ

На следващата сутрин след закуска Джо впрегна Бързоножко в малката двуколка на госпожиците, за да го заведе при викария, но първо дойде да се сбогува с нас, а Бързоножко изцвили прощално от двора. След това Джон оседла Рижка, върза и моята юзда за седлото и поехме към имението Ърлсхол, което се намираше на петнайсетина мили от нас и където живееше граф У. Къщата беше много красива и с много конюшни. Влязохме в двора през каменната порта и Джон попита за мистър Йорк. Почакахме го доста, докато дойде. Беше стегнат човек на средна възраст, но по гласа му личеше, че очаква всички да му се подчиняват. Държа се много дружелюбно и възпитано с Джон и след като ни хвърли бегъл поглед, повика един коняр да ни отведе. После покани Джон да похапне.

Заведоха ни в просторна светла конюшня и ни настана един до друг. Измиха ни и ни нахраниха. След около половин час дойдоха Джон и мистър Йорк, който щеше да бъде новият ни кочияш.

— Мистър Манли — каза той, след като внимателно ни огледа, — аз лично не виждам никакъв недостатък в тези коне, но всички знаем, че и те като хората имат своите особености и се нуждаят от различен подход. Бих искал да разбера има ли нещо специално, което желаете да ми кажете за тях.

— Според мен по-добра двойка коне няма в цялата ни страна и аз наистина дълбоко страдам, че се разделяме. Те обаче не са еднакви. Според мен черният кон притежава най-съвършения нрав. Предполагам, че никога не е чувал лоша дума и че не е удрял и сякаш най-голямото му удоволствие е да изпълнява желанията ти. Но с червеникавата явно са се държали много сурово. Чухме нещо подобно и от търговеца, който ни я продаде. Тя дойде при нас раздразнителна и недоверчива, но когато разбра на какво място е попаднала, постепенно се успокои и за три години не съм забелязал и най-малката проява на неподчинение. Така че отнасят ли се добре с нея, няма по-добро и послушно животно от Рижка. Тя е по-раздразнителна от черния.

Мухите я дразнят повече и най-малкото неудобство в юздата я прави неспокойна. А ако към нея се отнасят грубо или нечестно, нищо чудно да си го върне тъпкано. Сам знаете, че буйните коне постъпват така.

— Прав сте — съгласи се Йорк. — Много добре ви разбирам, но вие знаете, че в подобни конюшни не е възможно всички коняри да са еднакво добри. Аз лично полагам големи усилия, но повече от това не мога да сторя. Ще запомня всичко за кобилата.

Вече излизаха от конюшната, когато Джон се спря и рече:

— Трябва да знаете, че никога не сме използвали късата юзда и при двамата. На черния кон изобщо не е слагана, а продавачът на червеникавата кобила ни предупреди, че именно мундщукът бил причина за неспокойния и нрав.

— Хм! Щом ще живеят тук обаче, ще носят късата юзда — рече Йорк. — Аз лично предпочитам по-свободна юзда и негова светлост е много разумен по отношение на конете, но господарката... Тя обръща внимание единствено на модата. И ако конете не са впрегнати в каретата ѝ с високо вдигнати глави, изобщо не ги поглежда. Аз винаги съм се противопоставял на този мундщук и ще продължавам да го правя, но когато излиза господарката, не ще можем да го избегнем.

— Колко жалко наистина — каза Джон. — Сега трябва да тръгвам, че ще изпусна влака.

Той ни потупа и ни поговори за последен път. Гласът му звучеше много тъжно.

Аз доближих лицето си до неговото това бе единственият начин да му кажа довиждане. А после той си замина и оттогава не съм го виждал.

На следващия ден лорд У. дойде да ни огледа. По всичко личеше, че остана доволен от вида ни.

— Съдейки по онова, което моят приятел мистър Гордън ми е разказвал за тези коне, аз възлагам големи надежди на тях. Е, не си подхождат много по цвят, но смятам, че ще вършат добра работа за каретата, докато сме в провинцията. Преди да заминем за Лондон, трябва да се опитам да чифтосам Барън. Според мен черният кон е отличен за езда.

Тогава Йорк му предаде всичко, което Джон бе казал за нас.

— Ясно — отвърна графът. — Дръж кобилата под око и слагай късата юзда хлабаво. Мисля, че ако ги щадим в началото, ще се

справят чудесно. Ще предупредя и Нейно благородие.

Следобед ни впрегнаха в каретата, а когато часовникът на конюшната удари три, ни изведоха пред къщата. Тя беше внушителна, три-четири пъти по-голяма от къщата в Бъртуик, но ако един кон можеше да има собствено мнение, съвсем не така уютна. Двама лакеи се бяха изпружили, облечени в тъмни ливреи с алени бричове и бели чорапи. Скоро чухме шумоленето на коприна и Нейно благородие слезе от каменното стълбище. Заобиколи ни и ни огледа. Беше висока, достолепна, но изглеждаше недоволна. Без да продума, се качи в каретата. За пръв път в живота ми слагаха къса юзда, но трябва да призная, че въпреки досадната пречка главата ми не стоеше по-високо от обикновено. Тревожех се за Рижка, но тя изглеждаше спокойна и доволна. На следващия ден в три часа отново бяхме пред вратата и лакеите чакаха както преди. Копринената рокля изшумоля, господарката слезе по стълбите и властно каза:

— Йорк, трябва да повдигнеш главите на конете по-високо. Просто е срамно да ги гледа човек.

Йорк слезе от капрата и почтително отвърна:

— Извинете, Ваше благородие, ала на тези коне три години не им е слагана къса юзда и Негова светлост каза, че ще бъде по-безопасно, ако ги свикваме постепенно, но ако Ваше благородие желае, мога да повдигна главите им още малко.

— Направи го — рече тя.

Йорк дойде при нас и скъси юздите — струва ми се с една дупка по-навътре. Но за добро или лошо, и най-малката разлика се чувствуваше, а този ден трябваше да изкачваме стръмен наклон. Чак тогава започнах да разбирам онова, което ми бяха разказвали. Аз естествено исках да наведа главата си напред и спокойно да изтегля каретата — така бях свикнал, но трябваше да опъвам ли, опъвам с високо вдигната глава, а това убиваше духа ми, а и причиняваше болки в гърба и краката. Когато се прибрахме, Рижка рече:

— Видя ли сега колко е тежко! Все още е поносимо и ако не става по-лошо, ще търпим, защото иначе ни гледат много добре. Но пристегнат ли ме по-здраво ще видят те! Не мога да търпя тази юзда, няма да я търпя!

Ден след ден, дупка след дупка юздите ни се скъсяваха и вместо с нетърпение да очаквам да ме впрегнат, аз започнах да се боя. Рижка

също изглеждаше неспокойна, въпреки че говореше малко. Накрая сметнах, че най-лошото е минало, защото няколко дни не скъсяваха юздите. Реших да се старая както мога и да изпълнявам задълженията си, макар вече да не ми доставяха удоволствие, а постоянен тормоз. Най-лошото обаче тепърва ни очакваше.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ТРЕТА

ПОРИВ ЗА СВОБОДА

Един ден господарката слезе по-късно от обикновено, а копринената ѝ рокля шумолеше по-силно от всякога.

— Карай у херцогиня В., — нареди тя, а след малко добави. — Не смяташ ли да повдигнеш най-послед главите на тези коне Йорк? Повдигни ги веднага и да не съм чула повече за щадене и подобни глупости.

Йорк се приближи до мен, а конярят застана отпред до Рижка. Той изтегли главата ми назад и пристегна юздата толкова силно, че усещането беше непоносимо. После отиде при Рижка, която неспокойно мятеше глава насам-натам и хапеше мундщука — напоследък не можеше да го търпи. Тя много добре знаеше какво я очаква и в мига, в който Йорк откачи юздата от седлото, за да я скъси, Рижка използва момента и така рязко се изправи на задните си крака, че носът на Йорк здравата пострада, а шапката му падна на земята. Конярят почти загуби равновесие. И двамата незабавно се хвърлиха към главата ѝ, но Рижка беше достоен противник: отчаяно продължи да скача, рита и да се вдига на задни крака. Най-послед единият ѝ крак се закачи за ока и тя падна, като силно ритна задния ми крак. Кой знае колко още поразии щеше да направи, ако Йорк не се беше метнал мълниеносно върху главата и, за да я възпре.

— Освободете черния кон! — провикна се той. — Тичайте за лебедката и развъртете ока! Отрежете ремъка на хамута, ако не можете да го откачите!

Един от лакеите се спусна към ремъка, а друг се втурва в къщата за нож. Конярят бързо ме освободи от Рижка и каретата и ме заведе в конюшната. Щом ме прибра, изтича обратно при Йорк. Бях много възбуден и ако имах навика да се вдигам на задни крака или да ритам, сигурен съм, че щях да го сторя. Но никога не го бях правил, затова стоях ядосан с болки в крака и главата, все още пристегнатата към пръстена на седлото и силно опъната назад. Чувствах се много

нещастен и бях склонен да ритна първия човек, който се приближи до мен.

Не след дълго обаче двама коняри доведоха Рижка здравата я бяха ступали. Йорк влезе с нея и даде нарежданията си, а после дойде при мен и тутакси освободи главата ми.

— По дяволите тези къси юзди! — мърмореше той. — Знаех си, че няма да ни се размине без произшествие. Господарят здравата ще се ядоса, но щом един съпруг не може да командува жена си, какво очаква от слугата? Така че аз си измивам ръцете и ако тя не успее да отиде на градинското увеселение у херцогинята, вината не ще бъде моя.

Но Йорк не го каза пред конярите. Когато бяха наблизко, той винаги говореше с уважение за господарите. Опипа цялото ми тяло и бързо откри мястото над коляното, където Рижка ме ритна. Нареди да го промият с топла вода и да го дезинфекцират.

Лорд У. научи за случката и много се ядоса. Обвини Йорк, че е послушал господарката, а той отговори, че в бъдеще би предпочел да получава заповеди само от Негова светлост. Според мен обаче и от това нищо не излезе, защото нещата си продължиха постарому. Струваше ми се, че Йорк би могъл малко повече да защитава интересите на конете си, но може би не разбирам от тези неща.

Рижка вече не я впрягаха в каретата, а когато се справи от боя, един от по-малките синове на лорд У. каза, че я иска за себе си — бил сигурен, че от нея ще стане добър ловен кон. Аз все още трябваше да тегля каретата и имах нов другар на име Макс. Той бе носил само къса юзда. Попитах го как я понася.

— Търпя я, защото се налага, но това съкращава живота ми и ще съкрати и твоя, ако продължават да ти я слагат.

— Смяташ ли, че господарите ни знаят колко вредно е това за нас?

— Не мога да ти кажа, но търговците и ветеринарните лекари го знаят отлично. Веднъж бях при един търговец, който ме обучаваше заедно с друг кон за общ впряг. Всеки ден повдигаше главите ни по-високо и по-високо. Когато го попитаха защо го прави, той отвърна: „Инак хората не ги купуват. Лондончаните искат конете им да държат главите си високо. Това, разбира се, вреди на животните, но пък е

добре за търговията. Конете скоро се изхабяват или заболяват и собствениците идват при нас за нов впряг.“

— Чух го със собствените си уши, а ти можеш да си направиш извода — добави Макс.

Колко съм се мъчил с тази къса юзда през четирите дълги месеца в каретата на господарката, само аз си знам. В едно обаче съм сигурен, ако това беше продължило още малко, или здравето ми, или нравът ми щяха да пострадат. Дотогава не знаех какво значи да ти излиза пяна на устата. От острия мундщук върху челюстта и езика, и от напрегнатото положение на главата и шията все бях с пяна на устата. Някои хора харесват разпенени животни: „Какъв чудесен, буен кон!“ Но пяната на устата е точно толкова неестествена за конете, колкото и за хората. Тя е сигурен признак за нещо нередно, на което трябва да се обърне внимание. Пък и гръкляният ми винаги беше напрегнат, а това силно затрудняваше дишането. Когато се прибирах от работа, вратът и гърдите ме боляха, устата и езикът ми бяха изранени, чувствавах се изтощен и потиснат. В стария ми дом знаех, че Джон и господаря са ми приятели. А тук, макар да бях в много отношения добре гледан, приятели няхах. Йорк вероятно — дори сигурно — знаеше как ме измъчва юздата, но го приемаше за неизбежност, от която нямаше спасение. Във всеки случай не правеше нищо, за да облекчи страданията ми.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА

ЛЕЙДИ АН

Рано през пролетта лорд У. и част от семейството заминаха за Лондон. Взеха и Йорк със себе си. Аз, Рижка и още няколко коне останахме на разположение, а за конюшната отговаряше главният коняр.

Лейди Хариет, която беше много болна, остана в имението, но никога не излизаше с каретата, а лейди Ан предпочиташе да язди, придружавана от брат си или братовчед си. Тя беше отлична ездачка, приветлива, весела, че и много красива. Избра мен за яздитен кон и ме нарече Черната вихрушка. Ездата в чистия студен въздух ми доставяше огромно удоволствие. Понякога излизахме с Рижка, понякога с Лизи. Лизи беше светла дореста кобила, почти чистокръвна и голяма любимка на мъжете поради бодрата ѝ походка и жизнения нрав. Ала Рижка я познаваше по-добре от мен и ми каза, че била доста нервна.

По това време в имението гостуваше един господин на име Блантир. Той винаги яздеше Лизи и все я възхваляваше. Ето защо един ден лейди Ан нареди да сложат женското седло на Лизи, а мъжкото на мен. Доведоха ни пред вратата, а господинът като че ли силно се смути.

— Но как така! Нима твоята Черна вихрушка вече ти омръзна?

— О, не, изобщо не ми е омръзнал, но съм достатъчно благородна и ти позволявам да го пояздиш веднъж, а аз ще опитам твоята очарователна Лизи. Трябва да признаеш, че по ръст и външен вид тя е много по-подходяща за женска езда, отколкото моят любимец.

— Съветвам те да не се качваш на нея — каза Блантир. — Тя е наистина очарователно същество, но е твърде нервна за жена. Уверявам те, че не е напълно безопасна. Хайде, нека разменим седлата.

— Драги ми братовчедо — отвърна лейди Ан през смях, — бъди така добър и не смущавай добрата си грижовна глава с мисли за мен. Яздя кон от мъничка и много пъти съм препускала след хрътките — да, знам, че не одобряваш жените, които ходят на лов. Но това е факт и аз

твърдо съм решила да изпробвам Лизи, по която така се прехласват всички мъже. Хайде бъди така добър и ми помогни да се кача.

Нямаше повече какво да се каже. Блантир внимателно я качи върху седлото, провери мундщука и верижката на юздата, после ѝ подаде поводите и ме възседна. Тъкмо тръгнахме, когато един лакей донесе бележка от лейди Хариет — молеше ги да питат доктор Ашли по някакъв въпрос и да ѝ донесат отговора.

Селото се намирало на около миля, а къщата на лекаря беше чак накрая. Весело препускахме напред и скоро стигнахме. До къщата водеше къса алея между високи, вечно зелени дървета. Блантир спря пред портата и тъкмо се канеше да я отвори, за да мине лейди Ан, когато тя каза:

— Ще те чакам тук. Можеш да закачиш юздата на вратата.

Той колебливо я изгледа:

— Няма да се бавя и пет минути.

— О, не бързай, ние с Лизи няма да избягаме.

Блантир закачи поводите ми на един от железните стълбове на оградата и се скри между дърветата. Лизи кротко стоеше на няколко крачки встрани с гръб към мен. Младата ми господарка седеше удобно, с отпуснати поводи, и тихичко си тананикаше. Аз се вслушвах в стъпките на ездача си по алеята към къщата. После го чух да хлопа на вратата. Отвъд пътя имаше оградена ливада със зейнала вратичка. Изведнъж няколко товарни коне и млади жребчета се втурнаха безредно навън, а след тях едно момче плющеше с огромен камшик. Жребчетата бяха необуздани и палави едно от тях се втурна през пътя и се блъсна в задните крака на Лизи. Дали причината бе в глупавото жребче, в плющенето на камшика или и в двете, не знам, но тя рязко подскочи и се хвърли в главоломен галоп. Всичко стана така внезапно, че лейди Ан едва не се строполи. Все пак успя бързо да възстанови равновесие. Високо и пронизително изцвилих за помощ. И пак, и пак, като нетърпеливо удрях в земята с копито и мяхах глава, за да откача юздата. Не мина много време и Блантир дотича до портата. Разтревожено се огледа и едва успя да зърне летящата надалеч фигура. Само миг и той рипна на седлото. Аз не се нуждаех нито от камшик, нито от шпори, защото бях не по-малко разтревожен от господаря си. Той го усети, отпусна поводите, наклони се леко напред и ние се втурнахме след тях.

Няколко мили пътят беше прав, после завиваше надясно, а сетне се разделяше на две. Далеч преди да стигнем до завоя, лейди Ан изчезна. Кой ли път беше хванала? Една жена стоеше край вратата на градинката си, заслонила очи и разтревожено гледаше нагоре по пътя. Почти без да дърпа юздата, Блантир изкрещя: „Накъде?“ „Надясно“ — извика жената, посочи с ръка и ние препуснахме по десния път. Зърнахме ги за миг, но на следващия завой отново ги изгубихме. Няколко пъти ги виждаше и губехме от поглед. Струваше ми се, че никога няма да ги настигнем. Един стар работник, който поправяше пътя, стоеше край купчина камъни, но беше изпуснал лопатата си и беше вдигнал ръце. Когато наближихме, понечи да ни заговори. Блантир леко подръпна поводите.

— Към мерата, към общинската мера, сър! — извика работникът.

Много добре познавах тази мера — почти цялата беше неравна, покрита с пирей, тъмнозелен прецип и тук-там по някоя стара, крива трънка. Имаше и ливади с хубава ниска трева, но с много мравуняци и къртичини. По-лошо място за стремителен галоп от мерата нямаше.

Щом излязохме на мерата, отново зърнахме зеления костюм за езда, който летеше отпред. Шапката на господарката беше паднала и дългата ѝ кестенява коса се развяваше зад нея. Главата и тялото ѝ бяха изтеглени назад, явно дърпаше с всички сили, но вече в изнемога. Неравният терен бе намалил скоростта на Лизи и ние можехме да я настигнем. Докато препускахме по пътя, Блантир ме остави да се движа сам. Сега обаче, с лека ръка и обиграно око, той ме поведе така майсторски, че скоростта ми почти се запази и ние започнахме да ги приближаваме.

Накъде към средата на пустата мера зееше наскоро изкопан ров. Пръстта от рова бе нахвърляна от другата му страна. Той с положителност щеше да ги спре! Но не! Почти без да намалява ход, Лизи скочи, спъна се в едрите буци и падна. Блантир извика:

— А сега, приятелю, покажи на какво си способен!

Той здраво хвана поводите, аз се съсредоточих и с един решителен скок прелетях над рова.

Клетата ми господарка лежеше неподвижна сред пирея, с лице към земята. Блантир коленичи и започна да ѝ говори, но отговор не последва. Внимателно обърна лицето ѝ нагоре — то бе смъртнобледо, а очите затворени. „Ани, мила Ани, моля те, кажи нещо!“ Не последва

нито звук. Той разкопча костюма ѝ, разхлаби яката, опипа ръцете и китките ѝ, а после скочи на крака и като обезумял се заоглежда за помощ.

Не много далеч от мерата двама мъже вадеха чимове и като видяха побеснялата Лизи, която препускаше без ездач, оставиха работата си, за да я заловят. Но виковете на Блантир ги доведоха при нас. Единият изглеждаше много разтревожен и попита с какво може да помогне.

— Умееш ли да яздиш? — попита го Блантир.

— Не ме бива, но ще рискувам врата си за лейди Ан. Тя прояви невероятна добрина към жена ми през зимата.

— Тогава яхвай този кон, приятелю вратът ти ще бъде в пълна безопасност и тичай при лекаря. Помоли го да дойде незабавно. После мини през имението и им кажи какво се случи — веднага да изпратят файтона с камериерката на лейди Ан и помощ. Аз ще чакам тук.

— Добре, сър, ще направя каквото мога. Дано милата млада госпожица скоро отвори очи. После се обърна към другаря си и му извика: — Слушай, Джо, тичай да донесеш вода и кажи на жена ми да дойде колкото може по-скоро при лейди Ан.

Успя да се покатери на седлото, викна „Дий!“, побутна ме с крака отстрани и потегли, като направи малък кръг, за да избегне рова. Нямаше камшик, което очевидно го притесняваше, но скоростта, с която се движех, скоро премахна тази необходимост. Той реши, че ще е най-добре, ако само се крепи върху седлото и стяга поводите и отлично се справяше. Опитвах се да го клатя колкото може по-малко, но веднъж-дваж, докато все още бяхме на неравната мера, той се провикна: „Леко! Хей, по-леко!“ На пътя всичко тръгна нормално, а при лекаря и в имението ездачът ми изпълни заръката точно и добросъвестно. В имението го поканиха да пийне глътка.

— Не, не! — отказа той. — Ще се върна при тях, но ще мина напреки през нивите и ще стигна преди файтона.

Новината се разпространи и навред настъпи паника и суматоха. Прибраха ме в конюшната, свалиха седлото и юздата и хвърлиха един чул на гърба ми. Рижка беше оседлана и бързо изпратена за лорд Джордж, а скоро чух и файтонът да трополи в двора.

Измина много време, преди Рижка да се върне и да останем сами. Тогава тя ми разказа всичко:

— Няма кой знае какво за разказване. Препускахме в галоп почти през целия път и пристигнахме почти едновременно с лекаря. На земята седеше една жена и държеше главата на лейди Ан в скута си. Лекарят сипа нещо в устата на господарката и единственото, което чух, беше „Жива е“. После някакъв човек ме отведе настрани. Занесоха госпожицата във файтона и се прибрахме заедно. Чух господарят да казва, че се надявал да няма счупени кости, но все още била в безсъзнание.

Когато лорд Джордж подкара Рижка на лов, Йорк поклати неодобрително глава. Според него през първия сезон конят трябвало да бъде обучен от опитен човек, а не от случаен ездач, като лорд Джордж.

Ловът допаднаше на Рижка, но понякога забелязвах, че е силно преуморена и от време на време кашля. Тя бе твърде горда, за да се оплаква, но аз не можех да не се тревожа за нея.

Два дни след нещастieto Блантир дойде да ме види. Той ме потупа и много ме похвали, като каза на лорд Джордж, че според него съм съзнавал опасността, в която е изпаднала лейди Ан, не по-зле от него самия.

— И да исках, нямаше да мога да го задържа — завърши той. — Тя не бива да язди друг кон.

По разговора им разбрах, че младата ми господарка е вън от опасност и скоро отново ще може да язди. Това беше добра новина и аз с нетърпение зачаках по-щастливи дни.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ПЕТА

РУБЪН СМИТ

Сега искам да ви разкажа за Рубън Смит, който отговаряше за конюшните, докато Йорк беше в Лондон. Никой не разбираше работата си по-добре, а когато беше във форма, нямаше по-ценен и честен човек от него. Беше благ и много умно се отнасяше към конете. Да не говорим, че можеше да ги лекува не по-зле от самия ветеринарен лекар, тъй като две години беше живял при него. Беше и първокласен кочияш. Можеше да се справи с четворен впряг и с тандем със същата лекота, с която управляваше два коня. Беше красив, учен и имаше много приятни обноски. Мисля, че всички го харесваха — поне за конете съм сигурен. Не разбирах само защо при всичките тези качества той не беше главен кочияш като Йорк. Рубън имаше един голям недостатък и това беше страстта му към алкохола. За разлика от някои, които постоянно пиеха, той можеше да не близне капка със седмици, или дори месеци. След това обаче „го удряше на живот“, както казваше Йорк, излагаше себе си, превръщаше се в ужас за жена си и беля за всеки, който си имаше вземане-даване с него. Но нали беше съвестен работник, Йорк потули работата два-три пъти и не уведоми графа. Веднъж Рубън трябвало да прибере една компания от бал, но бил толкова пиян, че не можел да държи поводите и се наложило на капрата да седне един от господарите и да закара дамите у дома. Това, разбира се, не можело да остане скрито и Рубън бил уволнен начаса. Клетата му жена и малките му дечица трябвало да напуснат хубавата къщичка до входа на имението и да тръгнат по широкия друм. Всичко това ми го разказа старият Макс, защото се беше случило доста отдавна. Малко преди да пристигнем с Рижка, върнали отново Смит. Йорк се застъпил за него пред графа, който бил мек по душа, а Рубън тържествено се заклел, че докато живее там, няма да близне капка алкохол. Спазвал така съвестно обещанието си, че Йорк решил да му повери мястото си, докато го няма. Рубън бил толкова умен и честен, че нямало по-подходящ от него.

Дойде април. Семейството се очакваше през май. Леката карета трябваше да бъде постегната и тъй като полковник Блантир се връщаше в полка си, решиха Смит да го закара до града с каретата и да се върне обратно на коня. Смит взе седлото си и избра мен за пътуването. На гарата полковникът пусна пари в ръката му, сбогува се и каза:

— Грижи се за младата си господарка, Рубън, и не позволявай на разни некадърни новаци да яздят Черната вихрушка и да го преуморяват. Пази го за госпожицата!

Оставиха каретата в работилницата и Смит ме закара до „Белия лъв“. Поръча на коняря да ме нахрани добре и да ме подготви за път в четири часа. Още на идване един от клинците в предната ми подкова се беше поразхлабил, но конярят го забеляза едва преди тръгване. Смит се появи чак в пет часа и каза, че ще тръгнем в шест, тъй като срещнал стари приятели. Конярят му съобщи за клинеца и го попита дали да оправят подковата.

— Не — отвърна Смит, — ще издържи до къщи.

Говореше много високо и небрежно и ми се стори доста странно човек като него да не обръща внимание на разхлабена подкова. Смит не дойде в шест, нито в седем, нито в осем. Когато ме повика със силен груб глас, беше почти девет. Стори ми се, че е в много лошо настроение. Наруга коняря, без да разбере защо.

Кръчмарят излезе на вратата и каза: „Бъдете внимателен, мистър Смит!“, той само гневно го изруга и още преди да излезем от града препусна в галоп, като често и силно ме шибаше с камшика, макар че се движех с пълна скорост. Луната все още не беше изгряла и беше много тъмно. Пътищата бяха каменисти, поради скорошната поправка и след като препусках по тях с такава скорост, подковата ми се разхлаби още повече, а когато наближихме бариерата, падна.

Ако Смит беше с разума си, веднага щеше да усети, че нещо в походката ми не е в ред. Той обаче беше толкова пиян, че нищо не забелязваше.

След бариерата имаше дълга отсечка с току-що нахвърляна настилка големи остри камъни, върху които нито един кон не би могъл да мине бързо и безопасно. И по този път бях принуден да препускам в бесен галоп, вече без подкова, а ездачът ми жестоко ме шибаше с камшика и с диви ругатни ме насилваше да вървя още по-бързо.

Неподкованият крак ме болеше жестоко. Копитото се бе счупило и разцепило до месото, което пък бе ужасно наранено от остриите камъни. Това не можеше да продължи дълго. Нито един кон не би издържал на подобно мъчение. Болката бе прекалено силна. Препънах се и тежко се строполих върху двете си колена. Смит излетя от седлото и тъй като препусках много бързо, здравата се изтърси на земята. Скоро се изправих на крака и изкуцуках отстрани на пътя, където нямаше камъни. Луната тъкмо беше излязла и огряваше Смит, който лежеше на няколко метра от мен. Той не се изправи, само леко се надигна, а после силно изстена. Аз също бих могъл да стена, защото страдах от жестока болка в крака и коленете, но конете са свикнали да понасят болката мълчаливо. Не издавах звук, стоях и се ослушвах. Смит още веднъж силно изстена и макар да беше добре осветен от луната, не се виждаше да помръдва. Не можех да направя нищо нито за него, нито за себе си, но — о, как се ослушвах да чуя тропота на конски копита, колела от каруца или човешки стъпки. Пътят не беше много оживен и по това време на нощта можеха да минат часове, докато дойде някой и ни помогне. Стоях, гледах и се ослушвах. Беше спокойна, свежа априлска нощ. Не се чуваше ни звук — само тихичко пропяваше славей. И нищо не помръдваше, като изключим белите облачета, които плуваха покрай луната и кафявият бухал, пърхащ над плета. Спомних си за летните нощи преди много години, когато лежах до майка си на зелената свежа ливада у фермера Грей.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ШЕСТА

КАК СВЪРШИ ВСИЧКО

Трябва да беше вече полунощ, когато чух далечен тропот на конски копита. От време на време звукът заглъхваше, а после се чуваше по-ясно и по-близо. Пътят до Ърлсхол минаваше все сред ниви, собственост на графа. Звукът идваше от тази посока и аз се надявах, че са тръгнали да ни търсят — колкото повече приближаваше, толкова повече се убеждавах, че разпознавам стъпките на Рижка.

Скоро се убедих, че е тя, впрегната във високата двуколка. Силно изцвилих и с радост чух ответното изцвилване на Рижка, а и мъжки гласове. Бавно се приближиха по камъните и спряха край тъмната фигура на земята.

Един от мъжете скочи и се надвеси над мистър Смит.

— Това е Рубън! — извика той. — И не помръдва.

Другият го последва, приклепна и промълви:

— Мъртъв е. Виж колко са студени ръцете му.

Те го изправиха, но той не даде признаци на живот. Косата му бе прогизнала от кръв. Отново го положиха на земята и дойдоха при мен. Веднага забелязаха изранените ми колене.

— Я виж, конят е паднал и го е хвърлил! Кой би помислил, че Черния красавец е способен на такова нещо! На никой не му е минавало през ум, че може някога да падне. Откога ли лежи Рубън тук? Интересно обаче защо конят не се е помръднал от това място?

Тогава Робърт се опита да ме поведе. Аз пристъпих една крачка, но за малко не паднах отново.

— Хей! Пострадали са не само колената му, но и едното копито. Гледай, гледай, раздробено е на парчета. Като нищо може пак да падне, горкото животно! Знаеш ли какво, Нед, май Рубън не е бил трезвен! Представи си само, да язди кон без подкова из тези камъни! Ха, че той със същия успех можеше да го язди и върху луната. Боя се, че старата история е започнала отново. Горката Сузан! Беше ужасно бледа, когато дойде у нас да пита дали не се е прибрал. Опитваше се да прикрие тревогата си и измисли сума неща, които биха могли да го задържат. И

все пак ме помоли да изляза и да го посрещна. Но какво да правим? Освен тялото трябва да закараме и коня, а това няма да е лесна работа.

Най-сетне двамата се разбраха, че Робърт, като коняр, ще заведе мен, а Нед ще вземе Рубън. Не беше лесна работа да го качат във високата двуколка, защото нямаше кой да държи Рижка. Тя обаче не по-зле от мен разбираше какво става и стоеше толкова неподвижно, че чак се беше вкаменила. Забелязах го, защото ако Рижка имаше недостатък, то той беше, че не можеше да стои мирно. Нед потегли много бавно с тъжния си товар, а Робърт дойде и отново огледа копитото ми. После извади кърпата си, здраво го овърза и ме поведе към къщи. Никога няма да забравя тази нощна разходка. Разстоянието беше повече от четири мили. Робърт ме водеше много бавно, а аз куцуках с ужасни болки. Сигурен съм, че му беше мъчно за мен, защото често ме потупваше и окуражаваше с ласкав глас.

Най-после се добрах до конюшната, хапнах малко овес, а Робърт уви коленете ми със студени кърпи и наложи копитото с лапа от трици, за да му отнеме огъня и да го дезинфекцира, преди ветеринарният лекар да го види на другата сутрин. После едва легнах върху сламата и заспах въпреки болката.

На следващия ден лекарят прегледа раните ми и каза, че може би ставата не е засегната и ако е така, ще мога пак да работя, но белезите никога няма да изчезнат. Вярвам, че направиха всичко, за да ме излекуват добре, но това трая дълго и мъчително. Горяха месото около раната със специален разтвор, а когато най-после зарасна, намазаха двете ми колена с някаква течност, за да опадат космите. Предполагам, че имаха основания и че са били прави.

Тъй като смъртта на Смит бе настъпила внезапно и без свидетели, започнаха следствие. Кръчмарят и конярят от „Белия лъв“ заедно с още няколко души дадоха показания, че когато си тръгнал, Рубън бил пиян. Човекът от бариерата каза, че преминал покрай него в бърз галоп. Освен това намериха и подковата ми сред камъните, така че причината беше съвсем ясна и върху мен не падна никаква вина.

Всички съжаляваха Сузан, която почти бе изгубила разсъдък си и не преставаше да повтаря: „О, той беше толкова добър, толкова добър! За всичко е виновно проклетото пиене. Защо продават този проклет алкохол? О, Рубън, Рубън!“. И така безспир, докато го погребяха, а после, тъй като нямаше нито дом, нито роднини, тя и

шестте и дечица се наложи да напуснат хубавата къщичка край високите дъбове и да отидат в огромния мрачен приют за бедни.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И СЕДМА ПРЕУМОРЕНА И СЪСИПАНА

Щом коленете ми оздравяха, за около месец-два ме изпратиха да си почина на една малка ливада. Около мен нямаше жива душа и макар че се наслаждавах на свободата и на свежата трева, вече бях свикнал да живея в обществото и се чувствавах самотен. С Рижка бяхме станали отлични приятели и компанията ѝ ми липсваше. Често цвилех, когато чуех, че някой кон минава по пътя, но рядко получавах отговор. Най-сетне една сутрин портата се отвори и кой мислите, че влезе вътре? Милата Рижка. Конярят свали оглавника ѝ и я остави. Щастливо изцвилех и препуснах към нея. И двамата се радвахме, че се виждаме, но скоро разбрах, че не са я довели само за да ми прави компания. Историята бе твърде дълга, за да ви я разказвам, ала факт бе, че Рижка беше преуморена от езда и сега изчакваха, за да видят дали ще се възстанови от почивката.

Лорд Джордж беше млад и не се вслушваше в ничие предупреждение. Бе ненаситен ездач и ловуваше винаги, когато му се удадеше случай, без да мисли за коня си. Скоро след като съм напуснал конюшната, имало надбягване с препятствия и той решил да участвува. Конярят го предупредил, че Рижка е малко преуморена и че не е годна да участвува, но той не му повярвал и в деня на състезанието я пришпорил да не изостава. И каквато си бе амбициозна, тя се пресилила до крайност. Освен това той бил твърде тежък за нея и гърбът и бил натъртен.

— И така — заключи тя — ето ни и двамата, съсипани в разцвета на младостта и силите — ти от пияница, а аз от глупак. Колко е несправедливо!

И двамата чувствахме, че вече не сме онова, което бяхме. Това обаче не наруши удоволствието ни, че сме заедно. Не препускахме както някога, но пасяхме и лежахме един до друг, или пък с часове стояхме под сянката на някоя липа с приближени глави. Така минаваше времето, докато семейството се върна от града.

Една сутрин на ливадата дойде графът, придружен от Йорк. Щом ги съзряхме, останахме неподвижни под нашата липа и им позволихме да се приближат до нас. Те внимателно ни огледаха. Графът изглеждаше много ядосан.

— Триста лири, хвърлени на вятъра! — каза той. — Но повече ме мъчи фактът, че конете на моя стар приятел, който смяташе, че тук ще намерят добър дом, са съсипани. Кобилата ще оставим на дванайсетмесечен изпитателен срок и после ще видим какво ще я правим, но черният кон трябва да бъде продаден. Много жалко, но с тези колене не може да остане в моите конюшни.

— Прав сте, милорд — съгласи се Йорк, — но той може да отиде на място, където външният вид не е от голямо значение и пак да се отнасят добре с него. Познавам един човек в Бат — собственик на обор за гледане на коне срещу заплащане, който търси коне на ниска цена. Знам, че добре се грижи за животните. Следствието оправда коня и препоръката на милорд или моята ще бъде достатъчна.

— Най-добре ще е да му пишеш, Йорк, защото много повече ме интересува къде ще отиде конят, отколкото колко пари ще ми донесе.

И те си тръгнаха.

— Скоро ще те отведа — каза Рижка, — аз ще загубя единствения си приятел и най-вероятно никога няма да се видим отново. Какъв несправедлив свят!

Близо седмица след това Робърт дойде с един оглавник, нахлузи го на главата ми и ме отведе. Нямаше никакво сбогуване. Дватамата с Рижка изцвилихме, докато ме отвеждаха, а после тя препусна покрай плета и ме викаше, докато тропотът на копитата ми заглъхна.

Собственикът на обор за гледане на коне ме купи, благодарение препоръката на Йорк. Трябваше да пътувам с влак, което беше ново за мен и отначало изискваше доста смелост. След като разбрах, че пухтенето, свистенето, свиркането и най-вече тресящият се конски вагон не ми причиняват никакво зло, аз се успокоих.

Когато стигнах целта на пътуването си, попаднах в сравнително удобна конюшня, където добре се грижеха за мен. Разбира се, вътре не беше така светло и просторно, както в предишните конюшни. Подът беше наклонен и тъй като главата ми бе завързана за яслата, непрекъснато стоях на този наклон, което беше много изтощително. Изглежда, хората все още не знаят, че конете са по-работоспособни,

ако им е удобно и имат възможност да се обръщат. Въпреки всичко ме хранеха и разресваха добре и въобще смятам, че господарят се грижеше съвестно за нас. Той държеше много коне и различни файтони, които даваше под наем. Кочияши бяха или неговите хора, или пък господата и дамите, които ги наемаха, ги управляваха сами.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ОСМА

НАЕМНИЯТ КОН И НЕГОВИТЕ КОЧИЯШИ

Досега винаги ме бяха управлявали хора, които поне знаеха как се прави това, но на новото място трябваше да свикна с всички видове невежество, на които ние, конете, сме подложени. Просто бях „наемен кон“ и ме даваха на всеки, който платеше за мен. И тъй като имах спокоен и уравновесен нрав, мисля, че много по-често ме даваха на онези, които не умееха да управляват коне, защото на мен можеше да се разчита. Ще ми отнеме много време, ако ви разкажа за различните начини, по които се отнасяха с мен, но все пак ще спомена някои от тях.

На първо място са привържениците на „опънатата юзда“ — хора, които очевидно смятат, че всичко зависи от дърпането на поводите. Те нито за миг не позволяват устата ти да си почине, нито пък ти дават най-малка свобода на движение. Вечно говорят, че „конят трябва да се държи здраво“ и „добре изправен“, като че ли не сме създадени да стоим изправени и сами.

Някои нещастни, съсипани създания, чиито усти са загрубели и станали безчувствени точно от такова каране, може би намират опора в опънатата юзда. Но за кон, който все още разчита на собствените си крака, има чувствителна уста и лесно се управлява, то е не само мъчително, но и глупаво.

Следват привържениците на „отпусната юзда“, които оставят поводите да лежат върху гърба ти и небрежно подпират ръка на коляно. Естествено, ако стане нещо неочаквано, такива колари нямат никакъв контрол върху коня. Ако той се подплаши, стресне или препъне, те с нищо не могат да помогнат нито на него, нито на себе си и белята е готова. Разбира се, аз няхах нищо против подобно каране, тъй като не се стряхах и препъвах и зависех от кочияша дотолкова, доколкото трябваше да ме насочва и подканва. И все пак, добре е да чувствуваш юздата, когато се спускаш по нанадолнище и да знаеш, че кочияшът ти не е заспал. Освен това небрежното каране учи коня на мързел и лоши навици и попадне ли в други ръце, налага му се да се

отърве от тях с малко или повече болезнен пердах. Господарят Гордън винаги изискваше от нас най-доброто, на което сме способни. Той казваше, че да разглезиш кон и да го научиш на лоши навици е точно толкова жестоко, колкото да разглезиш и дете, защото и двамата ще страдат по-късно. А много често безсъвестните кочияши са изобщо небрежни и са способни да обръщат внимание на всичко друго, но не и на коня. Веднъж излязох с един такъв кочияш. Във файтона зад него седяха жена и две деца. Отначало той размаха поводите и ми нанесе два-три удара с камшика, макар че едва бях потеглил. Поправяха пътя и дори там, където настилката не бе подменена, имаше много извадени камъни. Кочияшът се смееше и се шегуваше с жената и децата, разговаряше наляво и надясно с всеки срещнат, но нито веднъж не се сети да погледне към мен или да ме преведе през по-равните места. И както можеше да се очаква, в една от предните ми подкови попадна камък.

Мистър Гордън, Джон и изобщо всеки по-опитен кочияш веднага щеше да забележи, още преди да съм направил и три крачки, че нещо не е наред. Дори на тъмно опитната ръка щеше да усети по поводите, че ходът ми е нарушен, коларят щеше да слезе и да извади камъка. Този човек обаче продължи да се смее и да разговаря, а с всяка следваща крачка камъкът все по-здравослено се заклещваше между подковата и триъгълния издатък в долната част на копитото ми.

Камъкът беше остър отвътре и объл отвън или както всекиму е известно — най-опасният за един кон, защото хем наранява крака, хем улеснява препъването.

Дали този човек беше полусляп или много небрежен, не знам, но изминах цяла миля с камъка в крака. Междувременно така куцах от болка, че най-после той се провикна: „Я гледай! Та те са ни дали куц кон! Срамота!“

После грабна поводите, заплющя с камшика и рече. „Хайде, приятелче, няма смисъл да ми въртиш номера. Чака ни дълъг път, затова не се прави на болен и куц!“

Точно тогава мина един фермер, яхнал кафяв жребец. Той повдигна шапката си, спря коня и каза:

— Извинете, сър, но ми се струва, че нещо не е наред с вашия кон. От начина, по който се движи, мисля, че в копитото му е попаднал

камък. Ако ми позволите, ще погледна краката му. Тези разпръснати камъни са много опасни за конете.

— Наел съм го — обясни кочияшът — и не знам какво му е, но е срамота да дават на хората куци животни.

Фермерът скочи от коня и като праметна поводите на ръката си, веднага повдигна единия ми крак.

— Разбира се! Ето го камъка! Куц бил! Как не!

Отначало се опита да го измъкне с ръка, но тъй като камъкът беше здраво заклещен, извади от джоба си специално шило и много внимателно, макар с известни затруднения, го изтръгна, после го вдигна високо и каза:

— Ето камъка, който е влязъл в крака на коня ви. Истинско чудо е, че не е паднал и счупил коленете си!

— Гледай ти! — учуди се моят човек. — Странна работа! Никога не съм знаел, че в подковите на конете се заклещват камъни!

— Не знаехте ли? — попита фермерът доста презрително. — Все пак това се случва и с най-добрите, и те нямат никаква вина при такива пътища. Затова, ако не искате конят ви да окуцее, трябва да го следите внимателно и да вадите камъните от копитата му. Този крак е много набит — завърши той, като остави копитото ми и ме потупа. — Ако ми позволите да ви посъветвам, сър, известно време карайте по-бавно.

После яхна жребеца, повдигна шапка към дамата и препусна по пътя си.

Моят човек разлюля поводите и зашляпа с камшика, от което разбрах, че трябва да тръгвам. Тръгнах, разбира се, доволен, че камъка го няма, но все още усещах силна болка.

Ето такива неща се случват често с нас, наемните коне.

ГЛАВА ДВАДЕСЕТ И ДЕВЕТА

КОКНИТА^[1]

Следващият начин на каране е стил „парен локомотив“. Това обикновено правят хора от града, които никога не са притежавали собствен кон и са пътували предимно с влак.

Те очевидно смятат, че конят е нещо като парната машина, само че по-малък. Във всеки случай, убедени са, че щом са платили за него, той е длъжен да върви точно толкова бързо и с точно толкова тежък товар, колкото пожелаят. И това независимо дали пътищата са непроходими и кални, или сухи и добри. Каменисти, равни или стръмни за тях е все едно — дай, дай, дай, с една и съща скорост, без отдих и внимание.

Тези хора никога не помислят да слязат и повървят пеша, когато стръмнината е голяма. О, не, те са платили, за да се возят и ще се возят на всяка цена! Конят ли? О, той е свикнал! За какво са създадени конете, ако не да влачат хората по нанагорница! Да ходели пеша? Хубава шега наистина! И така, камшикът плющи, юздата се опъва, груб и заядлив глас често се провиква: „Давай по-бързо, мързеливо животно!“ Следва нов удар с камшика, нищо че през цялото време напрегаме всичките си сили послушни и безмълвни, макар и много често изтормозени и сломени.

Този начин на каране ни изхабява повече от всичко друго. Сто пъти предпочитам да измина двайсет километра, но с добър и внимателен кочияш, отколкото десет с такъв безотговорен тип. И още нещо. Почти никога не слагат спирачката, независимо от наклона, което е причина за много нещастия. Или пък, ако случайно я сложат, често забравят да я свалят в подножието на хълма. Колко пъти ми се е налагало да изкача половината от следващата стръмнина със здраво запънато колело и чак тогава кочияшът се сеца да го освободи. А това е огромно напрежение за коня.

Ами кокнитата! Вместо да потеглят бавно, като джентълмени, те обикновено препускат с пълна скорост още от двора на конюшната. А

поискат ли да спрат, отначало ни шибат с камшика, после дръпват поводите така внезапно, че почти ни обръщат по гръб и изкъртват челюстите ни с мундщука. Викат му спиране със замах! Вземат ли пък завой, правят го така, сякаш целият път е техен.

Много добре си спомням една пролетна вечер, когато двамата с Рори бяхме наети за целия ден. Рори беше конят, който най-често идваше с мен, когато искаха чифт. Той беше добър и честен другар. Бяхме с кочияш от нашата конюшня, който винаги се отнасяше кротко и грижовно с нас. Денят ни мина много приятно. По здрач се прибирахме към къщи с бодра и стегната крачка. Отпред имаше остър лав завой, но тъй като се движехме близо до живия плет и имаше достатъчно място за разминаване, нашият кочияш не ни спря. Когато наближихме завоя, чух, че по нанадолнището насреща ни се носи кон с двуколка. Плетът беше висок и не можех да видя нищо, но в следващия миг вече връхлитахме един върху други. За късмет бях от страната на плета. Рори беше отдясно на ока и нямаше дори теглич, за да го предпази. Мъжът, който караше, беше решил да сече завоя и когато ни видя, вече нямаше време да се дръпне в своята половина на пътя. Целият удар се стовари върху Рори. Тегличът на двуколката се заби право в гърдите му и той политна назад с вик, който никога няма да забравя. Другият кон падна назад и единият теглич се счупи. Оказа се, че и той е от нашата конюшня. Беше впрегнат във високата двуколка, която младежите толкова обичаха. Караше я един от онези невежи, дето дори не знаят от коя страна на пътя трябва да се движат, а и да знаят, пет пари не дават. В резултат клетият Рори беше с пронизани гърди и кръвта му изтичаше. После казаха, че ако ударът е бил малко по-настрани, той щял да умре на място. И по-добре да беше станало така, защото му трябваше много време преди да зарасне раната, а после го продадох на въглищарите. Какво означава да се качваш и слизаш по стръмнини, знаят само конете. Подобни гледки — на кон, който се спуска по нанадолнище с тежко натоварена двуколка без спирачка — ме натъжават дори и сега.

След като Рори пострада, често ме впрягаха в каретата с една кобила на име Пеги, която живееше до мен в конюшната. Тя бе силно, добре сложено животно, със светлосиво кафяв косъм, красиво изпъстрена с петна и тъмнокафяви грива и опашка. Не беше от чистокръвна порода, но бе много красива и изключително

уравновесена и усърдна. И все пак в очите и се четеше притеснение, по което разбрах, че нещо я измъчва. Първият път, когато ни впрегнаха заедно, ходът ѝ ми се стори много странен — нещо средно между тръс и лек галоп: правеше три-четири крачки, а после леко подскачаше напред.

Това беше много неприятно за всеки кон, който теглеше заедно с нея и доста ме изнерви. Когато се прибрахме, аз я попитах защо се движи по този странен начин.

— Ах — притеснено въздъхва Пеги, — знам, че ходът ми е много лош, но какво мога да сторя? Вината не е моя. Просто краката ми са много къси. На височина съм почти колкото теб, но твоите крака са шест-седем сантиметра по-дълги над коляното от моите и естествено крачките ти са по-дълги, а ходът по-бърз. Така съм се родила — ако зависеше от мен, непременно щях да бъда с по-дълги крака — завърши Пеги унило.

— И все пак, ти си толкова силна, кротка и усърдна!

— Работата е там, че мъжете обичат скоростта и ако не си в крак с другите коне, през цялото време ядеш бой, бой и пак бой. В резултат от непрекъснатите ми опити да съм в крак се получи тази грозна скоклива походка. Но невинаги е било така. Когато живеях с първия си господар, аз се движех в хубав равномерен тръс, но той никога не бързаше толкова много. Беше млад провинциален свещеник и много добър господар. Посещаваше две църкви, доста отдалечени една от друга и имаше много работа, но никога не ме е бил и нагрубявал, защото не се движа достатъчно бързо. Много ме обичаше. Как ми се иска да съм при него, но той трябваше да отиде в големия град, а мен ме продадох на един фермер. Някои фермери са чудесни господари, но според мен този човек беше просто жалка отрепка. Изобщо не се интересувахе дали конете му са добри, нито пък как ги кара. Единственото, което имаше някакво значение, беше скоростта ни. Правех всичко, каквото можех, но това не му беше достатъчно и той постоянно ме биеше. Затова започнах да подскачам напред — за да съм в крак с другите. В пазарни дни оставаше до късно в кръчмата, а после се прибираше в галоп.

Една тъмна нощ препускахме към къщи, както обикновено. Изведнъж нещо голямо запречи колелата и преобърна двуколката. Той изхвърча навън и си счупи ръката, а и няколко ребра, ако не се лъжа.

Във всеки случай това беше краят на общото ни съжителство, за което никак не съжалявах. Само че за мен навсякъде ще бъде така, ако хората непременно държат на високата скорост. Ех, защо краката ми не са по-дълги!

Горката Пеги! Много ми беше мъчно за нея и с нищо не можех да я успокоя, защото знаех колко е тежко за един бавен кон да бъде впрегнат с бърз. Всичкият бой се стоварва върху него, а той изобщо не е виновен. Пеги често теглеше каретата и някои дами много я харесваха, защото бе съвсем кротка. Не мина много време от нашия разговор и я продадоха на две дами, които караха двуколката си сами и искаха добър, сигурен кон.

Срещнах я няколко пъти извън града. Движеше се с равномерен ход и изглеждаше весела и щастлива. Много се радвах за нея, защото тя заслужаваше хубава съдба.

След като Пеги ни напусна, на нейно място дойде друг кон. Беше млад и му бе излязло име, че се плаши и стряска, поради което бе загубил предишното си място. Попитах го защо се плаши толкова.

— Ами не знам отвърна той. — Като малък бях доста плах и няколко пъти силно се стреснах. Видех ли нещо необичайно, имах навика да се обръщам и да го разглеждам, но нали знаеш, с тези наочници не можеш нито да видиш, нито да разбереш какво става, освен ако не обърнеш глава. Тогава пък господарят винаги ме удряше, от което се стряхах и уплахата ми съвсем не намаляваше. Струва ми се, че ако ме беше оставял да разглеждам спокойно пътя и да се убедя, че няма да ми се случи нищо лошо постепенно щях да свикна. Веднъж с него яздеше един възрастен господин. Някакво голямо парче бяла хартия или парцал прелетя покрай мен. Аз се подплаших и се втурнах напред. Господарят, както винаги, здраво ме шибна с камшика, но старецът извика: „Не си прав! Не си прав! Никога не бива да биеш кон, защото се е уплашил. Изплашил се е, защото се бои, а ти само го караш да се бои още повече и задълбочаваш навика му.“ Предполагам, че не всички хора се отнасят така с конете. Сигурен съм, че не искам да се стряскам заради самото стряскане, но откъде да знам кое е опасно и кое не, щом като не ми дават възможност да опозная трудностите? Никога не се боя от онова, което познавам. Ето например аз съм израснал в парк, където имаше елени и естествено ги познавах така добре, както овцете и кравите. Те обаче не се срещат толкова

често и познавам много разумни коне, които се плашат от тях и му хвърлят голямо треперене преди да минат покрай гора с елени.

Знаех, че приятелят ми е искрен и ми се искаше всеки млад кон да има такъв добър господар като фермера Грей или земевладелеца Гордън.

Разбира се, понякога се случваше да се отнасят с нас много добре. Спомням си как една сутрин ме впрегнаха в леката двуколка и ме закараха пред една къща на улица „Пълтни“. Отвътре излязоха двама господа. По-високият дойде при мен, огледа мундщука и юздата и поразмърда хамута с ръка, за да провери дали е легнал удобно.

— Смятате ли, че конят има нужда от юздечка? — попита той коняря.

— Аз лично смятам, че ще се справи отлично и без нея, тъй като устата му е необикновено чувствителна и макар че е много жизнен, в нрава му няма капка проклетия. Но обикновено клиентите ги предпочитат с юздечка.

— Аз лично съм против нея — рече господинът. — Бъдете така добър и я свалете. Свободната уста е нещо много важно при дълъг път, нали, приятелю? — каза той и ме потупа по шията.

После пое поводите и двамата се качиха в двуколката. И сега си спомням как спокойно ме обърна, а после едва подръпвайки поводите и с леко докосване на камшика, ние потеглихме.

Извих шия и тръгнах с най-бодрия си ход. Установих, че зад себе си имам човек, който знае как се управлява добър кон. Отново си припомних старите времена и се почувствувах много весел.

Този господин много ме хареса и след като ме изпробва няколко пъти и със седло, убеди господаря да ме продаде на негов приятел, който търсел сигурен и приятен кон за езда. Ето как стана, че през лятото ме продадох на мистър Бари.

[1] Корените жители на Лондон. — Б.пр. ↑

ГЛАВА ТРИДЕСЕТА

КРАДЕЦ

Новият ми господар беше ерген. Живееше в Бат и беше много зает в работата си. Лекарят го беше посъветвал да язди по-често, за която цел ме беше и купил. Той нае конюшня близо до дома си, и коняр на име Филчър. Господарят почти не разбираше от коне, но се отнасяше с мен много добре, така че животът ми би трябвало да е хубав и лек, ако не бяха някои обстоятелства, за които той нищо не подозираше. Поръча да ме хранят с най-хубавото сено, с много овес, смлян боб и трици и с толкова змийски грах или райграс, колкото конярят сметне за необходимо. Чух го как дава нарежданията си, затова сметнах, че ще имам много и хубава храна и че съм попаднал на добро място.

Няколко дни всичко беше наред. Установих, че конярят ми си разбира от работата. Поддържаше конюшната чиста и проветрена и отлично се грижеше за мен, да не говорим, че от устата му чувах само благи думи. Преди беше работил като коняр в един от големите хотели на Бат, но се беше отказал и сега отглеждаше зеленчуци и плодове за пазара. Жена му пък се занимаваше с угояване на птици и зайци за продан. След известно време усетих, че овесът ми силно намаля. Получавах боба, но сега вместо с овес той беше смесен с трици, които също бяха много малко. Във всеки случай получавах не повече от една четвърт от храната си. След две-три седмици това започна да се отразява на силата и жизнеността ми. Тревата, макар и много вкусна, не беше достатъчна, за да ме поддържа в добро здраве без допълнителна храна. Аз обаче нито можех да се оплача, нито да кажа от какво имам нужда. Това състояние продължи около два месеца. Чудех се как така господарят ми нищо не забелязва. Един следобед обаче отидохме на гости у негов приятел — провинциален фермер, който живееше на пътя за Уелс. Този човек имаше много остро око по отношение на конете и след като приветствува приятеля си с добре дошъл, хвърли поглед към мен и рече:

— Знаеш ли, Бари, струва ми се, че конят ти не изглежда толкова добре, колкото когато го купи. Да не е бил болен?

— Не, няма такова нещо — отвърна господарят ми, — но наистина е по-вял от преди. Конярят ми обясни, че есенно време конете винаги били отпуснати и това било нормално.

— Есенно време! Глупости! — възкликна фермерът. — Та още сме едва август, а при тази лека работа и добра храна, той не бива да се чувства така дори през есента. Как го храниш?

Господарят му каза. Фермерът бавно поклати глава и започна да ме опипва.

— Не знам кой яде овеса, приятелю, но съм готов да се обзаложа, че не е конят ти. Бързо ли си яздил?

— Не! Много спокойно.

— Тогава сложи ръката си тук — каза той и прокара дланта му по врата и рамото ми. — Толкова е влажен и сгорещен, сякаш току-що се е върнал от паша. Съветвам те по-честичко да надничаш в конюшната. Не обичам да съм подозрителен и, слава богу, нямам никакви основания за това, тъй като изцяло мога да се доверявам на хората си независимо дали съм тук или ме няма. Но има и подли мошеници, дотолкова жестоки, че да ограбят храната на едно безсловесно създание. Трябва да проучиш какво му дават да яде. И като се обърна към коняря си, който беше дошъл да ме вземе, рече: — Дай на този кон хубав овес, и то повечко.

Безсловесни създания! Да, такива сме и ако можех да говоря, щях да кажа на господаря си къде отива овесът му. Конярят идваше всяка сутрин към шест и водеше със себе си малко момченце, което винаги носеше покрита кошница. То влизаше с баща си във вътрешната стаичка, където държаха и зърното, и когато оставяха вратата притворена, виждах как пълнеха едно чувалче с овес от коша, а после момченцето си тръгваше.

Пет-шест дни по-късно, миг след като момченцето беше излязло от конюшната, вратата широко се отвори и вътре влезе полицаи, който здраво държеше детето за ръка. Следваше го втори полицаи. Той заключи вратата отвътре и каза:

— Покажи ми на кое място баща ти държи храната за зайците.

Момчето беше много уплашено и започна да плаче. Това обаче не му помогна и то ги заведе до коша с овеса. Тук полицаят намери още

едно празно чувалче, досущ като онова с овеса, в кошницата на момчето.

През това време Филчър почистваше краката ми и макар че доста се перчеше, те го отведоха в ареста заедно със сина му. После чух, че оправдали момчето, но бащата осъдили на два месеца затвор.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ПЪРВА

ИЗМАМНИК

Господарят не намери веднага заместник, но след няколко дни новият коняр пристигна. Той беше висок хубавец, но ако е имало някога измамник в образа на коняр, то това беше Алфред Смърк. С мен се държеше много възпитано и никога не ме биеше. А в присъствието на господаря непрекъснато ме галеше и потупваше. Винаги разресваше гривата и опашката ми с вода и лъскаше копитата ми с мазнина, за да изглеждам „по-шик“. Но това да ми почисти краката, да ми прегледа подковите или да ме разреши изцяло — правеше го толкова рядко, колкото и ако бях крава. Оставяше мундщука ми да ръждяса, седлото влажно, а подопашия ремък твърд.

Тъй като Смърк се смяташе за много красив, той отделяше значително време за косата, бакенбардите и вратовръзката си пред огледалото във вътрешната стаичка. Когато господарят му говореше, той непрекъснато повтаряше: „Да, сър! Да, сър!“ и докосваше шапката си на всяка дума. Всички го смятат за чудесен млад човек и завиждаха на мистър Бари за късмета. Според мен той беше най-ленивото и надутото същество, което съм срещал. Разбира се, чудесно е да се отнасят добре с теб, но един кон има нужда и от други неща. Имах просторен бокс, където щях да се чувствам отлично, ако Смърк не беше толкова ленив, за да го почисти. Той никога не изхвърляше сламата и миризмата на застояла слама беше много неприятна. От силните изпарения очите ми смъдяха и се възпаляваха, губех и апетита си.

Един ден господарят влезе и каза:

— Алфред, в конюшната мирише много лошо. Не смяташ ли, че трябва добре да я изчистиш и обилно да измиеш пода с вода?

— Да, сър — отвърна той и докосна шапката си, — щом казвате, ще го направя, сър, но е доста опасно, сър, да се мие с вода, сър. Конете много лесно настиват, сър. Не бих желал да им навредя, но ще изпълня желанието ви, сър.

— Аз също не искам да настинат, но миризмата в конюшната не ми харесва. Смяташ ли, че канализацията е наред?

— Сега, като отворихте дума за това, сър, струва ми се, че каналът понякога наистина връща миризма. Може би е запушен, сър.

— Тогава извикай майстора и му кажи да го отпуши — каза господарят.

— Да, сър, разбира се.

Майсторът дойде, извади куп тухли и не намери никаква повреда. После замаза с малко вар, взе пет шилинга на господаря, а миризмата в конюшната си остана непроменена. Това обаче не беше всичко. Непрекъснатото стоене върху мократа слама започна да се отразява зле и на краката ми. Господарят се оплакваше:

— Не знам какво му става на този кон. Ходът му вече е толкова несигурен. Понякога се боя, че ще се препъне.

— Да, сър съгласяваше се Алфред, — и аз забелязвам същото, когато го извеждам.

Истината обаче беше, че той почти не ме извеждаше и когато господарят беше зает, стоях с дни, без да раздвижа краката си и да се поразтъпча. В същото време ме хранеха така, сякаш съм вършил тежка работа. Това се отразяваше на здравето ми, чувствавах се отпуснат и тежък, но още по-често трескав и неспокоен. Той дори не ми даваше трева или ярма, които щяха да ми действуват добре — беше толкова невеж, колкото и важен. Вместо разходки и разнообразие в храната, получавах конски хапове и очистителни, които хем мъчително изливах в гърлото ми, хем бяха източник на неприятни усещания.

Междувременно чувствавах краката си така болезнени, че един ден, когато минавах с господаря по някакъв скоро настлан път, на два пъти се спънах толкова лошо, че щом влязохме в града, той ме заведе при конския доктор. Докторът повдигна краката ми един по един и ги прегледа внимателно. После се изправи, отупа ръце и рече:

— Конят ви има силно възпаление на роговата издатина. Късмет е, че не е паднал. Интересно как конярят ви не го е забелязал по-рано. Заболяването се получава от мръсни конюшни, където отпадъците не се почистват докрай. Ако ми го изпратите утре сутринта, ще се погрижа за копитата и ще науча вашия човек как да слага мехлеми, който ще му дам.

На следващия ден копитата ми бяха почистени и натъпкани с кълчища, напоени със силно лекарство. Трябва да ви кажа, че усещането беше много неприятно. Лекарят нареди всички отпадъци да се изнасят от конюшната всеки ден и пода да се държи много чист. Да ме хранят с кърмилото от трици, по-малко трева и да намалят овеса, докато краката ми се оправят. Лечението скоро възвърна жизнеността ми, но мистър Бари бе така възмутен от измамата и на двамата коняри, че се отказа да поддържа собствен кон. Реши, че когато има нужда, ще си взима под наем. Затова ме държа, докато краката ми оздравяха, а после отново бях продаден.

ЧАСТ ТРЕТА

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ВТОРА

КОНСКИ ПАНАИР

Един конски панаир е несъмнено изключително забавно зрелище за онези, които нямат какво да губят. Най-малкото има какво да се види.

Дълги върволици от млади коне, докарани направо от фермите, стада рунтави уелски понита не по-високи от Бързоножко, стотици работни коне от всякакви породи някои дори със сплетени опашки с червени панделки. Имаше и доста като мен, красиви и чистокръвни, но изпаднали в средната класа поради някаква злополука, недъг, задух или друго заболяване. Имаше и прекрасни животни в превъзходна форма и подходящи за всичко. Те вдигаха високо крака и показваха хода си по най-изискан начин, а конярите тичаха покрай тях и ги водеха на дълги юзди. По-настрани и в по-отдалечените краища на панаира имаше много нещастни създания, съсипани от тежка работа, с възлести колене и задни крака, потреперващи на всяка крачка. Други пък бяха стари и унили, с увиснали долни челюсти и неподвижно полегнали назад уши, сякаш в живота нямаше повече радост и надежда за тях. Някои бяха толкова слаби, че всичките им ребра се брояха, други имаха стари рани по гърбовете или хълбоците тъжна гледка за един кон, който знае, че и той може да изпадне в същото положение.

Навсякъде ставаха големи пазарлъци. Цените ту падаха, ту скачаха. И ако конете можеха да изкажат мнението си, аз лично смятам, че на такъв панаир се лъжеше и мамеше много повече, отколкото човек би могъл да си представи. Мен ме бяха наредили до два-три силни и полезни на вид коне и доста хора идваха да ни оглеждат. Щом видяха болните ми колене, господата ме подминаваха, макар търговецът да се кълнеше, че просто съм се подхлъзнал в конюшната.

Първата работа на купувачите бе да ми отворят устата, после разглеждаха очите, опипваха от горе до долу краката, кожата и мускулите ми и накрая опитваха хода ми. Нямате представа по колко различни начини го правеха. Някои ме опипваха грубо и безчувствено,

сякаш бях парче дърво, докато други леко прекарваха ръце по тялото ми, като от време на време ме потупваха, сякаш искаха да кажат: „С ваше позволение“. Аз, разбира се, преценявах доста добре купувачите според отношението им към мен.

Имаше един човек, за когото си помислих, че ако ме купи, ще бъда щастлив. Той не беше от изисканите господа, нито от кресльовците, които обичаха да се самоизтъкват и да минават за много важни. Беше по-скоро дребен, но добре сложен и чевръст. От начина, по който ме преценяваше, се досетих, че разбира от коне. Говорът му беше благ, а сивите му очи гледаха приветливо и весело. Може и да ви се стори странно, но истината беше, че миризмата на чисто и свежо, която се разнасяше от него, беше причината той да ми се понрави. Не дъхаше на вкисната бира и тютюн, мирис, който ненавиждах, а на свежо — сякаш бе излязъл от купа сено. Човекът предложи двайсет и три лири, но му отказах и той си тръгна. Дълго гледах след него. После се появи някакъв гръмогласен грубиян. Ужасно се изплаших, че ще ме купи, но и той си отиде. Поспряха още двама-трима, които нямаха сериозни намерения. Тогава грубиянът се върна отново и предложи двайсет и три лири. Положението стана много напрегнато, тъй като посредникът започваше да си мисли, че няма да получи онова, което иска и ще се наложи да свали цената. Точно тогава обаче се появи сивоокият. Не можах да се сдържа и протегнах глава към него. Той кротко ме погали по бузата и каза:

— Е, приятелю, струва ми се, че ние двамата ще се спогодим. Ще дам двайсет и четири лири за теб.

— Кажете двайсет и пет и той е ваш.

— Двайсет и четири и десет шилинга, и нито пени повече — да или не?

— Съгласен — отвърна посредникът. — Трябва да знаете, че този кон притежава невероятни качества, а ако ще го впрягате във файтон, направо го купувате без пари.

Сумата беше платена на място — новият ми господар ме хвана за оглавника и ме заведе в една странноприемница, където ме чакаха седло и юзда. Нахрани ме добре с овес и докато ядях, непрекъснато стоеше край мен и говореше или на себе си, или на мен.

Половин час по-късно вече бяхме на път за Лондон. Движехме се по селски пътища и приятни алеи, докато излязохме на главния път за

столицата, по който вървахме без прекъсване, докато на здрачаване стигнахме големия град. Газовите фенери бяха вече запалени. Имаше улици отляво, улици отдясно и улици, които се пресичат и това миля след миля.

Започнах да си мисля, че никога няма да стигнем. Най-последно излязохме на дълга пиаца за кабриолети и ездачът ми весело се провикна:

— Добър вечер, шефе!

— Здравсти! — отвърна му друг глас. — Намери ли свестен кон?

— Мисля, че да — отвърна собственикът ми.

— Желая ти много късмет с него!

— Благодаря, шефе! — И ние се отдалечихме. Скоро свихме по една от страничните улици и някъде към средата отново завихме по много тясна уличка. Къщите от едната страна имаха доста бедняшки вид, а от другата се редяха конюшни и помещения за файтони.

Моят господар спря пред една от къщите и изсвири. Вратата се отвори и навън изтича млада жена, следвана от момченце и момиченце. Докато ездачът ми слезе от седлото, те радостно го приветствуваха.

— Хайде, Хари, момчето ми, отвори портата, а мама ще донесе фенера.

В следващия миг всички вече ме бяха наобиколили в малкото дворче пред конюшната.

— Кротък ли е, татко?

— Да, Доли, кротък е като котенцето ти. Ела да го погалиш.

И веднага малката ръчичка вече ме галеше по рамото. Ах, да знаете само колко ми беше приятно!

— Докато го изтриеш, аз ще му донеса кърмилото от трици — каза майката.

— Добре, Поли, той точно от това се нуждае. А знам, че и мен също ме чака вкусна вечеря.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ТРЕТА

ВПРЕГНАТ В ЛОНДОНСКИ КАБРИОЛЕТ

Името на новия ми господар беше Джеремая Баркър, но тъй като всички му викаха Джери, и аз ще го наричам така. Той и съпругата му Поли си бяха лика-прилика. Тя беше пълничка, спретната и чиста женица, с гладка тъмна коса, тъмни очи и усмихната малка уста. Момчето беше почти дванайсетгодишно високо, честно и добродушно. А малката осемгодишна Дороти (викаха и Доли) бе умалено копие на майка си. Всички бяха много силно привързани един към друг. Не съм виждал такова щастливо семейство нито преди, нито след това. Джери притежаваше собствен кабриолет и два коня, за които се грижеше и караше сам. Другият му кон беше високо бяло животно с доста едър кокал на име Капитан. Вече беше стар, но на младини трябва да е бил прекрасен. Все още имаше навика красиво да извива шията си и гордо да изправя глава. Всъщност това бе едно чистокръвно, възпитано и благородно животно до мозъка на костите си. Каза ми, че като млад е участвувал в Кримската война. Бил собственост на един кавалерийски офицер, който винаги яздел начело на полка. Но за това ще ви разкажа по-късно.

На другата сутрин, след като ме измиха и разчесаха добре, Поли и Доли дойдоха в двора, за да се опознаем. Хари помагаше на баща си от ранни зори, но вече ме беше определил като „голяма работа“. Поли ми донесе резен ябълка, а Доли комат хляб и двете се държаха с мен така, сякаш отново бях Черния красавец от младини. Изпитвах огромно удоволствие от това, че отново ме гледат и ми говорят нежно и направих всичко възможно, за да им покажа, че и аз желая приятелството им. Поли смяташе, че съм много красив и ако не бяха пострадалите ми колене, дори прекалено изискан за кабриолет.

— Разбира се, никой не може да каже чия е вината за нараняването му — рече Джери, — и след като не знам, аз съм готов да застана на негова страна, защото досега не съм яздил кон с по-твърда и сигурна стъпка. Какво ще кажеш да го наречем Джак, а Поли? На името на предишния ни кон.

— Съгласна съм — отвърна тя. — Обичам хубавото име да не се губи.

Капитан излезе с кабриолета и работи цяла сутрин. След училище Хари дойде да ме нахрани и напои. Следобед впрегнаха в кабриолета мен. Джери така внимателно провери дали хамута и юздата са ми удобни, че сякаш самият Джон Манли се бе върнал при мен. Когато отпусна и подопашния ремък с една-две дупки, всичко легна чудесно на мястото си. Нямаше къса юзда, нямаше юздечка — истински благодат!

Минахме по страничната уличка и излязохме на голямата пиаца, където Джери беше извикал „Добър вечер!“. От едната страна на широката улица имаше високи къщи с прекрасни витрини на магазините отдолу, а от другата стара църква с двор, заобиколен от желязна ограда. Покрай железните перила се бяха наредили няколко файтона в очакване на клиенти. По земята имаше разхвърляна слама. Някои от мъжете стояха на групички, други седяха на каприте и четяха вестници. Един-двама хранеха конете си със сено или ги пояха. Ние спряхме зад последния кабриолет. Двама-трима кочияши дойдоха да ме огледат и да си кажат мнението.

— Идеален е за погребения — рече един.

— Прекалено е красив — мъдро поклати глава втори. — Още тия дни ще му откриеш някой недостатък, инак да не се казвам Джоунс.

— Е — сговорчиво въздъхва Джери, — предполагам, няма нужда да търся недостатъка, докато сам не се покаже. Няма да се натъжавам от сега, я!

Появи се широколик мъж в огромно сиво палто, с огромна сива пелерина, огромни бели копчета, сива шапка и синьо вълнено шалче, завързано свободно около врата. Косата му също беше сива, но човекът имаше вид на веселяк и всички му направиха път. Той ме огледа толкова внимателно, сякаш се канеше да ме купува, след което се изправи с пышкане и рече:

— Това е кон точно за теб, Джери. Не знам колко си дал за него, но колкото и да е струва си!

Така бях приет на пиацата.

Мъжът се казваше Грант, но му викаха Сивия Грант или шефа. Той беше работил на тази пиаца най-дълго от всички и смяташе за свое задължение да урежда споровете и да прекратява разприте. По

характер беше весел и разумен, но разгнеवेशе ли се, когато беше попрепил, никой нямаше желание да се приближава до него, защото юмрукът му беше много тежък.

Първата седмица работата с кабриолета ми се видя много трудна. Не бях свикнал с Лондон и шумът, бързането, тълпите от коне, каруци и карети, сред които трябваше да си пробивам път, ме изтощаваха. Скоро обаче установих, че мога да имам пълно доверие в господаря си, след което се успокоих и свикнах.

Джери беше най-добрият кочияш, когото някога съм познавал. Но което беше по-важно, той мислеше за коня си точно толкова, колкото и за себе си. Бързо разбра, че имам желание да работя и да дам всичко, на което съм способен, затова никога не ме удряше с камшик. Случваше се само леко да прекара края му по гърба ми, когато искаше да продължа. Дори тогава отгатвах какво трябва да правя само по начина, по който хващаше поводите. В крайна сметка камшикът му много по-често стърчеше отстрани на капрата, отколкото в ръката.

Не мина много време и разбирателството между мен и господаря ми достигна до съвършенство. И в конюшната правеха всичко, за да ми бъде удобно. Боксовете бяха от по-старият вид, с наклонен под, но на задната им страна имаше по две подвижни дъски, така че нощем и когато почивахме, Джери свалеше оглавниците ни и повдигаше дъските, за да можем да се обръщаме и да заставаме на която страна ни е удобно.

Джери ни държеше много чисти и се стараеше да ни набави най-разнообразна храна. И винаги в изобилие. Не само това — водата, която пиехме, бе винаги много прясна и чиста, и стоеше край нас ден и нощ, освен, разбира се, когато бяхме изпотени. Някои хора твърдят, че конете не бивало да пият колкото си искат вода, но аз съм убеден, че ако ни е позволено да пием винаги, когато пожелаем, ние не прекаляваме и се чувствуваме далеч по-добре, отколкото ако погълнем половин кофа наведнъж, след като сме прежаднали и капнали. Някои кочияши отиват да си пият бирата в къщи и ние трябва да ядем с часове само сухо сено и овес, без капчица вода. После естествено пием много наведнъж, от което страда дишането ни, а понякога се увреждат и стомасите. Най-хубавото нещо бяха неделните почивки. Цялата седмица работехме толкова напрегнато, че ако не беше този ден, струва

ми се, нямаше да издържим. Можехме и да се видим, и да поприказваме. В един такъв ден научих историята на моя събрат.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА

СТАРИЯТ БОЕН КОН

Капитан бил обзяден и обучен за боен кон. Първият му собственик бил кавалерийски офицер, който тръгнал да участва в Кримската война. Капитан каза, че обучението с други коне било много приятно. Препускали заедно, обръщали се вкупом наляво или надясно, спирали по команда или се втурвали с пълна скорост при звука на тръбата и офицерския сигнал. Като млад Капитан бил със стоманеносив цвят и на петна. Смятали го за много красив. Господарят му, млад и неустрашим благородник, бил много привързан към него и от самото начало го обсипвал с грижи и добрина. И така, Капитан възприемал живота на бойния кон за много приятен, но когато дошло време да го прехвърлят в чужбина с един огромен кораб, той променил мнението си.

— Беше ужасно — продължи той. — Ние, естествено, не можехме сами да се качим на кораба, затова ни завързаха със здрави ремъци, повдигнаха ни и въпреки че се съпротивлявахме, залюляха ни във въздуха над водата и ни стовариха на палубата на огромния параход. Там ни прибраха в малки тесни отделения, откъдето дълго време не можехме да виждаме небето или да се разтъпчем. Понякога, когато имаше вълнение, параходът силно се клатеше, а ние се блъскахме насам-натам и се чувствувахме ужасно. Най-последно обаче всичко свърши. Повдигнаха ни и ни залюляха отново във въздуха, докато ни стоварят на сушата. Бяхме безкрайно щастливи, пръхтахме и цвилехме от възторг, че отново усещаме твърда земя под краката си.

Скоро разбрахме, че страната, в която сме дошли, се различава от нашата и че освен битките, трябва да понасяме и много други несгоди. И все пак повечето от мъжете бяха така силно привързани към конете си, че правеха всичко възможно да облекчат живота им, въпреки снеговете, влагата и безбройните неудобства.

— Ами самите битки? — попитах аз. — Не бяха ли те най-лошото?

— Как да ти кажа... — Ние обичахме да чуваме зовящия тръбен зов, с нетърпение се впускахме в бой. Е, понякога се налагаше с часове да чакаме неподвижно, докато чуем командата. Затова пък след туй се втурвахме напред с такава радост и настървение, сякаш не съществуваха снаряди, щикове и куршуми. Струва ми се, че докато чувствувахме ездачите си здраво върху седлото с ръка върху юздата, нито един не се боеше — дори когато ужасните шрапнели се завъртаха във въздуха и се пръскаха на хиляди парчета.

Аз участвах в много бойни действия заедно с благородния ми господар, без да ни ранят нито веднъж. Макар да виждах коне, простреляни с куршуми, пронизани с щикове и разсечени с ужасни ятагани, макар да ги оставяхме мъртви на полето да умрат мъчително от раните си, нито веднъж не се побоях за себе си. Бодрият глас, с който господарят ми окуражаваше хората си, ме караше да се чувствам безсмъртен. Така му се доверявах, че бях готов да се втурна дори и срещу дулото на оръдието. Видях посечени смели мъже, мнозина падаха смъртоносно ранени от седлата. Чувал съм виковете и стенания на умиращи, препускал съм върху земя, хлъзгава от кръв, заобикалял съм ранени мъже и животни, за да не ги прегазя, до ужасния ден, в които изпитах страх. Този ден няма да забравя, докато съм жив.

Тук старият Капитан замълча, за да си поеме дъх. После продължи:

— Това стана една есенна сутрин. Както обикновено, проверката беше свършила час преди разсъмване и ние бяхме в пълна бойна готовност — независимо дали щяхме да се бием или не. Мъжете стояха край конете си в очакване на заповеди. Колкото повече се развиделяваше, толкова по-ясно ставаше, че сред командния състав царя вълнение. И още преди настъпването на деня, чухме оръдейните изстрели на неприятеля.

После долетя офицер на кон и заповяда на всички да се мятат на седлата. Миг и заповедта беше изпълнена. Конете чакаха докосването на юздата или натиска на шпорите. Всички бяхме възбудени и нетърпеливи, но въпреки това бяхте така добре обучени, че само дъвчехме мундщуците и от време на време неспокойно мяхме глави, инак не помръдвахме.

С моя мил господар бяхме начело на строя и докато всички стояха напрегнати и неподвижни, той хвана едно непокорно развито кичурче от гривата ми и го приглади. После ме потупа по шията и каза: „Днес ще имаме тежък ден, Беярд, момчето ми, но ще изпълним дълга си, както винаги“!

Тази сутрин той гали шията ми много повече от обикновено. Галеше ме бавно и непрестанно, някак замислен. Обичах допира на ръката му, затова гордо и щастливо изпъчих гърди, но стоях неподвижно, защото го познавах и разбирах кога иска да кротувам и кога да лудувам.

Не мога да разкажа всичко, което се случи през този ден, но ще ти опиша последната атака. Битката се състоя в една долина точно пред оръдията на противника. Междувременно бях свикнал с грохота на тежките оръдия, пукота на пушките и пищенето на куршумите, но никога дотогава не бях излизал срещу такъв силен огън. Отляво, отдясно и отпред стреляха, а отгоре ни се изсипваха снаряди. Много смели мъже бяха убити, много коне паднаха, събаряйки ездачите си от седлата. Други пък, останали без ездачи, излизаха обезумели от строя и ужасени, че са сами, без направляваща ръка, се връщаха и притискаха до старите си другари, за да атакуват заедно с тях.

Колкото и да бе страховито, никой не спря, никой не се отказа. Всеки изминал миг редиците ни оредяваха, но паднеше ли някой, ние се приближавахме един към друг, за да сгъстим строя. И вместо да се разколебаем или забавим ход, колкото повече наближавахме оръдията, толкова по-вихрено галопирахме, обвити с бял дим, през който проблясваха огнени езици...

Моят господар, моят скъп господар, окуражаваше другарите си, вдигнал високо дясна ръка. Но един снаряд профуча край главата ми и го удари. Усетих как се олюля, макар да не извика. Опитах се да намаля ход, но сабята падна от десницата му, лявата ръка отпусна поводите и като политна назад от седлото, той падна на земята. Останалите ездачи летяха покрай нас, повлякоха ме във вихъра си и аз се отдалечих от мястото, където бе паднал господарят ми.

Исках да бъда край него и да не го оставям под галопиращите конски копита, но всичките ми опити бяха напразни. Без господар и приятел, аз се почувствувах сам в тази огромна касапница. Страхът ме завладя и аз се разтреперих така, както никога не бях треперил. И

подобно на другите коне се опитах да вляза в строя, за да галопирам с тях. Сабите на войниците обаче ме отблъскваха. В този миг един боец, чийто кон бе убит, ме хвана за юздата и се метна отгоре ми. И с този нов господар аз отново се впуснах напред. Нашата неустрашима рота обаче беше жестоко пометена и онези, които останаха живи след страховития бой за оръдията, се върнаха обратно. Някои от конете бяха толкова тежко ранени, че почти не можеха да се помръднат от загуба на кръв, други благородни същества опитваха да се влачат на три крака, а трети, с усилие се изправиха на предните си крака, тъй като задните им бяха простреляни. Стенанията им бяха сърцераздирателни, а умолителните погледи в очите им, обърнати към онези, които ги подминаваха и оставяха на произвола на съдбата, няма да забравя никога. След битката донесоха ранените войници, а мъртвите погребяха.

— А какво стана с ранените коне? — попитах. — Да умрат ли ги оставиха?

— Не. Ветеринарните лекари обикаляха бойното поле с пистолетите си и ги застрелваха. Някои, които бяха по-леко ранени, прибираха и лекуваха, но по-голяма част от тези благородни, усърдни създания, излезли на бой тази сутрин, никога не се завърнаха! На четири коня се завърна един.

Повече не видях любимия си господар. Предполагам, че когато е паднал от седлото, е бил вече мъртъв. Никога не съм обичал друг господар така, както обичах него. Участвувах в още много битки, но бях ранен само веднъж, и то леко. И тъй, когато войната свърши, аз се върнах в Англия така силен и здрав, както я бях напуснал.

— Чувал съм хората да говорят, че войната била много хубаво нещо — промълвих.

— Ах! — въздъхна той. — Това значи, че никога не са я виждали. Вярно, много е хубаво, но когато няма неприятел, когато всичко е само тренировка, парад или учебен бой. Да, тогава наистина е много хубаво. Но когато хиляди добри и смели мъже и животни са убити или осакатени завинаги, нещата изглеждат доста по-различно.

— Знаеш ли за какво се биха?

— Не — отвърна Капитана. — Това надхвърля възможностите на един кон. Но неприятелите ни сигурно са били лоши, щом е трябвало да изминем толкова път по море за да се бием с тях.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ПЕТА

ДЖЕРИ БАРКЪР

За пръв път срещях такъв добър човек като новия ми господар. Той беше мил, приветлив и държеше на справедливостта точно толкова, колкото и Джон Манли. По нрав пък бе тъй сговорчив и весел, че малцина успяват да се скарат с него. Обичаше да си измисля песнички и сам да си ги пее. Едно от любимите му стихчета бе следното:

*Елате, мамо и татко,
и сестра и братко,
всички тук се съберете,
един другиму си помогнете.*

Семейството му наистина живееше заедно. Хари разбираше от работата в конюшната далеч по-добре, отколкото се полагаше за възрастта му, и винаги се стремеше да направи всичко, което бе по силите му. Поли и Доли пък идваха сутрин да помагат за кабриолета изчеткваха и изтупваха възглавниците, измиваха стъклата. В това време Джери ни издокарваше в двора, а Хари се грижеше за амуницията. Всички непрекъснато се смееха и закачаха, което повишаваше и нашето настроение. Затова с Капитан бяхме много по-работоспособни, отколкото ако слушахме кавги и грубости. Ставаха рано сутрин, защото Джери казваше:

*Ако ти от сутринта
губиш време ей така
и за цяло и нецяло,
няма да го видиш цяло
чак до края на деня.
Можеш да се притесняваш,*

*все да бързаш, да летиш
да, но все ще закъсняваш
и стрелка да превъртиш.*

Той не можеше да понася неразумното размотаване и пилеене на време. И нищо не го дразнеше така, както хората, които винаги закъсняваха и искаха коня да бърза за сметка на ленивостта им.

Един ден от кръчмата близо до пиацата излязоха двама разпуснати младежи и извикаха на Джери.

— Хей, кочияша! Слушай внимателно! Доста сме закъснели. Пусни малко повече пара и ни закарай до гара „Виктория“ за влака в един часа. Ще получиш един шилинг отгоре!

— Ще ви закарам с нормална скорост, господа. Шилингите не могат да платят такова бързане.

Хари беше спрял кабриолета си до нашия. Той бързо отвори вратата и рече:

— Аз съм вашият човек, господа. Качете се на моя кабриолет и конят ми ще ви закара навреме. — А докато затваряше вратата намигна към Джери и додаде: — Ще наруши принципите си, ако се позабърза малко. — После шибна измъчения кон и се понесе по улицата.

Джери ме потупа по шията.

— Не, Джак, тая работа не се плаща с един шилинг, нали момчето ми?

Въпреки че Джери решително отказваше да кара бързо, за да угоди на неразумните клиенти, той винаги поддържаше бодър, равномерен ход и казваше, че няма нищо против „да пусне малко пара“, стига да знае, че си заслужава.

Добре си спомням как една сутрин чакахме клиенти на пиацата и покрай нас мина млад човек, понесъл тежък куфар. Подхлъзна се на парче портокалова кора, захвърлено върху тротоара и тежко падна. Джери пръв изтича и му помогна да стане. Младият човек изглеждаше силно зашеметен и когато го отведоха да поседне в близкия магазин, от начина, по който се движеше, личеше, че много го боли. Джери, разбира се, се върна на пиацата, но след десетина минути един от продавачите го извика и ние спряхме до тротоара.

— Можете ли да ме закарате до Югоизточната гара? — попита младежът. — Боя се, че заради това проклето падане изгубих много време, но в никакъв случай не бива да изпускам влака в дванайсет. Ще ви бъда много благодарен, ако успеете да ме закарате навреме и с удоволствие ще ви платя повече.

— Ще направя всичко, каквото мога с готовност — отговори Джери, — стига да смятате, че сте достатъчно добре, сър.

Младежът изглеждаше зле и беше ужасно пребледнял.

— Трябва да стигна на всяка цена — развълнувано каза той. — Моля ви, отворете вратата и да не губим повече време.

В следващия миг Джери беше на капрата, бодро ми подсвиркваше и подръпваше поводите, а на мен ми бе съвсем ясно какво трябва да правя.

— Хайде, Джак, моето момче, покажи какво можем, когато знаем, че има смисъл!

Денем улиците са задръстени от превозни средства и движението из града е много трудно, но ние направихме каквото можахме. А когато добрият кочияш и добрият кон, които се разбират помежду си, мислят едно и също, те могат да направят чудеса. Устата ми бе много чувствителна — можех да бъда управляван и с най-лекото докосване на юздата, а това бе безценно качество за лондонските улици, гъмжащи от файтони, кабриолети, дилижанси, каруци, талиги и големи фургони, които кретаха със скоростта на пешеходец. Някои вървяха наляво, други надясно, някои се движеха бавно, други искаха да ги задминат; автобусите спираха на всеки няколко минути, за да качват пътници, с което принуждаваха коня зад тях да спре или да ги задмине и да застане отпред. Тъкмо се опитах да задминеш и се втурвах в тясната пролука, и отново се връщах зад дилижанса. Току ти се стори, че се е отворила възможност за изпреварване и най-сетне успяваш да се провреш, а разстоянието между колелата е толкова малко — само няколко сантиметра и ще се остържат едно о друго. Както и да е, известно време се носиш напред, но скоро се озоваваш в дълга редица от каруци и файтони, които едва се влачат. Или пък попадаш в обичайните задръствания и трябва да чакаш дълго, докато колата пред теб завие в пресечката или се намеси полицаи. Трябва да си готов да използваш всяка възможност — открие ли се свободно пространство, втурваш се напред, като мълниеносно преценяваш имаш ли място и

време, за да не се заклещят и счупят колелата, гледаш и внимаваш за теглича на съседното возило да не се забие в гърдите или рамото ти. За всичко трябва да си нащрек. Искаш ли да се придвижваш бързо из Лондон през деня, трябва да имаш голям опит.

Ние с Джери бяхме свикнали с тези маневри — само да решехме, никой не можеше по-добре от нас да се промъква из улиците. Аз бях бърз и смел и напълно се доверявах на кочияша си. Джери беше бърз, но в същото време — търпелив и можеше да ми се довери, да разчита на мен, а това също беше от изключително значение. Той много рядко използваше камшика. Само по гласа му и цъкането с език познавах дали иска да ускоря ход; а с юздата ми подсказваше в коя посока да тръгна, така че до камшик не се стигаше. Но да се върна към историята с младия мъж.

Улиците бяха много претъпкани в този ден, но ние се придвижвахме сравнително бързо, докато стигнахме в началото на улица „Чипсайд“, където за две-три минути се получи задръстване. Младежът подаде глава и разтревожено каза: „Май по-добре да слеза и да вървя пеша. И да тръгнем веднага, пак няма да стигна навреме.“

— Ще направя всичко възможно, сър — отвърна Джери. — Мисля, че ще успеем. Това задръстване не може да продължава още дълго, а багажът ви е твърде тежък, за да го носите, сър.

Точно тогава каруцата пред нас се раздвижи и този път имахме късмет. Насам-натам, оттук-оттам, аз правех всичко, на което е способен един кон. За щастие бързо преминахме и през Лондонския мост, защото цялата върволица от файтони и кабриолети очевидно гонеше същия влак. Във всеки случай долетяхме пред гарата с още много като нас, точно когато големият часовник показваше дванайсет без осем минути.

— Слава богу, пристигнахме навреме! — каза младежът. — Благодаря, приятелю, на теб и на чудесния ти кон! Спестихте ми повече, отколкото може да се купи с пари. Вземи тази половин крона от мене.

— Не, сър, не, благодаря ви. Радвам се, че успяхме, но не се бавете повече. Звънецът се чува. Хей, носач! Вземи багажа на този господин — за дувърския влак в дванайсет часа! — И без да чака повече, Джери изви обратно, направи място на другите кабриолети,

които пристигат в последната минута и спря край тротоара, докато премине суетнята.

— Толкова съм доволен! — каза той. — Толкова съм доволен! Горкият младеж! Странно за какво беше толкова притеснен?

Когато не се движехме, Джери често си говореше сам достатъчно високо, за да го чувам.

Върнахме се на пиацата и по негов адрес започнаха големи смехове и подигравки. Карал бил бързо, за да вземе нещо отгоре, което противоречало на принципите му. Всички искаха да разберат колко е спечелил.

— Много повече от обикновено — отвърна той и кимна лукаво. — Онова, което получих, ще ми осигури спокойствие поне за няколко дни.

— Дрън-дрън! — рече един.

— Мошеник! — обади се втори. — Седнал нас да поучава, а сам той ги върши едни...

— Слушайте, приятелчета — каза Джери, — човекът ми предложи половин крона като възнаграждение, но аз не я взех. За мен бе достатъчна награда да видя колко беше щастлив, че не изпусна влака. А ако от време на време на нас с Джак ни се прииска да потичаме по-бързичко, това си е лично наша работа и не ви засяга.

— Хм — обади се Лари, — ти никога няма да забогатееш.

— Сигурно си прав — отвърна Джери, — но надали ще стана по-нещастен от това. Много пъти съм слушал десетте божии заповеди, но не съм забелязал в някоя от тях да се казва „... и ще бъдеш богат“. А в Новия завет има толкова любопитни истории за богати хора, че бих се чувствувал доста неловко, ако става един от тях.

— Стига изобщо някога да забогатееш — обади се шефът, като гледаше през рамо над покрива на кабриолета си — ти напълно ще си го заслужил, Джери, и твоето богатство няма да ти донесе проклятие. А ти, Лари, ще си умреш беден, защото харчиш твърде много пари за камшици.

— Добре де — отвърна Лари, — какво да правя, като конят ми отказва да се помръдне без камшик?

— Ти изобщо не си правиш труда да провериш дали ще върви без него. Камшикът е все в ръката ти и ако това не уморява теб, то изтощава коня. Сам знаеш, че непрекъснато сменяш конете си. А

защо? Защото за миг не ги оставяш на мира и не им казваш добра дума.

— Просто нямам късмет — каза Лари. — Там е работата.

— Няма и да имаш! — рече шефът. — Късметът е много взискателен към този, при когото отива, и най-вече предпочита хора със здрав разум и добро сърце. Поне моят опит на това ме е научил.

Шефът се зачете отново във вестника си, а останалите се разотидоха при кабриолетите си.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ШЕСТА

НЕДЕЛЕН ПРЕВОЗ

Една сутрин Джери тъкмо ме бе нагласил между тегличите и закопчаваше ремъците, когато в двора влезе един господин.

— Добро утро, мистър Баркър — каза той. — Бих искал да се уговоря с вас да водите мисис Бригс на църква всяка неделя сутрин. Напоследък посещаваме Новата църква, а тя е твърде далеч и мисис Бригс не може да ходи дотам пеша.

— Благодаря ви, сър — отвърна Джери, — но моето разрешително е само за шест дни, така че не мога да взимам пари в неделя. Няма да е честно.

— О! — възкликна другият. — Не знаех, че разрешителното ви е за шест дни, но, разбира се, това лесно може да се промени. Ще се погрижа и за доброто ви заплащане. Работата е там, че мисис Бригс предпочита точно вие да я возите.

— С радост бих услужил на госпожата, сър, но навремето имах разрешително за седем дни и работата бе прекалено много и за мен, и за коня ми. Година след година, ту насам, ту натам, без нито един ден почивка, без нито една неделя, в която да видя жената и децата, или да отида на църква, както бях свикнал да правя преди да се захвана с тази работа. Затова през последните пет години работя с разрешително за шест дни и смятам, че е по-добре във всяко едно отношение.

— О, разбира се, всеки човек трябва да почива или да има възможност да ходи на църква, но аз си мислех, че няма да ми откажете за толкова кратко разстояние, и то само веднъж на ден. Следобедите и вечерите ще ви бъдат свободни, а ние, както знаете, сме много добри клиенти.

— Да, сър, така е, и аз съм ви благодарен за всичко, затова винаги с радост и гордост бих услужил на вас и госпожата. Но от неделите си не мога да се откажа, сър, не, наистина не мога. Чел съм, че бог създал човека, а после конете и всички други животни. Щом го направил, определил един ден за почивка и им заповядал всички да почиват един ден от седмицата. Според мен, сър, той сигурно е знаел

кое е добро за тях, а аз с положителност знам кое е добро за мен. Сега, след като си почивам един ден, се чувствавам по-силен и по-здрав. Конете също са бодри и не се изтощават така бързо. Всички кочияши, които работят по шест дни, са на това мнение, а да не говорим, че сега имам повече спестени пари в банката, отколкото когато и да било преди. Що се отнася до жената и децата — боже опази! Не биха се съгласили да работят седем дни за нищо на света!

— Е, тогава няма да настоявам мистър Баркър, ще попитам на друго място — каза господинът и си тръгна.

— Няма как, момчето ми, трябва да си запазим неделите — обърна се Джери към мен. — Поли! — извика той. — Поли, ела тук!

Тя беше при нас след минута.

— Какво има, Джери?

— Виж, мила, мистър Бригс иска да карам мисис Бригс на църква всяка неделя. Казвам му, че разрешителното ми е за шест дни, а той ми вика: „Извади си разрешително за седем дни, а аз ще се погрижа да си получиш своето.“ Знаеш, Поли, че те са много добри клиенти. Мисис Бригс често пазарува с часове или ходи на гости, но си плаща честно и щедро като истинска дама. Няма подбиване на цената, няма от три часа да прави два и половина, както правят някои. Да не говорим колко почтено е за конете, вместо да препускат към гарата, за да могат закъснелите ленивци да хващат влаковете си. Не изпълня ли обаче това нейно желание, много вероятно да ги изгубим като клиенти. Ти какво ще кажеш, женичке?

— Ще кажа това, Джери — отвърна тя, като говореше много бавно, — че дори мисис Бригс да ти дава по една златна лира всяка неделя, за нищо на света не бих искала отново да работиш по седем дни. Знаем какво значи да нямаш недели, а сега знаем и какво значи те да бъдат само наши. Слава богу, печелиш достатъчно добре, за да живеем, макар понякога да ни е трудно да плащаме за сеното и овеса, за разрешителното и наема. Но скоро Хари също ще започне да припечелва, а аз предпочитам да живея по-мизерно, но никога да не се връщат онези ужасни времена, когато не можеше да отделиш и минутна за децата си, когато не можехме да отидем на църква заедно или да прекараме един щастлив спокоен ден. Боже опази, тези времена никога да не се връщат! Това казвам аз, Джери.

— Същото рекох и аз на мистър Бригс, скъпа, и смятам да удържа на думата си. Затова не се разстройвай, Поли! — Тя вече плачеше. — И два пъти повече да печелех, за нищо на света не бих се върнал на старото положение, така че всичко е наред, женичке. Сега искам да се развеселиш, а аз трябва да отивам на пиацата.

Изминаха три седмици от този разговор, а поръчки от мисис Бригс нямаше, което означаваше, че трябваше да разчитаме само на пиацата. Джери го изживяваше доста тежко, защото там работата бе далеч по-неприятна както за коня, така и за човека. Поли обаче винаги го ободряваше с думите: „Нищо, татенце, нищо“ и добавяше:

*Прави си своето добро,
за друго не мисли.
Ще дойде правдата сама,
когато не я чакаш ти.*

Скоро на пиацата се разчу, че Джери е изгубил най-добрия си клиент, разчу се и причината. Повечето от мъжете го обявиха за глупак, но двама-трима взеха неговата страна.

— Ако работниците не държат на неделите си, скоро и тях няма да им оставят. А на неделя имат право и хората, и животните. По божии закон всеки има един ден почивка, а и според английските закони е така. Аз смятам, че трябва да пазим правата, които ни дават законите и да ги съхраним за децата си.

— Хубаво говорите вие, вярващите — рече Лари, — но аз винаги предпочитам да изкарам по някой шилинг, когато мога. Освен това не вярвам на религията, защото не виждам вашите религиозни хора да са по-добри от останалите.

— Ако не са по-добри — намеси се Джери, — това значи, че не са искрено религиозни. По същата логика можеш да кажеш, че законите в нашата държава не са добри, защото някои хора ги нарушават. Ако човек дава воля на гнева си, говори лошо за съседа си и не си плаща дълговете, той не е религиозен. Изобщо не ме интересува колко често ходи на църква. Но ако някои хора са подли и нечестни, това не прави религията по-неистинска. Истинската религия

е най-доброто и най-вярното нещо на света и единственото, което може да направи човек щастлив, а света по-добър.

— Ако религията беше толкова добра — обади се Джоунс, — твоите религиозни хора нямаше да ни карат да работим в неделя. А ти знаеш, че много от тях го правят. Ако питате мен, религията не е нищо друго, освен измама. Че нали ако ги нямаше богомолците и тия, дето ходят на църква, едва ли някой от нас щеше изобщо да излиза в неделя. Но те имат своите привилегии, както ги наричат, а аз нямам. Затова очаквам някой от тях да отговаря за душата ми, ако аз самият не успея да я спася.

Няколко мъже изръкопляскаха на тези думи, но Джери рече:

— Това може и да звучи добре, но не е вярно. Всеки човек трябва да се грижи за собствената си душа. Не можеш да я оставиш пред чуждата врата като подхвърлено дете и да очакваш друг да се грижи за нея. Нима не разбирате, че ако винаги седите на каприте си в очакване на клиенти, хората ще си кажат: „Ако ние не го вземем, някой друг ще го стори. Очевидно той няма нужда от никаква неделя.“ Ала те не проникват до същината на проблема, иначе щяха да разберат, че ако не идват за кабриолет, нашето стоене тук става безсмислено. Но хората не обичат да се задълбочават. Така им е по-удобно. Ако обаче вие, които работите в неделя, не се борите за своя почивен ден, никой друг няма да ви го даде.

— А какво ще стане тогава с всички добри хора, които няма да могат да стигнат до любимите си проповедници в неделя? — попита Лари.

— Не съм аз този, който решава какво да правят другите — отвърна Джери. — Но ако не могат да отидат надалеч, ще отидат по-наблизо, а ако вали, ще си сложат мушамите, както правят през седмицата. И изобщо справедливото дело винаги може да бъде извършено. Не е ли справедливо — значи може да се мине и без него. Тъй че добрият човек все ще намери начин — това важи както за нас, кочияшите, така и за неделните ни клиенти.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И СЕДМА

ЗЛАТНОТО ПРАВИЛО

Две-три седмици след това се прибирахме в двора привечер. Поли дотича през улицата с фенера. Тя винаги го носеше, ако не валеше много силно.

— Всичко се уреди, Джери. Мисис Бригс изпрати слугата си днес следобед иска утре в единайсет да минеш да я вземеш. Аз му рекох: „Ще дойде, разбира се, но ние предполагахме, че вече е наела някой друг.“ А той ми вика: „Господарят наистина беше ядосан, дето мистър Баркър отказал да идва в неделя. Опита с други кабриолети, но на всички им намираше недостатъци. Някои карат твърде бързо, други твърде бавно, а господарката казва, че нито един кабриолет не бил така хубав и чист като вашия, та за друг кабриолет не ще и да чуе.“

Поли едва си поемаше дъх, а Джери избухна във весел смях:

— „Ще дойде правдата сама, когато не я чакаш ти.“ Както обикновено, ти беше права, скъпа. Тичай да ми стоплиш вечерята, а аз ей сегинка ще разпегна Джак и ще му дам храница и водица — да е доволен.

Мисис Бригс поръчваше кабриолета толкова често, колкото и преди, но никога в неделя.

И все пак веднъж ни се наложи да работим в неделя. Ето как се случи това. Всички се бяхме прибрали в събота вечерта много изморени, но и щастливи, че на следващия ден ни очаква почивка. Нещата обаче се оказаха по-различни.

В неделя сутринта Джери ме миеше на двора, когато Поли се приближи с вид на човек, който има да съобщи нещо важно.

— Какво има? — попита той.

— Знаеш ли, скъпи, клетата Дайна Браун току-що получи писмо, в което пише, че майка ѝ е тежко болна и че ако иска да я завари жива, трябва да тръгне веднага. Къщата на майка ѝ е на десет мили извън града. Дори да вземе влака, пак трябва да върви четири мили пеша. Каквато е слаба и бебето ѝ е само на четири седмици, това е

невъзможно. Пита дали ще я закараш с кабриолета и обещава да ти плати добре, щом намери пари.

— Добре, добре, лесна работа. Парите не са важни, ами ще си загубим неделята. Конете са изморени, аз също. Там е цялата работа, я...

— Не е така, защото става дума за половин неделя, а пък знаеш, че трябва да помагаме на другите така, както бихме искали и те да ни помагат. А аз знам много добре какво бих искала, ако моята майка умираше.

— Я, Поли, ти си била цял проповедник! Е, щом чух неделната проповед, можеш да отидеш и да кажеш на Дайна, че тръгваме в десет. Но почакай, мини през месаря Брендън, предай му моите поздрави и го попитай дали ще ми услужи с леката си двуколка. Знам, че никога не я използва в неделя, а за коня ще бъде истинско облекчение.

Поли скоро се върна — месарят с радост се съгласил да му даде двуколката си.

— Е добре — каза Джери, — завий ми малко хляб и сирене, а аз ще се опитам да се върна колкото може по-рано следобед.

— Аз пък ще приготвя баницата с месо по-рано, вместо за вечеря — заяви Поли.

Джери започна да се подготвя за път, като през цялото време тананикаше любимата си песничка „Поли, жената без грешка“.

За пътуването избраха мен и в десет часа потеглихме с леката висока двуколка, която се теглеше толкова лесно, че след тежкия кабриолет не я усещах.

Беше чуден майски ден и щом излязохме от града, чистият въздух, ароматът на зелена трева и меките междуселски пътища ми действаха така приятно, както някога. Скоро се почувствувах бодър и свеж.

Семейството на Дайна живееше в малка ферма, до която се стигаше по зелена алея, а в близост имаше хубава ливада с няколко чудесни сенчести дървета. На ливадата пасяха две крави. Млад човек покани Джери да вкара двуколката на ливадата и му предложи да ме завърже в обора. Извини се, че не може да ни предостави по-добри конюшни.

— Ако кравите ви нямат нищо против — отвърна Джери, — конят ми ще бъде най-доволен да прекара час-два на вашата хубава

ливада. Кротък е, а удоволствието, което ще изпита, с нищо не може да се сравни.

— Разбира се, — съгласи се младият човек. — За добрината, която сторихте на сестра ми, с радост ще ви предложим всичко, каквото имаме. След около час ще обядваме и се надявам, че ще дойдете, макар покрай болестта на мама в къщата да няма много настроение.

Джери сърдечно му благодари, като добави, че си носи обяд и че нищо няма да му достави по-голямо удоволствие от една разходка из ливадата.

Когато ме разпегнаха, не знаех какво да направя по-напред. Да паса ли, по гръб ли да се търкалям, да легна да си почина или да препусна из ливадата ей така, само за да усетя вкуса на свободата. Затова направих всичко поред. Джери изглеждаше не по-малко щастлив от мен. Той поседя под сенчестото дърво край синора и послуша птичките. После си попя и почете от малката библия, нали винаги я носеше и толкова много обичаше. По-късно се разходи покрай поточето, набра цветя и глог и завърза букета с бръшлян. Сетне ме нахрани добре с овеса, който беше донесъл, но времето направо летеше — нали не бях излизал сред природата, откак оставих клетата Рижка в Ърлсхол.

Не бързахме на връщане и първите думи на Джери, още щом влязохме в двора, бяха:

— Знаеш ли, Поли, в крайна сметка аз така и не изгубих неделята си. Птичките пееха така чудно в листака. Джак пък полудува, като младо жребче.

А когато подаде букета на Доли, тя заподскача от радост.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ОСМА

ДОЛИ И ЕДИН ИСТИНСКИ ДЖЕНТЪЛМЕН

Зимата подрани с много влага и студ. Седмици наред всеки ден валеше сняг, лапавица или дъжд, които отстъпваха мястото си единствено на острите, пронизващи ветрове и хапещия мраз. На конете никак не им беше лесно. Когато студът е сух, няколко дебели топли чула са достатъчни, за да не настинем, но завали ли, те бързо подгизват и стават ненужни. Някои кочияши имаха чудесни непромокаеми чулове, които бяха истинска мечта, но други бяха толкова бедни, че не можеха да предпазят нито себе си, нито конете и много страдаха през зимата. Ние, конете, поне работим половин ден, след което се прибираме в сухите си конюшни и почиваме, а те трябва да седят на каприте по цял ден и понякога да чакат компаниите до един-два часа през нощта. За нас, конете, е най-тежко, когато улиците са хлъзгави от сняг или поледица. Една миля такъв път с товар зад гърба и несигурна опора ни изтощава много повече от 4–5 мили, изминати по суха настилка. Всеки нерв и мускул от тялото ни е напрегнат, за да запазим равновесие, да не говорим за страха от падане — той е най-съсипващ. Когато пътищата станат наистина много опасни, нащърбват подковите ни и докато свикнем, доста се изнервяме.

При особено лошо време повечето кочияши се подслоняваха в близката кръчма и само един следеше за клиенти. По този начин често губеха клиентите си, а и, както казваше Джери, в кръчмата харчеха ли харчеха. Той самият никога не влизаше в „Изгряващото слънце“. Понякога сядаше в отсрещното кафене или пък си купуваше кафе и банички от стареца, който ги разнасяше на пиацата. Според него от уискито и бирата ти става по-студено — иска ли да му е топло, на кочияша му трябва суха дреха, хубава храна, бодро настроение и добра съпруга в къщи. Ако нямаше да се прибира, Поли винаги му приготвяше нещо за хапване, а понякога виждахме и малката Доли да наднича зад ъгъла — проверяваше дали татко е на пиацата. Щом го зърнеше, тя с пълна скорост хукваше обратно и скоро се връщаше с канче или кошничка: гореща супа или пудинг, приготвени от Поли.

Просто да се чудиш как такова дребосъче успяваше безпрепятствено да пресече улицата, често задръстена от коне и файтони. Доли беше смело момиченце и за нея беше въпрос на чест да донесе обяда на татко. Доли беше всеобща любимка и нямаше човек, който не би я превел през улицата, ако Джери беше зает.

Един студен зимен ден Доли донесе на баща си канче с топла супа и стоя до него, докато той се нахрани. Джери едва бе започнал обяда си, когато се появи един забързан господин. Той вдигна чадъра си и моят господар докосна шапка в отговор, после подаде канчето на Доли и вече сваляше чула ми, когато господинът го спря: „Не, не, довършете супата си, приятелю. Нямам много време, но мога да почакам, докато свършите и помогнете на дъщеричката си да пресече улицата.“ Сетне седна в кабриолета. Джери сърдечно му благодари и се върна при Доли.

— Ето това се казва истински джентълмен, Доли, който отделя време да помисли и за бедния кочияш, и за малкото му момиченце.

Джери дояде супата си, преведе детето през улицата и чак тогава се отправихме за гара „Клапам Райз“. Същият човек ни нае още няколко пъти. Мисля, че проявяваше голяма слабост към кучетата и конете, защото колчем го закарвахме до дома му, две-три кучета радостно скачаха да го посрещнат. Понякога идваше при мен, потупваше ме и казваше с тих, приятен глас: „Този кон има добър господар и напълно го заслужава.“ Много рядко се случваше някой да забележи коня, работил за него. Жените наистина го правеха от време на време, но от мъжете само този господин и още двама-трима са ме потупвали и са ми казвали блага дума. Деветдесет и девет на сто от тях по-скоро биха се сетили да погаят парния локомотив на влака.

Този господин не беше млад и раменете му бяха поприведени, сякаш винаги бързаше. Имаше тънки, плътно стиснати устни, но усмивката му бе много приятна. Погледът му беше остър, а в брадичката и движението на главата имаше нещо, което те караше да мислиш, че вземе ли решение, той неотклонно преследва целта. Гласът му бе мек и ласкав, глас, комуто всеки кон би се доверил, макар и той да бе решителен като самия него.

Веднъж ни нае един друг господин. Спряхме пред някакъв магазин на улица Р., приятелят му влезе, а той остана да го чака пред вратата. Малко пред нас, от другата страна на улицата, пред един

винен склад беше спряла каруца с два много хубави коня. Каруцаря го нямаше. Не знам колко време бяха стояли, но изглежда, по едно време конете решиха, че са чакали достатъчно и потеглиха. Бяха направили няколко крачки, когато коларят излезе тичешком и ги улови. Изглеждаше вбесен от факта, че са тръгнали сами и здравата ги нареди с камшика и поводите. Биеше ги дори по главите. Нашият господин видя всичко, бързо пресече улицата и каза решително:

— Ако не спрете веднага, ще ви дам под съд, че оставяте конете си без надзор и се отнасяте жестоко с тях.

Коларят, който очевидно беше пил, го обсипа с груби обиди, но престана да бие конете и като хвана поводите, се качи в каруцата. Междувременно нашият приятел спокойно извади тефтерче от джоба си и си отбеляза името и адреса на коларя, изписани върху каруцата.

— За какво ли ви е това? — изръмжа коларят, изплющя с камшика и потегли. Господинът само кимна с глава и мрачно се усмихна.

Когато се върна, спътникът на нашия приятел се приближи към него и през смях каза:

— Струва ми се, Райт, че си имаш достатъчно работа, та да се занимаваш с чуждите коне и слуги.

Другият помълча известно време с леко отметната назад глава и накрая каза:

— Знаеш ли защо този свят е толкова лош?

— Не — отвърна приятелят му.

— Тогава ще ти кажа. Защото хората мислят единствено за личната си работа и не си правят труда да защитят потиснатите или да изложат виновника на показ. Но аз винаги се намесвам, помагам с каквото мога и много хора са ми благодарни, че съм ги уведомявал как се държат с конете им.

— Добре би било, ако има повече хора като вас, сър — намеси се Джери, — защото този град наистина се нуждае от тях.

Продължихме пътуването си. Докато слизаше от кабриолета, нашият приятел каза:

— Аз съм убеден в следното: забележим ли жестокост или неправда и имаме ли възможност да им попречим, ала не го направим, то половината вина пада върху нас.

ГЛАВА ТРИДЕСЕТ И ДЕВЕТА

ДРИПАВИЯ САМ

Трябва да призная, че за файтонджийски кон, живеех наистина много добре. Бях собственост на самия кочияш, така че той имаше интерес да се отнася внимателно с мен и да не ме преуморява дори да не беше такъв добър като Джери. Много коне обаче принадлежаха на богатите, които ги даваха под наем на файтонджиите срещу незначително заплащане. И тъй като конете не бяха техни, единствената мисъл на конниците беше как да изкарат повече пари от тях. Първо, за да платят на господаря и после, за да осигурят собственото си съществуване. Ето защо животът им беше за окайване. Аз, естествено, не разбирах много неща, но тези проблеми често се обсъждаха на пиацата и шефът, който беше голям добряк и обичаше конете, винаги се възмущаваше, ако някое от животните дойде пребито и измъчено.

Опърпаният окаян кочияш, известен с прякора Дрипавия Сам, доведе един ден коня си съвсем пребит от бой. Шефът се обади:

— И ти, и конят ти сте по-скоро за полицейския участък, отколкото за тази пиаца.

Човекът метна окъсаното покривало върху коня, обърна се с лице към шефа и отвърна с глас, в който звучеше пълно отчаяние:

— Ако ще намесваме полицията, то по-добре да вземат да се занимаят със собственика, който ни взима толкова скъпо, или пък с ниските тарифи, които са ни определили. Ако за кабриолета и двата коня трябва да плащам по осемнайсет шилинга дневно, това означава, че трябва да спечеля първо тях, преди да съм изкарал и пени за себе си. Според мен тази работа е от тежка по-тежка — да измъкваш по девет шилинга дневно от всеки кон, преди да си започнал да печелиш за прехраната си. Това е самата истина — ако конете не работят, ние трябва да гладуваме, а и аз, и децата ми вече знаем какво значи това. Имам шест деца, а само аз печеля. Стоя на пиацата по четиринайсет шестнайсет часа дневно и през последните десет-дванайсет години не съм почивал нито една неделя. Прави струва, Кожодера никога не дава

почивни дни и ако аз не работя до изнемога, кой ще работи тогава, а? Имам нужда от топло палто и мушама, но при толкова гърла за хранене как да си ги позволя? Преди една седмица си заложих часовника и повече надали ще го видя.

Кочияшите го наобиколиха и закимаха с глави в знак на съгласие. Човекът продължи:

— Вие, които притежавате собствени коне и кабриолети или работите за добри господари, имате къде-къде по-добри възможности. Аз ги нямам. Не ни е позволено да взимаме повече от шест пенита на миля в радиуса от четири мили, нали? Та тази сутрин трябваше да измина цели шест мили само за три шилинга. На връщане изминах празен целия път насам и не успях да изкарам нищо. Дванайсет мили за коня и три шилинга за мен. После изкарах нещичко за три мили. Пътникът имаше доста куфари и сандъци и можех да взема по две пенита отгоре, ако ми ги беше оставил да ги подреда. Но нали знаете какво правят хората. Натрупват целия си багаж вътре и на капрата. Три тежки сандъка качих — това бяха шест пенита плюс един шилинг и шест пенита за път. Дотук осемнадесет мили за коня и шест шилинга за мен. Значи този кон трябва да изкара още три шилинга, а следобедният още девет, за да прибера в кесията си първото пени. Е, невинаги е толкова зле, но както сами знаете, караме и така. С други думи, истинска подигравка е да заявиш на някого, че не бива да преуморява коня си — когато животното е пребито от умора, нищо друго, освен камшика не може да накара краката му да се движат. И какво си виновен ти — та нали жената и децата са преди коня! За това са длъжни да се грижат господарите, а не ние. Аз не тормозя коня си, защото това ми доставя удоволствие — всички го знаете, нали? Но този свят е явно грешно устроен. Да нямаш нито ден почивка и нито час за жената и децата си — това нормално ли е? Често се чувствавам като старец, а съм само на четирийсет и пет. Знаете с каква лекота някои господа са готови да ни обвинят в измама. Седят с кесии в ръце, пресмятат всичко до последното пени и ни гледат така, сякаш сме джебчий. Ще ми се някой от тях да поседи на капрата осемнайсет часа на ден, за да изкара прехраната си плюс осемнайсет шилинга отгоре, независимо дали времето е хубаво или лошо. Тогава нямаше чак толкова да треперят за всяко пени и да тъпчат целия си багаж в кабриолета. Понякога попадам и на такива, които дават доста пари за

почерпка. Иначе нямаше да може да се живее и все пак на това не може да се разчита.

Мъжете единодушно се съгласиха с думите му, а един от тях рече:

— Да, ужасно тежко ни е и нищо чудно, че току сгрешим и му пийнем малко повечко. Но кой и с какво право би могъл да ни упрекне?

Джери не взе участие в разговора, но никога не бях виждал лицето му така умислено. Шефът през цялото време стоя с ръце в джобовете. Извади носна кърпичка от шапката си, избърса чело и заговори:

— Прав си, Сам, всичко това е истина. Никога вече няма да ти споменавам полицията. Но изразът в очите на този кон ме предизвика. Трудно е и за хората, и за животните, а не знам кой трябва да оправи нещата. И все пак би могъл да кажеш на клетото животно, че и на теб ти е мъчно, дето се налага така да го тормозиш. Понякога добрата дума е единственото, с което можем да помогнем на клетите създания и да се чудиш как наистина ни разбират.

Няколко сутрини след този разговор на пиацата се появи нов човек с кабриолета на Сам.

— Здравей! — обади се един от кочияшите. — Къде е Дрипавия Сам?

— Болен е и е на легло — отвърна човекът. — Паднал снощи в двора и едва се довякъл до къщи. Жена му изпрати момчето тази сутрин да каже, че баща му е с висока температура и не може да стане, та затова дойдох аз.

На следващия ден същият човек дойде отново.

— Как е Сам? — попита шефът.

— Отиде си — отвърна другият.

— Как така си отиде? Да не искаш да кажеш, че е умрял?

— Да. Хвърли топа. Умря в четири часа сутринта. Вчера цял ден бълнувал нещо за Кожодера и че никога не бил имал свободна неделя. Последните му думи бяха: „Никога не съм почивал в неделя!“

Известно време никой не проговори, а после шефът се обади:

— Знаете ли какво, приятели, това е предупреждение за всички ни.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТА

КЛЕТАТА РИЖКА

Един ден нашият кабриолет и още много други чакаха пред някакъв парк, където свиреше оркестър. Отнякъде довтаса стара раздрънкана бричка и се нареди до нас. Конят бе с червеникав косъм, стар, изнемощял и запуснат. Кокалите му стърчаха, коленете му бяха възлести, а предните крака трепереха. Тъкмо ядох сено и вятърът пое едно снопче и го понесе по паважа към разнебитения кабриолет. Клетото създание проточи дългата си тънка шия, изяде го, а после се обърна и се огледа за още. В мътните му очи се четеше такова отчаяние, че не можех да не го забележа и докато си мислех къде бях виждал този кон, той се обърна целият към мен и каза:

— Черни красавецо, това ти ли си?

Беше Рижка, но толкова променена! Изящно извитата лъскава шия бе източена, тънка и отпусната. Стройните и прави нозе и нежни глезени бяха подути, а ставите изкривени от непосилен труд. Лицето, някога така одухотворено и жизнено, сега изразяваше само страдание. От постоянното кашляне и начина, по който се издуваха гърдите и, веднага си личеше от колко силен задух страда.

Кочияшите ни разговаряха настрани и аз пристъпих няколко крачки към нея, за да си поговорим на спокойствие. Историята, която чух, беше много тъжна.

След дванайсетмесечни грижи в Ърлсхол, решили, че тя е отново годна за работа и я продали на един господин. Известно време всичко вървяло много добре, но след един по-дълъг галоп, старото ѝ страдание отново се появило. Почивала си, лекували я и пак я продали. Така сменяла господарите си няколко пъти, но падала все по-ниско и по-ниско.

— Докато накрая ме купи един човек, собственик на кабриолет и коне за даване под наем — продължи тя. — Ти изглеждаш много добре и това ме радва, но просто не мога да ти опиша моя тежък живот. Когато разбраха, че съм болна, заявиха, че не струвам парите, които са дали за мен, че трябва да работя с един от най-старите кабриолети и

така да измъкнат от мен всичко, каквото могат. Това и правят. Бият ме и ме карат да работя и нито за миг не се замислят за страданията ми. Нали са платили и трябва да измъкнат възможно най-голяма изгода. Новият кочияш плаща сума пари на собственика всеки ден, пари, които естествено аз трябва да изкарам. И така работя цялата седмица, непрекъснато, без нито една неделя почивка.

— Навремето се опълчваше, когато не се отнасяха добре с теб — рекох аз.

— Ах! — въздъхна Рижка. — Вярно, така беше, но какъв е смисълът? Хората са по-силни и ако са жестоки и безчувствени, ние нищо не можем да направим, освен да търпим и пак да търпим до края на дните си. О, как ми се иска този край да дойде, как ми се иска да умра! Виждала съм мъртви коне и съм сигурна, че не изпитват болка. Искане ми се да умра така, както си работя, и да не ме пращат в кланицата.

Много се разстроих и опрях нос в нейния, но нищо утешително не можех да й кажа. Мисля, че беше щастлива от срещата ни, защото ми рече: „Ти си единственият приятел, когото съм имала.“

Точно тогава се върна нейният кочияш, силно дръпна юздата и я подкара. Останах сам и много тъжен.

Не след много време и покрай пиацата мина каруца с натоварен мъртъв кон. Главата му висеше и от безжизнения език бавно се отцеждаха капки кръв. А хлътналите му очи! Не, тях не бих могъл да опиша, гледката беше прекалено ужасна. Конят беше с червеникав косъм и дълга тънка шия. Видях и бялата шарка на челото. Мисля, че беше Рижка. И дано да е била тя, защото това значеше, че мъките и са свършили. О, ако хората бяха по-милостиви, щяха да ни застрелват преди да изпаднем в такова състояние!

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВА

МЕСАРЯТ

В Лондон се нагледах на много конска мъка, която можеше да се избегне, ако хората проявяваха малко повече разум. Сигурен съм например, че много коне — собственост на бедни хора — водят пощастлив живот от онзи, който водех аз, когато ме впрягаха в каретата на херцогиня У. с всичката ми сребърна амуниция и силна храна. Често ме е заболявало сърцето да гледам как се отнасят с малките понита, залитащи под непосилни товари или пребивани от някое жестоко момче.

Веднъж видях малко сиво пони с гъста грива и красива главица, което толкова ми заприлича на Бързоножко, че ако не бях впрегнат, щях да му изцвиля. То напрягаше всички сили, за да тегли тежката каруца, а някакво силно и грубо момче го удряше с камшика по корема и жестоко опъваше устата му с юздата. Възможно ли беше да е Бързоножко? Много приличаше на него. Но нали мистър Блумфийлд обеща да не го продава! И според мен не би го направил. Вероятно беше някой друг добър дребосък, който като млад също бе живял щастливо.

Често съм забелязвал, че конете на месарите се движат с голяма скорост, макар никога да не ми е било ясно защо, до деня, в който ни се наложи да чакаме на „Сейнт Джонс Уд“. Наблизо имаше месарница и докато стояхме, колата на месаря долетя с голяма скорост. Конят беше сгорещен и много изтощен. Той отпусна глава, издуващите му се хълбоци и трепереци крака показаха колко е бързал. Момчето, което караше каруцата, скочи на тротоара, а месарят излезе от магазина много ядосан. Той погледна коня и гневно се обърна към момчето.

— Колко пъти ще ти казвам да не караш така! Съсипа предишния ми кон, ще съсипеш и този. Ако не ми беше син, още сега щях да те уволня. Срамота е да докарваш коня в такъв вид. Ако полицията те арестува за бързо каране, не очаквай от мен поръчителство — до гуша ми е дошло да те поучавам. Ще се оправиш сам.

Бащата говореше, а момчето стоеше начумерено и упорито. Щом млъкна, то гневно избухна. Вината не била негова, защото през цялото време изпълнявало поръчки.

— Ти винаги казваш: „Бързай и си отваряй очите!“, а тръгна ли по къщите, един готвач иска овнешко бутче за рано вечерта и трябва да му го занеса след четвърт час, друг забравил да поръча говеждо и трябва да му го доставя за нула време, инак господарката щяла да му се кара, или пък някоя икономка току се затюхка, че неочаквано ще им идват гости и веднага трябва да получи котлети. А госпожата на улица „Кресънт“ номер четири никога не поръчва месо за вечеря, докато не получи обедното! Само чувам бързай, бързай, бързай! Ако господата знаеха какво искат и си поръчваха месото от предния ден, нямаше да се вдигат такива олелии!

— И на мен ми се иска да е така — рече месарят, — защото това би ми спестило сума тревоги, да не говорим, че ако знаех предварително желанието на клиентите си, щях да ги обслужвам далеч по-добре. Но какъв смисъл има да си приказваме? Кой изобщо се замисля за удобството на месаря или на коня му? Хайде, отведи го и се погрижи добре за него. И внимавай, днес този кон повече не бива да излиза. Ако искат още нещо, ти сам ще го занесеш с кошницата.

Месарят се прибра, а момчето отведе коня.

Не всички момчета обаче са жестоки. Виждал съм някои така привързани към понитата и магаренцата си, както към любимите си кученца. Дребосъците пък работят така добре и усърдно за младите си колари, както аз работя за Джери. Е, понякога работата може да е тежка, но гласът и ръката на приятеля винаги я правят по-лека.

По нашата улица често минаваше младо коларче, разнасящо зеленчуци. Понито му беше старо и не много красиво, но пък най-веселото и юначно същество, което съм срещал. Беше истинско удоволствие да гледаш колко силно бяха привързани един към друг. Понито следваше господаря си като куче — щом се качеше в каручката, то потегляше без удар на камшик или подканяща ругатня и припкаше по улицата така бодро, сякаш бе излязло от кралските конюшни. Джери харесваше момчето, викаше му принц Чарли и твърдеше, че някой ден щяло да стане цар на кочияшите.

Имаше и един старец, който минаваше по нашата улица с въглищарска каручка. Носеше и въглищарска шапка, беше дрипав и

мръсен. Той и старият му кон кретаха по улицата като двама верни другари, които отлично се разбират. Конят сам спираше пред къщите, където продаваха въглища и винаги държеше едното си ухо наведено към въглищаря. Викът на стареца се разнасяше из квартала много преди неговото появяване. Никога не разбирах какво казва, но децата го наричаха Стария Б-а-а-а-р Х-у-у: така звучеше викът му. Поли купуваше въглищна от него и се държеше много мило, а Джери казваше, че на човек му става приятно, като вижда колко щастлив може да бъде един кон и при беден господар.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ВТОРА ИЗБОРИТЕ

Когато един следобед се прибрахме в двора, Поли излезе да ни посрещне и каза:

— Джери, днес идва мистър Б. да ме пита за кого ще гласуваш. Освен това иска да те наеме за изборите. Ще дойде за отговор.

— Виж какво, Поли, можеш да му кажеш, че кабриолетът ми ще бъде зает. Не желая да го облепят целия с огромните си афиши и освен това смятам, че е обидно за Джак и Капитан да препускат по кръчмите и да разкарват полупияни избиратели. Тая няма да я бъде!

— Предполагам, че ще гласуваш за господина? Той каза, че си имал същите убеждения като него.

— В някои отношения, да, но няма да гласувам за него, Поли. Ти нали знаеш с какво се занимава той?

— Да.

— Е, човек, който е забогатял от този занаят, може и да е добър в някои отношения, но е сляп за нуждите на работниците. Аз не мога с чиста съвест да го изпратя да измисля законите. Сигурно ще ми се разсърди, ала всеки човек трябва да прави онова, което смята, че е най-добро за страната му.

Сутринта преди изборите Джери ме впрягаше, когато Доли влезе разплакана в двора, а синята и рокличка и бялата престилчица бяха целите изпръскани с кал.

— Какво има, Доли, какво се е случило?

— Тези отвратителни момчета — изхлипа тя, — замеряха ме с кал и ме наричаха малка пар... пар...

— Викаха и малка синя парцалана, татко — обади се Хари, който дотича много ядосан, — но аз им дадох да се разберат. Повече няма да обиждат сестра ми. Така ги набих, че ще ме запомнят. Долни, страхливци, оранжеви мерзавци!

Джери целуна детето и каза:

— Тичай при мама, душичката ми, и й кажи, че днес ще е по-добре да си останеш в къщи и да й помагаш. — После строго се

обърна към Хари: — Слушай, момчето ми, надявам се, че винаги ще защитаваш сестра си и здравата ще натупваш всеки, който я обижда — така и трябва да бъде. Но запомни, че не желая никакви изборни разпри в двора си. Колкото са сините мерзавци, толкова са и оранжевите, и белите, и червените, и всички останали цветове, затова не желая никой от моето семейство да се забърква с тях. Дори жените и децата са готови да се карат за някакъв цвят, а надали и един на всеки десет знае кой цвят какво означава.

— Но, татко, аз мислех, че синьото означава свобода?

— Свободата не идва от цветовете, моето момче. Те са символ на съответната партия и единствената свобода, която можеш да получиш от тях, е свободата да пиеш на чужда сметка, свободата да те закарат до изборителния пункт в стар, мръсен файтон, свободата да обиждаш всеки, който не носи твоя цвят и да прегракнеш от викане на лозунги, които почти не разбираш — това е твоята свобода!

— О, татко, ти се шегуваш.

— Не, Хари, говоря ти сериозно и се срамувам, като гледам какво правят някои умни хора. Изборите са нещо много сериозно. Или поне така би трябвало да бъде. Всеки човек трябва да гласува според собствената си съвест и да остави съседа си да стори същото.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ТРЕТА

ПРИЯТЕЛ В НУЖДА

Най-после денят на изборите настъпи. Ние с Джери не можехме да се оплачем от липса на работа. Първо дойде як, дебел господин с пътна чанта. Искаше да отиде до гара „Бишъпсгейт“. После ни нае една компания, която желаше да я откараме до парка „Риджънт“. След това ни повикаха в една уличка, където плаха, развълнувана стара дама чакаше да я закараме до банката. Постояхме, докато си свърши работата и я върнахме обратно, но тъкмо я оставихме и един червендалест господин, натоварен с книга, долетя задъхан и още преди Джери да слезе, отвори вратата, настани се и извика: „Полицейският участък на улица «Боу»! Бързо!“ Потеглихме, а когато се върнахме, на пиацата нямаше нито един кабриолет. Джери ми нагласи торбата със зоб. Той твърдеше, че: „В такива дни човек трябва да си хапва често-често. Затова лапай, Джак, хубавичко се наяж!“

В торбата имаше чудесен смлян овес, размесен с малко трици. Тази храна се смяташе за деликатес и бе особено добре дошла в такъв момент. Джери беше толкова мил и грижовен — кой кон не би дал всичко за господар като него? Той извади една от баничките на Поли, застана наблизо до мен и започна да се храни. Улиците бяха пълни с народ, а кабриолетите с цветовете на различните партии препускаха сред хората, като че ли животът и крайниците им не струваха пет пари. Този ден видяхме двама прегазени, едната жертва беше жена. Клетите коне — голям зор виждаха! Но избирателите изобщо не ги интересуваха. Мнозина бяха полупияни и съзираха ли техен привърженик, викаха ура. Надаваха възгласи от прозорците на кабриолетите. За пръв път в живота си присъствувах на избори и не желая това да се повтори, макар да казват, че нещата били променени.

С Джери почти не бяхме яли, когато по улицата се зададе бедна млада жена, понесла голямо дете на ръце. Тя се озърташе и изглеждаше съвсем объркана. Приблужи се до Джери и го попита къде е болницата „Сейнт Томас“ и дали е далеч. Тази сутрин пристигнала от провинцията с каруца. Не знаела за изборите и не познавала града.

Трябвало да заведе момченцето си в болницата. Детето проплакваше с немощен, жален гласец.

— Бедничкият ми! — въздъхна тя. — Така го боли. Четиригодишен е, ала почти не може да ходи. Но лекарят каза, че ако успея да го доведа в болницата, има вероятност да се оправи. Моля ви, сър, кажете ми далече ли е и къде се намира?

— Но, госпожо — отвърна Джери, — вие не можете да стигнете дотам през тези тълпи! Разстоянието е три мили, а това дете е тежко.

— Да, тежичък е, да е жив и здрав, но аз, слава богу, съм силна и ако знам пътя, сигурна съм, че все някак ще се добера дотам. Моля ви, кажете ми откъде да мина.

— Няма да се справите — рече Джери. — Могат да ви блъснат и прегаят с детето. Качвайте се, аз ще ви закарам до болницата. Не виждате ли, че всеки миг може да завали.

— Не, сър, не, не мога да направя това, благодаря. Имам пари само колкото да се върна. Моля ви покажете ми пътя.

— Слушайте, госпожо, аз също имам жена и любими деца и знам какво значи да си родител. Качвайте се на кабриолета, ще ви закарам без пари. Бих се срамувал от себе си, ако оставя една жена с болно дете да поеме такъв риск.

— Бог да ви благослови! — извика жената и се разрида.

— Хайде, хайде, успокойте се, мила. Ей сегичка ще ви закарам. Чакайте да ви настаня.

Докато Джери слизаше да отвори вратата, дотичаха двама мъже със знаменца по шапките и петлиците. „Кабриолет! Кабриолет!“ — викаха те.

— Зает е — отговори Джери, но единият бутна жената и скочи вътре. Другият веднага го последва. Джери ги изгледа сурово като полицаи.

— Кабриолетът е зает, господа. От тази дама.

— Дама! — извика единият. — Как не! Тя може да почака, а нашата работа е по-важна. Освен това ние бяхме първи и правото е на наша страна. Няма да мръднем.

Докато Джери затваряше вратата след тях, върху лицето му се появи хитра усмивка.

— Добре, господа, стойте вътре колкото ви харесва. Аз мога да почакам, докато си починете. — И като им обърна гръб, той се

приблужи до младата жена, която стоеше край мен. — Ей сега ще си тръгнат. Не се притеснявай, мила.

И те наистина скоро си тръгнаха. След като разбраха номера на Джери, господата излязоха от кабриолета и го наругаха, заплашиха го, че ще му вземат данните и ще го извикат на съд. Макар и с малко закъснение, ние се отправихме към болницата, като се стараехме да се придържаме към страничните улички. Джери позвъни на вратата и помогна на младата жена да слезе.

— Хиляди благодарности — каза тя. — Никога не бих стигнала сама до тук.

— Не съм сторил кой знае какво и се надявам, че детенцето скоро ще се оправи. — Той я изчака да влезе и тихичко си каза:

„Сторих го за истински сиромас“. А после ме потупа по шията, както правеше винаги, когато беше доволен.

Дъждът валеше силно и тъкмо си тръгнахме, когато вратата на болницата се отвори отново и портиерът извика: „Кабриолет!“ Спряхме и по стълбите слезе една дама. Джери като че ли я позна веднага. Тя вдигна воалетката си и извика:

— Баркър! Джеремая Баркър! Това ти ли си? Толкова се радвам, че те виждам. Точно от приятел като теб имам нужда, защото днес е почти невъзможно да се намери кабриолет в тази част на Лондон.

— Ще се гордея, ако мога да ви услужа, госпожо, и съм щастлив, че се случих тук. Докъде да ви закарам, госпожо?

— До гара „Паддингтън“ и ако стигнем по-рано, както се надявам, ще ми разкажеш всичко за Поли и децата.

Пристигнахме навреме и тъй като бяхме на сушина, дамата си поприказва с Джери. Разбрах, че навремето била господарка на Поли и след като подробно разпита за нея и децата, тя рече:

— Как намиращ работата си през зимата? Знам, че Поли доста се притесняваше за теб миналата година.

— Да, госпожо, така беше. Имах лоша кашлица, която не ме остави чак докато се стопли. Освен това, задържат ли ме клиентите до по-късно, тя много се тревожи. Нали разбирате, работата ми по всяко време и във всички сезони е истинско изпитание за здравето. Но пък се справям доста добре и ще се чувствам много нещастен, ако нямам коне, за които да се грижа. Така съм научен и се боя, че няма да се справя с никоя друга работа.

— Ще бъде много жалко, ако сериозно рискуваш здравето си, и то не само заради теб, ами заради Поли и децата. Има много места, където търсят добри кочияши и коняри. Ако някога решиш да напуснеш тази работа, обади ми се. — И след като изпрати много поздравя на Поли, тя сложи нещо в ръката му: — Тук има по пет шилинга за децата. Поли знае как да ги използва.

Джери много се зарадва и й благодари. Сетне излязохме от гарата и най-после се прибрахме да си починем, защото аз поне се чувствах изморен.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ЧЕТВЪРТА

СТАРИЯТ КАПИТАН И НЕГОВИЯТ НАСЛЕДНИК

Ние с Капитан бяхме големи приятели. Той беше изключително благороден, отличен другар и аз изобщо не вярвах, че ще му се наложи да напусне дома ни и завинаги ще се раздели с този свят. Но и неговият ред дойде. Ето как стана това. Аз не съм бил там, но чух, когато го разказваха.

С Джери закарали някаква компания до централната гара през Лондонския мост и се връщали обратно. Били някъде около моста, когато Джери забелязал, че насреща им се задава празната товарна кола на някаква пивоварна, теглена от два силни коня. Коларят непрекъснато шибал конете с тежкия си камшик. Колата била лека и се носела със страхотна скорост. Човекът нямал никакъв контрол върху конете, а движението по улицата било много оживено. Бутнали и прегазили едно момиче. В следващия миг връхлетели върху нас. Двете колелета се откачили и кабриолетът се преобърнал. Капитан бил повлечен, тегличите се разбили и единият се забол в тялото му. Джери също изхвъркнал, но само се натъртил. Отървал се по чудо. Той поне твърди, че е така. Когато изправили клетия Капитан на крака, оказало се, че е много наранен. Джери бавно го доведе в къщи — беше тъжно да гледаш как кръвта просмуква бялата му кожа и се стича по хълбоците и шията му. Оказа се, че каруцарят бил много пиян и веднага го глобиха, а пивоварят трябваше да плати обезщетение на Джери. Само че нямаше кой да плати обезщетение на клетия Капитан.

Ветеринарният лекар и Джери направиха всичко, каквото можаха, за да облекчат болките му. Кабриолетът трябваше да се поправи, не излизахме няколко дни и Джери нищо не спечели. Още първия ден, в който излязохме след нещастieto и застанахме на пиацата, шефът дойде да пита как е Капитан.

— Никога няма да се възстанови — отвърна Джери, — поне за тази работа. Така каза лекарят днес. Би могъл да тегли каруца или нещо подобно. — Това много ме разстрои! Представяш ли си — Капитан да тегли каруца! Виждал съм на какво приличат конете, които

вършат тази работа в Лондон. Бих искал всички пияници да ги затварят в лудницата, а не да ги оставят да мачкат трезвите. Ако трошаха собствените си кости, разбиваха собствените си коли и осакатяваха собствените си коне, това щеше да си е тяхна лична работа и никой нямаше да им се бърка. Но според мен винаги страдат невинните. А после ще ми говорят за компенсации! Не може да има никаква компенсация на всичките тези тревоги, ядове и загуба на време, а да не говорим, че губиш добър кон, който ти е като стар приятел. Глупаво е изобщо да се говори за компенсация! Ако има някой дявол, когото най-горещо желая да зърна на дъното на преизподнята, това е дяволът на пианството.

— Ех, Джери — въздъхна шефът, — твоите камъни падат в моята градина, така да знаеш, защото аз не съм като теб. И ме е срам. А ми се иска да не пия...

— Добре де, шефе, защо не се откажеш? Прекалено добър човек си, за да робуваш на такова нещо.

— Защото съм глупак, Джери. Веднъж се опитах два дни да не пия и имах чувството, че ще умра. А ти как успя?

— Аз се борих няколко седмици. То аз никога не съм се напивал истински, но и тогава ми беше ясно, че не съм господар на себе си и допиеше ли ми се, много трудно казвах „не“. Разбрах, че единият ще бъде победен дяволът на пианството или Джери Баркър и реших, че с божията помощ това не бива да е Джери Баркър. Но ми беше трудно и се нуждаех от всичката помощ, която ми се предлагаше, защото чак когато се опълчих срещу навика, разбрах колко е силен. Поли обаче полагаше огромни усилия винаги да имам хубава храна, а когато желанието ми ставаше прекомерно силно, изпивах чаша кафе, смучех ментови бонбони или четях от книгата си и това ми помагаше. Понякога ми се налагаше непрекъснато да си повтарям: „От пиенето ли да се откажа, или да изгубя душата си? От пиенето ли да се откажа или да съсипя Поли?“ Благодарение на бога и на милата ми съпруга веригите се разкъсаха и вече десет години не съм слагал капка в уста, а нямам и желание.

— Аз също твърдо съм решил да опитам — рече шефът, — че е много лошо човек да не е господар на себе си.

— Опитай, шефе, опитай. Никога няма да съжаляваш. А да знаеш само какъв пример ще бъдеш за някои нещастни колеги, след

като разберат, че и ти можеш без пиене. Аз знам поне двама-трима, които биха искали да не влизат в кръчмата, стига да можеха.

Отначало Капитан като че ли се справи, но той беше много стар и това, че още теглеше кабриолета, се дължеше само на изключителните му физически данни и грижите на Джери. Сега обаче рухна изведнъж. Докторът каза, че ще може да се справи дотолкова, та да го продадат за няколко лири, но Джери категорично отказа. Да спечели няколко лири от продажбата на добър стар помощник и да го обрече на мъчителна, непосилна работа, би означавало да омърси всичките си останали пари. Според него най-доброто, което можел да стори за стария си приятел, било да прониже сърцето му с точен изстрел и да сложи завинаги край на страданията му, защото бил убеден, че никъде не ще може да намери добър господар за последните дни от живота му.

На другия ден, след като решението беше взето, Хари ме заведе в ковачницата да ми сменят подковите. Когато се върнах, Капитан вече го нямаше. И аз, и цялото семейство много тежко изживяхме загубата му.

Джери трябваше да си потърси нов кон и скоро научи от свой приятел — помощник-коняр при някакъв богаташ, че от конюшните на господаря му се продава кон. Животното било младо и си го бивало, но веднъж така побягнало, че се блъснало в един файтон, хвърлило господаря си и така се наранило, че повече не ставало за господарските конюшни. Затова кочияшът получил заповед да го продаде колкото може по-изгодно.

— Това, че е буен, не ми пречи — каза Джери, — стига да не е зъл и с безчувствена уста.

— Никак не е зъл — отвърна човекът. — Устата му е много чувствителна и според мен това е било причината за нещастieto. Времето било лошо, не го извеждали достатъчно и щом го отвързали, той запреливал от енергия. Шефът — говоря ти за кочияша — наредил да го запрегнат колкото може по-стегнато с ремъка, който ограничава движенията на главата, сложили му късата юзда, а и много груба юздечка. Според мен с тази чувствителна уста и с толкова насъбрана енергия конят направо е пощурял.

— Нищо чудно — отвърна Джери. — Ще дойда да го видя.

На следващия ден Ураган — това беше името — му дойде у дома. Беше красив кафяв жребец, без нито един бял косъм, висок колкото Капитан, с изящна глава и само петгодишен. Поздравих го дружелюбно, за да разбере, че съм добронамерено настроен, но не му зададох въпроси. Първата нощ той бе много неспокоен. Вместо да легне, непрекъснато дърпаше въжето на оглавника и тропаше по яслата, така че изобщо не можах да спя. На другия ден обаче, след петшест часа работа с кабриолета си дойде кротък и поумнял. Джери го гали и дълго му говори и много скоро между тях настъпи разбирателство. Джери каза, че по-хлабавият мундщук и усилната работа щели да преобразят Ураган в кротко агне и че отново се потвърдила поговорката „Всяко зло за добро“. Негова светлост загубил любимец за сто гвинеи, но кочияшът спечелил добър кон в разцвета на силите.

За Ураган беше обидно да тегли кабриолет, той смяташе, че е и под достойнството му да стои на пиацата, но към края на седмицата ми призна, че неизмъчваната уста и леката ръка съвсем не били за пренебрегване, пък и че работата не му се виждала толкова унижителна, колкото да държат главата и опашката ти здраво завързани за седлото и почти допрени една до друга. В крайна сметка той се приспособи чудесно и стана любимец на Джери.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЕТА

НОВАТА ГОДИНА НА ДЖЕРИ

Коледа и Нова година са много весели празници за някои хора, но за файтонджиите и конете им те изобщо не са празници, макар да пада голяма печалба. Има толкова увеселения, балове и развлечения, че се работи много и често до късно. Понякога кочияшите и конете им трябва да чакат и треперят с часове на дъжда и студа, докато хората вътре се веселят и танцуват под звуците на музиката. Интересно дали красивите дами понякога се замислят за изнурения кочияш, който чака на капрата и за търпеливия му кон, с вдървени от стоене и студ крака.

Аз поех повечето вечерна работа, тъй като бях свикнал да чакам, а и Джери се боеше, че Ураган може да изстине. През седмицата около Коледа работихме много до късно, а Джери кашляше лошо. Колкото и късно да се прибирахме обаче, Поли го чакаше и излизаше да го посрещне с фенера, винаги притеснена и разтревожена.

В новогодишната нощ закарахме двама господа до един от площадите на Уест Енд. Оставихме ги на адреса в девет часа, а в единайсет трябваше да се върнем, за да ги вземем.

— Но тъй като празненството е с програма, може да ви се наложи да почакате няколко минути — рече единият. — Не закъснявайте.

Когато часовникът удари единайсет, ние вече бяхме пред вратата — Джери винаги бе точен. Часовникът отброяваше и четвъртинките от часа — една, две, три, после удари дванайсет, но вратата така и не се отваряше.

Вятърът беше много променлив. През деня беше носил дъжд на талази, а сега отвсякъде завихряше остра ледена суграшица. Беше много студено, наблизко нямаше и подслон. Джери слезе от капрата и придърпа покривалото над врата ми. Поразходи се нагоре-надолу, тропайки с крака. Започна да пляска и с ръце, но от това се разкашля още по-силно. След това отвори вратата и седна вътре с крака на тротоара. Така поне беше на завет. Часовникът продължаваше да отмерва четвъртинките от часа, но никой не излизаше. В дванайсет и

половина той позвъни на вратата и попита прислужника дали тази нощ ще има нужда от него.

— О, да! Разбира се, че ще сте необходим — отвърна човекът. Не бива да си тръгвате, защото празненството скоро ще свърши.

Джери отново седна, а гласът му бе така прегракнал, че едва го чувах.

В един и четвърт вратата се отвори и господата излязоха. Качиха се, без да кажат нито дума, освен адреса, на който трябваше да ги закараме. Дотам имаше почти километър. Краката ми бяха станали безчувствени от студа и през цялото време си мислех, че ще се спъна. Мъжете слязоха и изобщо не се извиниха, че са ни карали да ги чакаме толкова дълго. Напротив, ядосаха се, че Джери им взел много скъпо. А той никога не взимаше повече, но не взимаше и по-малко. Пък и това бяха трудно спечелени пари.

Най-после се прибрахме в къщи. Той едва говореше, а кашлицата му беше ужасна. Поли нищо не го попита. Само отвори вратата с фенер в ръка.

— Искаш ли нещо? — попита тя.

— Да. Донеси на Джак нещо топло, а после ми свари малко каша — прошепна дрезгаво Джери.

Той едва си поемаше дъх, но ме разтри както винаги и дори се качи в плевнята, за да свали слама и да ми постели. Поли ми донесе топла храна, от която се почувствувах по-добре, после излязоха и заключиха вратата.

На другия ден до късно сутринта никой не дойде в конюшната. Чак към обяд се появи Хари. Той ни поизми, нахрани ни и помете, а после отново постла слама, сякаш беше неделя. Мълчеше и нито си подсвиркваше, нито пееше. На обяд се появи отново и ни даде да ядем и прием. Този път и Доли дойде с него. Тя плачеше и от онова, което казваше, се досетих, че Джери е тежко болен. Докторът смятал, че случаят е много сериозен. Така минаха два дни, през които цареше голяма тревога. Виждахме само Хари и от време на време Доли. Според мен тя идваше, за да не бъде самичка, тъй като Поли бе непрекъснато до Джери, комуто бе нужно пълно спокойствие.

На третия ден, докато Хари беше в конюшната, на вратата се почука и влезе шефът Грант.

— Няма да влизам в къщата, момчето ми — каза той, — но искам да разбера как е баща ти.

— Много е зле — отвърна Хари. — От зле по-зле. Лекарят казва, че е някаква болест, „бронхит“, и смята, че през тази нощ ще проличи дали ще оздравее.

— Лошо, много лошо! — поклати глава шефът. — Познавам двама, които умряха от същото през миналата седмица. Докато разберем, и ги отнесе. Но има ли живот, човек все се надява, затова не бива да губиш кураж.

— Да — бързо отвърна Хари. — Лекарят каза, че татко имал повече шансове от другите, защото не пие. Вчера например треската му беше толкова силна, че ако пиел, щяла да го изгори като хартийка. Все ми се струва, че и той смята, че татко ще се оправи. Мислите ли, че ще се оправи, а, мистър Грант?

Шефът изглеждаше объркан.

— Ако има някакво правило добрите хора да побеждават болестите, аз съм сигурен, че ще се оправи, момчето ми. Той е най-добрият човек, когото познавам. Утре рано ще намина.

Рано на другата сутрин той отново дойде.

— Е? — попита.

— Татко е по-добре — отвърна Хари. — Мама се надява, че ще оздравее.

— Слава богу! — въздъхна шефът. — Сега трябва да бъде на топло и за нищо да не се тревожи, а това ме навежда на мисълта за конете. Джак ще има полза от една-две седмици почивка в топлата конюшня, а ти можеш да го разхождаш из улицата, колкото да се поразтъпче. Този младият обаче, ако не работи, съвсем ще пощръклее и няма да можеш да се справяш с него. А когато най-после излезе, ще направи някоя беля.

— Той вече е пощръклял. Не му давам овес, но е насъбрал толкова енергия, че не знам какво да го правя.

— Така е. Затова кажи на майка ти, че ако е съгласна, ще го взимам всеки ден и ще го водя на работа, докато измислим нещо друго. Половината от спечеленото ще давам на майка ти, а това ще ви бъде от помощ, поне за храната на конете. Знам, че баща ти е член на добър взаимоспомагателен съюз и все пак това не урежда конете, които си ядат, а нищо не припечелват. Ще дойда по обяд да разбера дали е

съгласна с моето предложение. — И шефът излезе, без да изчака Хари да му благодари.

Предполагам, че на обяд е разговарял с Поли, защото двамата с Хари дойдоха в конюшната, впрегнаха Ураган и го изведоха.

Повече от седмица шефът идваше за Ураган, а когато Хари му благодареше, или отвореше дума, за проявената добрина, той го обръщаше на смях и казваше, че всъщност от цялата работа е спечелил само той, тъй като конете му отдавна се нуждаели от почивка, която иначе не биха получили.

Състоянието на Джери постепенно се подобряваше, но лекарят каза, че в никакъв случай не бива да се връща на същата работа, ако му е мил животът. Децата непрекъснато разговаряха за това как ще преживяват и се съветваха как биха могли да припечелят някой лев, за да помогнат в къщи.

Един следобед доведоха Ураган много мокър и мръсен.

— Улиците са целите в киша — каза шефът. — Здравата ще се поизпотиш, момчето ми, докато го измиеш и подсушиш.

— Ясно, шефе, няма да го оставя, докато не свърша всичко както трябва. Знаеш, че татко ме е научил какво да правя.

— Ще ми се всички момчета да бяха като теб — рече шефът.

Докато Хари сваляше с гъбата калта от краката и тялото на Ураган, влезе Доли. По лицето и личеше, че носи големи новини.

— Кой живее във Феърстоу, Хари? Мама получи писмо от Феърстоу. Изглеждаше много щастлива и хукна горе да го покаже на татко.

— Как, наистина ли не знаеш? Така се казва имението на мисис Фаулър, бившата господарка на мама, дето срещна татко миналото лято и ни изпрати по пет шилинга.

— О! Мисис Фаулър! Разбира се, че я знам. Интересно какво ли е писала на мама.

— Мама ѝ писа миналата седмица — рече Хари. — Нали знаеш, че тя беше казала на татко да ѝ съобщи, ако се откаже, от работата си на файтонджия. Интересно какво ли ни отговаря. Тичай да разбереш, Доли.

Хари жулеше Ураган със замаха на опитен коняр. След няколко минути Доли влезе с танцова стъпка.

— О, Хари! Никога не ни се е случвало толкова хубаво нещо! Мисис Фаулър иска всички да отидем да живеем при нея. Имало една къщичка, която наскоро се освободила и била точно за нас. С градинка, кокошарник, ябълкови дървета, с всичко! Кочияшът напуска през пролетта и тя иска татко да заеме мястото му. Съседите й били добри и имало работа за теб — в градините, конюшните или пък като прислужник. Аз ще мога да ходя в хубаво училище. Мама ту плаче, ту се смее, а татко изглежда толкова щастлив!

— Това наистина е чудесно! — възкликна Хари. — Точно каквото ни трябваше! Идеално е и за мама, и за татко. Само дето нямам намерение да ставам прислужник с впити дрехи и цяла редица копчета. Искам да бъда градинар или коняр.

Семейството реши, че щом състоянието на Джери позволи, всички ще заминат за провинцията, а кабриолета и конете ще продадат колкото може по-скоро.

Това бе тежък удар за мен, тъй като вече не бях млад и не можех да се надявам, че положението ми ще се подобри. След Бъртуик никъде другаде не съм бил така щастлив, както при скъпия ми господар Джери. Но три години работа с кабриолет, дори и при най-добри условия, се отразяват на силите на всеки кон и аз чувствавах, че не съм вече онова, което бях.

Грант веднага каза, че взима Ураган, а на пиацата имаше мъже, които биха купили и мен, но Джери каза, че не бива да работя със случаен файтонджия. Тогава шефът обеща да ми намери място, където ще се чувствавам добре.

Настъпи денят на заминаването. На Джери все още не му разрешаваха да излиза, така че изобщо не го видях след онази новогодишна нощ. Поли и децата дойдоха да се сбогуват с мен.

— Клетият стар Джак! Милият ни стар Джак! Как бих искала да те вземем с нас — каза Поли, постави ръка на гривата ми, приближи лицето си до шията ми и ме целуна. Доли плачеше и също ме целуваше. Хари много ме гали, но не каза нищо, само беше много тъжен. После ме отведоха на новото място.

ЧАСТ ЧЕТВЪРТА

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ШЕСТА

ДЖЕЙКС И ДАМАТА

Продадоха ме на един хлебар, когото Джери познаваше и смяташе, че при него ще имам добра храна и сравнително лека работа. Отначало наистина беше така и ако господарят през цялото време беше наоколо, мисля, че нямаше да ме претоварват. Старшият майстор обаче вечно бързаше и много често, когато колата бе натоварена догоре, нареждаше да се сложи и още нещо. Моят каруцар — казваше се Джейкс му обясняваше, че товарът не е по силите ми, но майсторът винаги надделяваше: „За какво да ходиш два пъти, когато може и веднъж. Важното е работа да се върши.“

Джейкс, както и другите каруцари, винаги използваше късата юзда, което не ми даваше възможност да тегля товара с лекота. Ето защо след три-четири месеца усетих, че това сериозно започва да се отразява на силите ми.

Един ден ме натовариха повече от обикновено, а пътят минаваше по стръмен склон. Напрягах всичките си сили, но не можех да се изкача и трябваше непрекъснато да спирам. Това, естествено, не харесваше на коларя, който здраво ме налагаше с камшика и викаше: „Тръгвай, мързеливо животно, или аз ще те накарам!“ Потътрих тежкия товар и изминах няколко метра. Камшикът отново изплющя и аз отново се напрегнах. Болката от тежкия камшик бе силна, но душата ме болеше два пъти повече от клетата ми гърбина. Да ме наказват и ругаят, когато полагах всички усилия, бе толкова обидно, че убиваше цялото ми желание за каквото и да било. Джейкс за трети път започна да ме налага жестоко, когато до него се приближи една дама и заговори с нежен, развълнуван глас:

— О, моля ви, не бийте повече доброто животно. Сигурна съм, че полага усилия, но пътят е много стръмен. Убедена съм, че прави каквото може.

— Прави каквото може, но това не му помага да изтегли товара, значи трябва да направи нещо повече. Аз така знам, госпожо — отвърна Джейкс.

— Но не е ли много тежък този товар? — попита тя.

— Да, да, прекалено тежък е, но аз не съм виновен. Главният дойде тъкмо когато тръгнахме и нареди да сложим още триста фунта отгоре, защото така му е по-удобно, а аз трябва да се оправям както мога.

Той отново вдигна камшика и дамата извика:

— Моля ви, спрете. Мисля, че мога да ви помогна, стига да ми разрешите.

Човекът се изсмя.

— Вие не му давате възможност да използва всичките си сили, защото главата му е опъната назад с тази къса юзда — каза тя. — Сигурна съм, че ще се справи, ако я свалите. Моля ви, опитайте — настояваше тя. — Ще ми доставите голяма радост.

— Добре, добре — отвърна Джейкс и отново се изсмя. — Ще направя всичко, което ще достави удоволствие на една дама. Колко искате да я отпусна, госпожо?

— Цялата. Освободете главата му изцяло.

Юздата беше свалена и аз веднага отпуснах глава до коленете си. Какво блаженство! После я тръснах няколко пъти нагоре-надолу, за да пораздвижи вдървения си врат.

— Горкото животно! Нали това искаше? — каза тя, като ме галеше и потупваше с нежната си ръка. — А сега, ако му говорите кротко и го водите спокойно, той ще се справи по-добре, ще видите.

Джейкс пое юздите и извика: „Хайде, Черньо!“

Аз наведох глава и натиснах с цялата си тежест върху хамута. Изобщо не щадях сили. Каруцата се помести и аз бавно я изтеглих до горе, където спрях, за да си поема дъх. Дамата се изкачи по пешеходната алея и застана при нас на пътя. Тя започна да ме милва и тупа по шията, така както не ме бяха милвали много отдавна.

— Виждате ли колко беше усърден, когато му дадохте възможност. Сигурна съм, че е благородно същество и бих се заклела, че е познавало и по-добър живот. Няма да му слагате отново тази юзда, нали?

Джейкс тъкмо се канеше да ми я нагласи.

— Вижте, госпожо, не отричам, че когато освободих главата му, той по-лесно изтегли товара, за което ви благодаря. Ще го запомня и ще го правя и друг път. Но нали ако го оставя без късата юзда, ще

стана за посмешище на всички каруцари! Модата е такава, нали разбирате...

— А не е ли по-добре да откриеш нова, по-разумна мода, вместо да следваш глупавата? Много благородници вече не използват късата юзда. Нашите коне например не я познават от петнайсет години и работят с много по-голяма лекота. Освен това — добави тя с много сериозен тон — ние нямаме право да измъчваме божите създания без причина. Наричаме ги безсловесни създания и те наистина са такива, защото не могат да ни кажат какво чувствуват, но това не означава, че страдат по-малко. Но аз не бива да ви бавя повече. Благодаря ви, че се вслушахте в съвета ми и съм сигурна, че той ще ви е по-полезен от камшика. Приятен ден! — Като ме потупа още веднъж по шията, тя леко закрочи по алеята и повече не я видях.

— Готов съм да се обзаложа, че това беше истинска дама — продума Джейкс. — Говореше с мен така любезно, сякаш ѝ бях равен. Ще се вслушам в съвета ѝ — поне за нанагорницата.

И за негова чест трябва да призная, че отпусна юздата ми с няколко дупки, а изкачвахме ли стръмнини, винаги освобождаваше главата ми. Тежките товари обаче не спряха. Обилната храна и добрата почивка възстановяват силите след непосилна работа, но нито един кон не може да издържи на претоварване. И аз така забележимо започнах да слабея, че ме замениха с по-млад кон. Тук трябва да спомена, че по това време имах и друго страдание. Бях чувал да говорят за него, но никога не го бях изпитвал. Причината за болестта бе лошо осветената конюшня, в която имаше само едно мъничко прозорче, така че боксовете ни бяха почти тъмни.

Освен потискащия ефект върху духа полумракът силно отслаби и зрението ми. Очите силно ме боляха от рязката смяна на тъмнина с ярка дневна светлина. Няколко пъти се спъвах на прага и почти не виждах къде вървя.

Мисля, че ако се бях застоял в тази конюшня, щях да остана полусляп, а това е голямо нещастие. Чувал съм хората да казват, че било по-безопасно да караш сляп кон, отколкото кон с лошо зрение, тъй като те били много плахи. Аз обаче се отървах без трайно увреждане на зрението и ме продадоха на един от богатите собственици на кабриолети.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И СЕДМА

ТЕЖКИ ВРЕМЕНА

Никога няма да забравя новия си господар. Той имаше черни очи, гърбав нос, устата му беше зъбата като на булдог, а гласът му беше рязък като скрибуцането на каруца върху чакъл. Казваше се Николас Кожодера и според мен беше същият човек, за когото работеше Дрипавия Сам.

Бях чувал хората да казват, че за да повярваш, трябва да видиш, но според мен трябва и да го почувствуващ. Независимо че много неща бях видял през живота си, аз не познавах несравнимата трагедия на файтонджийския кон.

Кожодера разполагаше с долнопробни кабриолети и долнопробни кочияши. Той се държеше брутално с мъжете и те се държаха жестоко с нас. Нямаше неделна почивка, бяхме в разгара на летните горещини.

От време на време в неделя сутрин някоя разпусната мъжка компания наемаше кабриолета за цял ден. Четирима седяха вътре, а петият на капрата до кочияша и аз трябваше да ги возя по десет-петнайсет мили извън града и обратно. Как пък не се случи някой да слезе и да повърви по най-стръмното и в най-големия пек! Слизаха само ако ги накараше кочияшът, когато ставаше ясно, че няма да се справя. Случваше се така да се изтощя и сгорещя, че почти не се докосвах до храната. Как мечтаех за чудесната каша от трици със селитра, която Джери ни даваше в горещите съботни вечери. Тя ни охлаждаше и ободряваше. Следваха две нощи и цял ден непрекъсната почивка, а в понеделник сутрин бяхме отново свежи като млади жребчета. Тук обаче нямаше почивка и кочияшът ми беше зъл като господаря си. Биеше жестоко с камшик с нещо толкова остро на края, че понякога разкървавяваше гърба ми. Случваше се да ме удря и по корема, и по главата. Подобни унижения силно сломяваха духа ми и въпреки това се стараех, без да клинча. Както казваше клетата Рижка: „Няма смисъл. Хората са по-силни.“

Сега животът ми бе толкова окаян, че и аз като нея си мечтаех да падна и да умра както си работя, за да се свършат мъките ми. Един ден желанието ми почти се сбъдна.

Излязох на пиацата в осем сутринта. Вече бях поработил здравата, когато се наложи да закараме един клиент до гарата. Очакваше се пристигането на дълга композиция и господарят ми спря на редицата от кабриолети, за да използва възможността да изкара нещо и на връщане. Влакът беше дълъг и бързо наеха всички кабриолети. Скоро дойде и нашият ред. Бяха четирима души — шумен, наперен мъж, жена с малко момченце и едно младо девойче. Имаха много багаж. Жената с момченцето се качи и докато мъжът се разпореждаше с багажа, девойчето дойде да ме разгледа.

— Татко — рече тя, сигурна съм, че този нещастен кон не може да ни закара с целия багаж толкова далеч. Виж колко е слаб и изнемощял.

— О, нищо му няма, мис — обади се кочияшът. — Достатъчно е силен.

Носачът, който влачеше тежките сандъци, предложи на мъжа да наеме втори кабриолет.

— Ще може ли конят ти да се справи или не? — попита напереният.

— О, разбира се, че ще се справи, сър. Качвай сандъците, носач, той може и повече!

Кочияшът им помогна да качат един толкова тежък сандък, че почувствувах как пружините се слегнаха.

— Татко, татко, моля те, вземи още един кабриолет — замоли девойчето. — Сигурна съм, че не сме прави, сигурна съм, че извършваме жестокост.

— Глупости, Грейс, влизай вътре веднага и престани да опяваш. Само това остава на цялата ми заетост да проверявам всеки файтонджийски кон. Човекът си познава работата. Хайде, качвай се и си затваряй устата!

Крехката ми приятелка трябваше да се подчини. А носачът влачеше сандък след сандък и ги трупаше отгоре и на седалката до кочияша. Най-после всичко беше готово и с обичайното дърпане на поводите и изплющяване на камшика, ние потеглихме.

Товарът беше много тежък, а аз от сутринта не бях ял, нито почивал. И все пак напънах всички сили, както правех винаги, въпреки жестоката несправедливост.

Придвижвах се сравнително добре, докато стигнахме до хълма Лъдгейт, където тежкият товар и собственото ми изтощение ми дойдоха твърде много. Опитвах се да не спирам, непрестанно подтикван от юздата и пляска на камшика, когато изведнъж — и аз не знам как — краката ми се подкосиха и тежко паднах на една страна. Неочакваният удар сякаш изкара целия въздух от тялото ми. Лежах съвсем неподвижен. Нямах сили да помръдна и си мислех, че всеки миг ще умра. Чувах, че наоколо се суетят, че някакви хора викат ядосано, че свалят багажа, но всичко беше като сън. Стори ми се, че отново чух нежния, жалостив гласец, който казваше: „О, нещастното животно! Ние сме виновни за всичко!“. Някой освободи юздата и каишите на хамута, които силно ме стягаха. Друг каза: „Умрял е, няма да се изправи.“ После чух как един полицаи се разпорежда, но аз дори не отворих очи. Само от време на време на пресекулки си поемах дъх. Заляха главата ми със студена вода, сипаха в устата ми лекарство и ме покриха. Нямам представа колко дълго съм лежал, но почувствувах, че животът ми се възвръща, а някакъв мъж с благ глас ме потупваше и ме увещаваше да се изправя. Дадох ми лекарство и след един-два безуспешни опита, най-после разтреперан се изправих на крака и бавно ме отведоха в близката конюшня.

Въведоха ме в едно отделение, постлано с мека слама и ми донесоха топла каша, която с благодарност изядох.

Вечерта се бях възстановил дотолкова, че ме върнаха в конюшната на Кожодера, където също се погрижиха за мен. На сутринта Кожодера доведе ветеринарния лекар. Той ме прегледа много внимателно и каза:

— Причината за състоянието му е по-скоро преумора от непосилната работа, отколкото заболяване, и ако го оставите да си почине шест месеца, той отново ще може да работи. Сега обаче не му е останала и капка силица.

— Тогава да върви по дяволите — рече Кожодера. — Нямам излишни ливади, на които да лекувам болни коне. Пък и я се оправи, я не. Тази работа хич не ми изнася. Моят принцип е да изцедея от тях каквото мога, а после да ги продам където е възможно.

— Ако имаше заболяване на дробовете, най-добре щеше да е да го убием веднага, но той е здрав. След десетина дни ще има разпродажба на коне. Ако го поохраните и си отпочинете, може да се съвземе и да получите от него повече, отколкото само за една кожа.

След този съвет Кожодера доста неохотно нареди да ме хранят и да се грижат за мен. Но за мой късмет конярят изпълни нарежданията с много по-голямо желание, отколкото бе вложил господарят в тях. Десет дни пълна почивка и много овес, сено и ярма с варено ленено семе подобриха състоянието ми повече, отколкото каквито и да било други средства. Тази ярма с ленено семе беше възхитителна и аз започнах да си мисля, че в крайна сметка, може би наистина е по-добре да си жив, отколкото мъртъв. На дванайсетия ден ме заведоха на няколко мили извън Лондон, където се провеждаше разпродажбата. Чувствувах, че всяка промяна на сегашното ми положение ще бъде за добро, затова вдигнах високо глава и се надявах да имам късмет.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ОСМА

ФЕРМЕРЪТ БЛАГОДЕТЕЛ И ВНУКЪТ МУ УИЛИ

На разпродажбата естествено ме бяха сложили до старите и изтощени коне — кой куц, кой болен, кой съвсем грохнал. Имаше и такива, за които щеше да е далеч по-милостиво, ако ги застрелят. Да не говорим, че много от продавачите и купувачите не изглеждаха по-добре от клетите създания, за които се пазаряха. Имаше бедни старци, които за няколко лири искат да си купят пони или кон, та да влачат с него каручка въглища или дръвца. Бедняци се опитваха да продадат грохнали създания за по една-две лири, та да не е пълна загубата им, ако ги убият. Някои изглеждаха така, сякаш от мизерията и непосилния живот бяха загрубели не само телата, но и душите им. Имаше обаче и други, на които с готовност бих отдал и последните си сили, за да служа — бедни и дрипави, но кротки и добри, с гласове, на които винаги бих се доверил. Един такъв старец с несигурна походка много ме хареса, аз също го харесах, но се оказа, че не съм достатъчно силен. Беше мъчително изживяване!

По едно време забелязах, че откъм „по-добрата“ страна на панаира се задава фермер с вид на джентълмен. Водеше със себе си и едно момче. Човекът бе с широк гръб, яки рамене и добродушно румено лице. Носеше широкопола шапка. Когато стигна до мен и другарите ми, спря и жалостиво ни огледа. Забелязах, че очите му се спряха на мен. Гривата и опашката ми все още бяха хубави, което допринасяше за по-добрия ми външен вид. Аз наострих уши и го загледах.

— Ето един кон, Уили, който е видял и по-добри дни.

— Горкото животно — въздъхна момчето. — Дядо, мислиш ли, че някога е теглил карета?

— О, да, момчето ми — отвърна фермерът и се приближи. — Като млад сигурно е правил всичко. Погледни ноздрите и ушите му, формата на шията и раменете му. В това животно има много благородна кръв. Той протегна ръка и милостиво ме потупа по шията. Аз наведох глава в отговор на ласката. Момчето ме погали по лицето.

— Горкият! Виж, дядо, как разбира от добрина. Не можеш ли да го купиш и пак да го направиш млад, както стана с Калинка?

— Мило момче, не е по силите ми да подмладявам всички коне. Освен това Калинка не беше толкова стара, а само изтощена и съсипана.

— О, дядо, аз мисля, че и този кон не е стар. Виж гривата и опашката му. Ще ми се да погледнеш в устата му и тогава да прецениш. Макар, че е много слаб, очите му не са хлътнали като на стар кон.

Старият фермер се засмя.

— Жив и здрав да си ми! И ти си луд по конете като дядо си.

— Моля те, дядо, погледни в устата му и попитай колко струва. Сигурен съм, че ще се подмлади на нашите ливади.

Човекът, който ме бе довел на панаира, се намеси.

— Младежът разбира от коне, сър! Истината е, че този кон е просто преуморен от работа с файтоните. Не е стар, а чух ветеринарят да казва, че шест месеца почивка ще го оправят изцяло, защото дишането му не било засегнато. През последните десетина дни се грижих за него, — по-благодарно и благородно животно не съм виждал. Струва си джентълмен като вас да плати пет лири и да му даде възможност да се възстанови. Обзалагам се, че следващата пролет вече ще струва двайсет лири.

Старият фермер се разсмя, а момчето умолително го погледна.

— О, дядо, нали ти сам каза, че си продал жребчето за пет лири повече, отколкото си очаквал! Значи нищо няма да ти струва, ако купиш този кон.

Фермерът бавно опипа краката ми, които бяха силно подути и схванати. После погледна в устата ми.

— Тринайсет-четиринайсет годишен е според мен. Поразходете го малко, ако обичате.

Извих жалката си изтъняла шия, повдигнах леко опашка и се опитах да пристъпвам колкото може по-добре, защото краката ми бяха съвсем схванати.

— Каква е най-ниската цена, която ще вземете за него? — попита фермерът, когато се върнах.

— Пет лири, сър. Тази е най-ниската цена, определена от господаря ми.

— Това си е чисто изнудване — каза старият господин, като поклати глава, но в същото време заизмъква кесията си, — чисто изнудване! Имате ли още работа тук? — попита той и отброи монетите в ръката на продавача.

— Не, сър, ако желаете, мога да го закарам до странноприемницата вместо вас.

— Да, ако обичате. И аз ще дойда там.

Тръгнаха и ме поведоха. Момчето едва сдържаше радостта си, а това очевидно доставяше удоволствие на стария човек. В странноприемницата ме нахраниха добре. После един от слугите на новия ми господар ме закара у дома и ме остави на просторна ливада с навес в единия край.

Моят благодетел нареди да ми дават сено и овес сутрин и вечер, а през деня да паса на ливадата.

— Ти, Уили — каза той, ще го наблюдаваш. — От днес ти ще отговаряш за него.

Момчето бе гордо с поставената задача и се зае да я изпълнява много сериозно. Нямаше ден, в който да не дойде да ме види. Понякога ме намираще между другите коне и ми даваше морков или друго лакомство. Друг път просто стоеше до мен, докато се хранех. Винаги идваше с блага дума и милувки и, разбира се, аз много се привързах към него. Викаше ми Старо другарче, защото отивах при него на полето и го следвах по петите. Понякога довеждаше дядо си, който внимателно разглеждаше краката ми.

— Тук му е слабото място, Уили — казваше фермерът, — но вече е по-добре и ми се струва, че напролет ще можем да се похвалим с добри резултати.

Пълната почивка, отличната храна, меката трева и спокойните разходки скоро започнаха да се отразяват на духа и физическото ми състояние. От майка си бях наследил здраво тяло, а и като млад никога не бях пресилван, затова имах предимство пред много други коне, преуморени още преди разцвета на силите си. През зимата краката ми се оправиха и аз отново се почувствувах млад. Пролетта дойде и един мартенски ден моят благодетел реши да опита как ще карам файтон. Бях много доволен и заедно с него и Уили изминахме няколко мили. Краката ми вече не бяха схванати и се справих с лекота.

— Той се подмладява, Уили! Сега трябва да му дадем малко лека работа и до лятото ще се възстанови изцяло като Калинка. Има чувствителна уста и прекрасен ход. За по-добро не може и да се мечтае.

— О, дядо, толкова съм щастлив, че го купи!

— И аз, момчето ми, но той трябва да е по-благодарен на теб, отколкото на мен. Остава да му намерим някое спокойно, добро място, където ще го ценят.

ГЛАВА ЧЕТИРИДЕСЕТ И ДЕВЕТА

ПОСЛЕДНИЯТ МИ ДОМ

Един ден през лятото конярят ме излъска, издокара и изчетка с такова изключително старание, че веднага си помислих — задава се пак промяна. Той подстрига власестите ми глезени и крака, лъсна копитата ми и раздели на среден път кичура на челото ми. Амуницията също беше излъскана до блясък. А когато се качи във файтона с дядо си, Уили изглеждаше и развълнуван, и радостен.

— Ако дамите го харесат — каза старият фермер, — ще имат полза и те и той. Защо да не опитаме?

Спряхме на една-две мили от селото до красива ниска къща, пред която имаше поляна и градинка, засадена с храсти. Алеята водеше до входната врата. Уили позвъни и попита дали мис Блумфийлд или мис Елън са в къщи. Да, там бяха. Докато Уили чакаше с мен, моят благодетел влезе вътре. Върна се след десетина минути, следван от три дами. Едната беше висока и бледа, загърната с бял шал и се облягаше върху друга, по-млада от нея, с тъмни очи и весело лице. Третата, много представителна на вид жена, беше мис Блумфийлд. Те ме наобиколиха и започнаха да ме оглеждат и да задават въпроси. По-младата — мис Елън — много ме хареса. Сигурна била, че ще си допаднем — толкова добро лице съм имал. Високата бледа дама заяви, че никога няма да е спокойна, ако я вози кон, който е падал — ужасно се страхувала, че може да падне отново и тя никога няма да преживее уплахата.

— Уважаеми дами — каза моят благодетел, — много първокласни коне са си чупили коленете само заради немарливостта на своите ездачи и без да имат някаква вина. Доколкото познавам този кон, сигурен съм, че с него е станало точно така. Но аз, разбира се, не искам да ви влияя. Ако желаете, можете да проверите на какво е способен и тогава нека вашият кочияш ви каже какво мисли за него.

— Винаги когато е ставало въпрос за коне, вашите съвети са били безценни — каза представителната дама, — така че препоръката

ви означава много за мен и ако сестра ми Лавиния няма нищо против, с благодарност ще приемем предложението и ще пробваме коня.

Уговориха се да ме изпратят на следващия ден.

Сутринта дойде един хубав млад мъж. Отначало изглеждаше доволен, но после разгледа коленете ми и каза разочаровано:

— Не допусках, сър, че ще препоръчате на господарките ми такъв окаян кон.

— Красотата идва от поведението — отвърна благодетелят ми. — Вземете го само, за да го изпробвате. Сигурен съм, че ще се отнасяте почтено с него, млади човече, а ако не се окаже достатъчно безопасен, върнете го обратно.

Заведоха ме в новия дом, настаниха ме в удобна конюшня, нахраниха ме и ме оставиха на спокойствие. На другия ден, докато миеше лицето ми, младежът каза:

— Този кон има същата звезда като Черния красавец. И на височина е колкото него. Интересно къде ли е той сега?

След малко стигна до мястото на шията, където ми бяха пускали кръв и имах малка бучица. Той направо се стресна и започна да ме разглежда много внимателно като си говореше на глас:

— Бяла звезда на челото, единият крак бял от външната страна, бучицата на същото място, — после погледна гърба ми и добави: — и да пукна, ако това снопче бели косми не е „петачето на Красавец“, както го наричаше Джон! Та това трябва да е Черния красавец! Ей, Красавецо! Красавецо! Познаваш ли ме? Малкият Джо Грийн, който едва не те погуби! — И той започна да ме милва като безкрайно щастлив човек.

Не мога да кажа, че го помнех, защото бе пораснал и станал чудесен младеж с черни бакенбарди и глас на мъж, но бях сигурен, че той ме познава и че наистина беше Джо Грийн. Така се зарадвах! Напъхах носа си в ръката му и се опитах да му покажа, че сме приятели. Никога не съм виждал толкова радостен човек.

— Да съм се отнасял почтено с теб? Представяш ли си! Ах, как ми се иска да знам кой негодник ти е счупил коленете, мой стари Красавецо! Сигурно са се отнасяли много лошо с теб. Ще направя всичко възможно отсега нататък да си живееш живота. Ех, да можеше Джон Манли да те види отнякъде!

Следобед ме впрегнаха в ниска двуколка и ме заведоха пред вратата. Мис Елън щеше да ме изпробва и Грийн тръгна с нея. Скоро разбрах, че тя управлява добре и че е доволна от поведението ми. Чух Джо да ѝ разказва за мен и да я уверява, че съм старият Черен красавец на земевладелеца Гордън.

Когато се върнахме, сестрите ѝ излязоха да разберат как съм се държал. Тя им разказа какво бе научила за мен и добави:

— Веднага ще пиша на мисис Гордън, че любимият ѝ кон е дошъл при нас. Колко ли ще се зарадва!

Близо седмица ме впрягаха всеки ден и като се убедиха, че не съм опасен, най-сетне мис Лавиния се пристраши да излезе с малката карета. След това окончателно решиха да ме вземат и да ме наричат със старото ми име Черния красавец.

Вече цяла година живея в този щастлив дом. Джо е най-милият и най-добрият коняр на света. Работата ми е лека и приятна, и отново се чувствавам господар на силите и духа си. Моят благодетел онзи ден каза на Джо: „У вас той ще доживее до двайсет години, а може би и повече“.

Уили винаги ме навестява, когато има възможност и се отнася към мен като към скъп приятел. Господарите обещаха никога да не ме продадат, така че няма от какво да се боя. И тук моята история завършва. Краят на теглата ми дойде и аз съм у дома. Често в миговете преди да се събудя ми се струва, че все още съм в овощната градина на Бъртуик и стоя със старите си приятели под ябълковите дървета.

Издание:

Ана Сюел

Черния красавец

Английска, първо издание.

First published 1877

Published in Puffin Books 1982

ДЧ-3

Редактор: Красимира Абаджиева

Художествен редактор: Борис Бранков

Технически редактор: Спас Спасов

Коректор: Невена Николова

Код 11/9537625331/6124-43-88

Дадена за набор м. V.1988 г.

Подписана за печат м. VII.1988 г.

Излязла от печат м. VIII.1988 г.

Формат 16/70х100.

Печатни коли 8,50. Издателска коли 11,07. УИК 8,81.

Цена 0,78 лв.

Издателство „Отечество“, пл. „Славейков“ №1, София, 1988

Държавна печатница „Димитър Найденов“, Велико Търново

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.